

Chịu trách nhiệm xuất bản

PGS.TS Vũ Hải Quân

Hội đồng biên tập

PGS.TS Vũ Hải Quân
(Chủ tịch)

ThS Nguyễn Văn Hà
(Thường trực)

ThS Trần Tuấn Phương

TS Phạm Tấn Hạ

PGS.TS Lê Vũ Nam

PGS.TS Trần Cao Vinh

PGS.TS Nguyễn Danh Thảo

Tổng biên tập

Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn

Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự

Võ Anh Vũ

Trình bày

Đặng Đức Lợi

TRONG SỐ NÀY

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

- ĐHQG phải phụng sự cho những mục tiêu chiến lược của đất nước
- Hai ĐHQG xây dựng chương trình hành động chung
- ĐHQG-HCM sẽ thực hiện nhiều chính sách ưu đãi phát triển nhà khoa học tài năng
- ĐHQG-HCM hợp tác ĐH Đà Nẵng, ĐH Công nghệ Nanyang Singapore
- Địa phương, đại học Việt Nam đối thoại với doanh nghiệp Hàn Quốc
- ĐHQG-HCM đa dạng hóa kiểm định quốc tế
- Những đóng góp quý giá của GS Nguyễn Văn Hiệu đối với ĐHQG-HCM

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

- Cần thúc đẩy nghiên cứu liên ngành, hợp tác nghiên cứu quốc tế
- Nâng cao năng lực công bố quốc tế - Bước tiến về hội nhập chất lượng giáo dục thế giới
- Nghiên cứu liên ngành trong lĩnh vực KHXX&NV là khuynh hướng chung của quốc tế
- Nắm bắt tương lai của giáo dục trong kỷ nguyên trí tuệ nhân tạo
- ĐHQG-HCM thành lập trang thông tin về khoa học và công nghệ
- Phép thử Turing và tương lai của trí tuệ nhân tạo
- CCCN - Một số từ vựng tiếng Việt tinh lược gốc Hán

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

- GS Nguyễn Văn Trung - Người ưu tư với văn hóa dân tộc
- Người chơi của Huizinga* - Mối thông dự bề sâu giữa sự chơi và văn hóa
- Bên trong vỏ kén vàng* - Ủ linh hồn trong luyện ngục đời sống
- Theo đuổi thần tượng, bao nhiêu là đủ
- Có những mùa Trung thu rất khác
- Thơ: Ai về Nhân Văn Thủ Đức*, Mình sẽ nắm tay nhau vào những trưa thứ bảy

NHỊP SỐNG TRẺ

- ĐHQG-HCM tạo điều kiện tốt nhất cho tân sinh viên nhập học
- Giải pháp nước sạch từ nước mưa
- Màng bọc thực phẩm ăn được từ chitosan và lá ổi
- Nhất định không được để Việt Nam phai mờ
- Sinh viên gen Z "biện minh" về thế hệ mình
- Truyện ngắn: Biết làm sao được*

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà phát biểu chỉ đạo tại buổi làm việc. Ảnh: Thiện Thông

ĐHQG PHẢI PHỤNG SỰ CHO NHỮNG MỤC TIÊU CHIẾN LƯỢC CỦA ĐẤT NƯỚC

Phiên An

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà đưa ra nhận định trên trong buổi làm việc với ĐHQG-HCM và ĐHQG Hà Nội được tổ chức tại Nhà Điều hành ĐHQG-HCM vào ngày 6/9.

Cùng tham dự buổi làm việc có Bộ trưởng Bộ GD&ĐT Nguyễn Kim Sơn, Bộ trưởng Bộ KH&CN Huỳnh Thành Đạt, Bộ trưởng Bộ TT&TT Nguyễn Mạnh Hùng và lãnh đạo các ban ngành trung ương.

Cần chính sách và nguồn lực mang tầm quốc tế

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho biết để phát triển ĐHQG-HCM đúng như nhiệm vụ và kỳ vọng mà Đảng, Nhà nước giao phó, ĐHQG-HCM mong tiếp tục nhận được sự chỉ đạo sâu sát, quan tâm, ủng hộ

mạnh mẽ từ Chính phủ, bộ, ngành trung ương.

PGS.TS Vũ Hải Quân nêu 5 kiến nghị với Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà để tháo gỡ các khó khăn đối với sự phát triển của ĐHQG-HCM.

Trước nhất, Chính phủ xem xét chỉ đạo các bộ ngành, địa phương triển khai thực hiện các nội dung ĐHQG-HCM kiến nghị trong Dự thảo Đề án "Phát triển Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh thuộc nhóm cơ sở giáo dục đại học hàng đầu châu Á".

Tiếp đến, Giám đốc ĐHQG-HCM mong Phó Thủ tướng chỉ đạo giao ĐHQG-HCM thẩm định, phê duyệt quy hoạch chi tiết các dự án thành phần thuộc phạm vi quản lý của ĐHQG-HCM. Điều này sẽ giúp ĐHQG-HCM

đẩy nhanh công tác xây dựng, bồi thường giải phóng mặt bằng và công tác giải ngân.

Liên quan Nghị định về ĐHQG và Quyết định ban hành Quy chế tổ chức và hoạt động của ĐHQG và các cơ sở giáo dục đại học thành viên, ông Vũ Hải Quân kiến nghị Phó Thủ tướng sớm ban hành nghị định này theo hướng tăng quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm cho ĐHQG.

Đối với Nghị định quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Thi đua khen thưởng đang được Bộ Nội vụ soạn thảo và trình Chính phủ phê duyệt, ông Vũ Hải Quân kiến nghị Phó Thủ tướng xem xét và bổ sung, làm rõ nội dung về các danh hiệu thi đua, cờ thi đua, bằng khen cấp ĐHQG và kết quả thi đua, khen thưởng cấp ĐHQG được công nhận tương đương cấp bộ, ngành và được tính tích lũy khi xét khen thưởng cấp cao hơn.

Cuối cùng, PGS.TS Vũ Hải Quân kiến nghị Chính phủ có thể bố trí lại số vốn đã bị hủy dự toán (hơn 420 tỷ đồng) do chưa giải ngân hết trong các năm trước đối với dự án bồi thường, giải phóng mặt bằng của ĐHQG-HCM tại TP.HCM và tỉnh Bình Dương. Từ đó có thể đẩy nhanh tiến độ thực hiện và sớm hoàn thành công tác này.

Theo GS.TS Lê Quân - Giám đốc ĐHQG Hà Nội, trong các buổi làm việc với các bộ,

ngành trung ương về nghị định liên quan ĐHQG, Phó Thủ tướng có cho biết là chúng ta phải cố gắng làm cho hai ĐHQG có cơ chế chính sách để xây dựng các đại học đẳng cấp, thực hiện những nhiệm vụ, sứ mệnh quan trọng, ngang tầm khu vực và quốc tế.

Tuy nhiên, GS Lê Quân cho rằng do quy định của Luật Giáo dục Đại học và một số luật khác mà quyền hạn trong một số vấn đề chuyên môn, tài chính, nguồn lực của hai ĐHQG hiện nay vẫn chưa có tính đặc thù, đặc sắc.

"Nếu chúng ta đầu tư cho hai ĐHQG để trở thành đại học tầm cỡ quốc tế thì cần có những cơ chế chính sách và nguồn lực mang tầm cỡ quốc tế. Hai ĐHQG kiến nghị Phó Thủ tướng và các bộ, ngành ủng hộ để có những cơ chế đặc thù, đặc biệt là cơ chế về tổ chức. Để có thể phát triển và thực hiện những nhiệm vụ chiến lược, cơ cấu tổ chức của hai ĐHQG phải có tính đặc thù" - Giám đốc ĐHQG Hà Nội nhấn mạnh.

Ông Lê Quân cho biết thêm, cơ chế đặc thù tiếp theo là cơ chế sử dụng con người. Muốn sử dụng con người chuyên gia thì phải có nguồn lực. Do đó, đi liền với nó là cơ chế về nguồn lực tài chính. Đó là 3 cơ chế rất quan trọng.

Đồng thời, Giám đốc ĐHQG Hà Nội cho rằng hai ĐHQG là nơi thí điểm nhiều chính sách về đổi mới giáo dục đại học. Do đó, hai ĐHQG rất mong được thí điểm về cơ chế đào tạo, đặc biệt là mô hình đào tạo mới và những quy chế đào tạo tương ứng để đảm bảo sự khác biệt và mang lại chất lượng cao.

Hỗ trợ học phí cho ngành khoa học cơ bản

Theo PGS.TS Mai Thanh Phong - Hiệu trưởng Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM, những năm gần đây nhiều ngành học gặp khó khăn trong công tác tuyển sinh, nhất là các ngành khoa học cơ bản.

PGS.TS Mai Thanh Phong cho biết, xu thế của người học đang theo phong trào, thích chọn những ngành "hot", trong khi những ngành cần thiết cho xã hội và đất nước thì người học đăng ký có phần thưa thớt. Do đó, ông đề nghị Chính phủ có những chính sách hỗ trợ, khuyến khích cho những ngành học đang kén người học nhưng thiết yếu cho sự phát triển của đất nước.

Chia sẻ quan điểm này, PGS.TS Ngô Thị Phương Lan - Hiệu trưởng Trường ĐH

PGS.TS Vũ Hải Quân tặng quà lưu niệm của ĐHQG-HCM cho Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà. Ảnh: Thiện Thông

“ Nếu chúng ta đầu tư cho hai ĐHQG để trở thành đại học tầm cỡ quốc tế thì cần có những cơ chế chính sách và nguồn lực mang tầm cỡ quốc tế. ”

GS.TS Lê Quân

“ ĐHQG sẽ phải phụng sự cho những mục tiêu chiến lược của đất nước về phát triển nguồn nhân lực, trong đó phải tập trung những vấn đề mà các trường đại học khác có thể chưa quan tâm và chưa làm.

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà

KHXH&NV ĐHQG-HCM cho rằng trong bối cảnh tự chủ hiện nay, cơ sở giáo dục đại học công lập đang gặp nhiều khó khăn, thách thức trong việc đào tạo các ngành khoa học cơ bản. Một số ngành vắng người học như địa chất học, hải dương học, vật lý học, khoa học môi trường... ở khối khoa học tự nhiên, và triết học, lịch sử, dân tộc học... ở khối khoa học xã hội.

Theo PGS.TS Ngô Thị Phương Lan, căn cứ theo Nghị định 81, các ngành học được miễn giảm học phí gồm triết học Marx - Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh, một số ngành nghệ thuật trong khi đó, các ngành như lịch sử, địa lý, hải dương học, địa chất... vẫn chưa được xem xét hỗ trợ học phí.

"Khoa học cơ bản là nền tảng cho sự phát triển bền vững. Do đó, kiến nghị Chính phủ khi sửa đổi Nghị định 81, nên chăng giảm học phí các ngành khoa học cơ bản khó tuyển người học" - Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV đề xuất.

Bà Lan cho biết hiện tại, ĐHQG-HCM đã có đề án hỗ trợ cho những ngành "khó tuyển" với mức 35% học phí. Việc giảm học phí, nếu được Chính phủ xem xét, có thể thực hiện theo cơ chế đặt hàng nguồn nhân lực cho các ngành khoa học cơ bản tại các trường đại học.

Trao đổi về những đề xuất trên, Bộ trưởng Bộ GD&ĐT Nguyễn Kim Sơn cho rằng hai ĐHQG được sinh ra để làm những việc lớn, đảm nhận trọng trách quốc gia trong lĩnh vực đào tạo và nghiên cứu khoa học. Bên cạnh việc huy động nguồn lực xã hội, cơ chế đặt hàng, kết nối doanh nghiệp..., Nhà nước sẽ phải đầu tư toàn diện là đương nhiên.

Bộ trưởng Nguyễn Kim Sơn khẳng định: "Trong sự kết hợp nhiều nguồn lực thì đầu tư nhà nước phải dẫn dắt cho sự phát triển".

Bộ trưởng Kim Sơn lưu ý một trong những

sự khác biệt giữa ĐHQG và các cơ sở giáo dục đại học khác ở chỗ: ĐHQG là trung tâm phát hiện, bồi dưỡng nhân tài. Đây là nơi đào tạo các lĩnh vực mới, thí điểm, chưa có, nhưng cần thiết trong tương lai. ĐHQG sẽ phải đào tạo lĩnh vực liên ngành, công nghệ kỹ thuật mũi nhọn, ngành khoa học cơ bản mà Nhà nước cần nhưng xã hội ít nhu cầu. "Đây là nơi Nhà nước cần đặt hàng đào tạo cho mục tiêu riêng quốc gia" - Bộ trưởng Bộ GD&ĐT nhấn mạnh.

Trao đổi về nghị định ĐHQG, Bộ trưởng Nguyễn Kim Sơn cho biết các nội dung cơ bản đã ổn, sẽ trình các bộ, ngành cho ý kiến lần cuối trước khi trình Chính phủ. Tuy nhiên, Bộ trưởng cho rằng: "Để có cơ sở pháp lý mở đường cho ĐHQG phát huy quyền chủ động cao nhất, cần nghĩ đến việc có luật ĐHQG riêng. Trên cơ sở đó mới giải quyết được tận gốc các vấn đề đang vướng mắc".

Tán thành với kiến nghị của hai ĐHQG, Bộ trưởng Bộ KH&CN Huỳnh Thành Đạt mong Phó Thủ tướng chỉ đạo rõ ràng vì không có nghị định thì không thể ban hành quyết định tổ chức bộ máy và quy chế hoạt động.

Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt nhận định: "Nếu được Chính phủ tập trung đầu tư thì tôi tin hai ĐHQG sẽ phát triển vượt bậc trong thời gian tới".

Nghị định về ĐHQG phải đủ tầm cho ĐHQG

Phát biểu chỉ đạo tại buổi làm việc, Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà cho biết hai ĐHQG là mô hình đại học được hình thành từ những chủ trương hết sức đúng đắn của Đảng và Nhà nước. Trải qua 30 năm phát triển hai ĐHQG cần có đề án tổng thể trên cơ sở pháp lý và trên cơ sở nhìn nhận về vị trí, tầm quan trọng của mình để đề xuất với Nhà nước những vấn đề Nhà nước phải đầu tư, cần đặt hàng; đề xuất những vấn đề mà ĐHQG với chiến lược phát triển của mình sẽ phải thực hiện.

"Trong đó, tôi rất quan tâm vấn đề cơ chế tổ chức, mối quan hệ giữa nghiên cứu cơ bản và nghiên cứu ứng dụng, về doanh nghiệp, các trung tâm khởi nghiệp trong ĐHQG, về liên thông giữa sự nghiệp với các doanh nghiệp trong ĐHQG, về hệ sinh thái của ĐHQG cần như thế nào để tạo ra sự khác biệt" - Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà nói.

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà cùng đoàn công tác dâng hoa tại đài tưởng niệm Thủ tướng Võ Văn Kiệt. Ảnh: Thiên Thông

Theo Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà, sắp tới đây, Chính phủ sẽ ban hành nghị định quy định chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của ĐHQG.

Phó Thủ tướng lưu ý, Nghị định về ĐHQG này phải khắc phục những tồn tại về mô hình ĐHQG, trong đó cần nêu rõ thế nào là ĐHQG với tiêu chí cụ thể. Do vậy, nghị định về ĐHQG phải xây dựng thế nào để thực hiện đúng sứ mệnh đã đặt ra với hai ĐHQG, phải có những nhiệm vụ lớn, đủ tầm cho hai ĐHQG.

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà cũng cho rằng đào tạo theo các lĩnh vực ngành nghề "nóng" không phải là nhiệm vụ chiến lược của ĐHQG. Thay vào đó, ĐHQG cần xây dựng

cho mình triết lý phát triển riêng, đúng với tầm vóc và vai trò của mình.

"ĐHQG sẽ phải phụng sự cho những mục tiêu chiến lược của đất nước về phát triển nguồn nhân lực, trong đó phải tập trung những vấn đề mà các trường đại học khác có thể chưa quan tâm và chưa làm. Đó có thể là đầu tư có tính dài hạn, đầu tư vào các lĩnh vực về khoa học cơ bản, khoa học xã hội, hoặc là những vấn đề trong tương lai đang thiếu" - Phó Thủ tướng nhận định.

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà đề nghị hai ĐHQG cần tập trung vào đổi mới quản lý khoa học công nghệ, trong đó tập

trung đổi mới các vấn đề liên quan đến đầu tư, ngân sách, tổ chức bộ máy.

Phó Thủ tướng nói: "Chúng tôi đề nghị ĐHQG sẽ tham gia cùng Chính phủ, các bộ ngành để hoàn thiện những cơ chế, giúp ĐHQG hoạt động thuận lợi hơn".

Phó Thủ tướng Trần Hồng Hà cho biết, để có văn bản và cam kết, ông và các lãnh đạo bộ ngành sẽ nghiên cứu và đưa ra kết luận tháo gỡ trong thời gian tới.

"Buổi làm việc hôm nay mặc dù ngắn nhưng chúng ta thấu hiểu được để cùng ĐHQG thực hiện sứ mạng, nhiệm vụ to lớn mà đất nước đã đặt ra cho ĐHQG" - Phó Thủ tướng đánh giá ■

Phát triển ĐHQG-HCM thuộc nhóm đại học hàng đầu châu Á

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho biết triển khai thực hiện Nghị quyết 24 của Bộ Chính trị về phát triển vùng Đông Nam bộ, trong Chương trình hành động của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ tin tưởng giao ĐHQG-HCM chủ trì Đề án "Phát triển Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh thuộc nhóm cơ sở giáo dục đại học hàng đầu châu Á".

Theo đó, ĐHQG-HCM sẽ phấn đấu trở thành hệ thống đại học nghiên cứu trong топ đầu châu Á, nơi hội tụ của nhân tài và lan tỏa tri thức, văn hóa Việt Nam; kiến tạo động lực tăng trưởng mới, không gian phát triển mới, nhanh và bền vững cho vùng Đông Nam bộ.

Một trong những nhiệm vụ trọng tâm của đề án là phát triển các chương trình đào tạo, nghiên cứu và khởi nghiệp trong lĩnh vực Công nghệ bán dẫn, Công nghệ sinh học, Chuyển đổi số và Trí tuệ nhân tạo thuộc nhóm đầu châu Á; phát triển ĐHQG-HCM trở thành trung tâm đổi mới sáng tạo quốc gia, kết nối với các trung tâm của khu vực và thế giới.

Đến nay, ĐHQG-HCM đã hoàn thành dự thảo Đề án này và đang lấy ý kiến các bộ, ngành, địa phương trước khi trình Thủ tướng Chính phủ xem xét, phê duyệt. Đây là định hướng quan trọng để ĐHQG-HCM tiếp tục sứ mệnh của mình là thực hiện nhiệm vụ chiến lược quốc gia, nhiệm vụ phát triển vùng của đất nước.

Phan Yên

HAI ĐHQG XÂY DỰNG CHƯƠNG TRÌNH HÀNH ĐỘNG CHUNG

Phan Yên

Đó là nhận định của PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, trong Hội nghị giao ban hai ĐHQG năm 2023. Hội nghị do ĐHQG-HCM và ĐHQG Hà Nội đồng tổ chức tại Nhà Điều hành ĐHQG-HCM vào chiều 20/7.

PGS.TS Vũ Hải Quân phát biểu khai mạc hội nghị.

Tham gia xây dựng nhiều nghị quyết quan trọng

Theo PGS.TS Vũ Hải Quân, trong một năm qua, hai ĐHQG đã triển khai nhiều hoạt động để khẳng định vị thế của mình.

Trước tiên, về các nghị quyết của Đảng. Nghị quyết số 30 của Bộ Chính trị về phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Đồng bằng sông Hồng đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 đã đề cập ĐHQG Hà Nội. Theo đó, Nghị quyết khẳng định việc tăng cường đầu tư, phát triển ĐHQG Hà Nội theo hướng có trọng tâm, trọng điểm; chú trọng nâng cao chất lượng và quy mô đào tạo, tập trung đào tạo nhân lực chất lượng cao cho vùng và cả nước.

Đối với ĐHQG-HCM, ông Quân cho biết, Nghị quyết số 24 của Bộ Chính trị về phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Đông Nam bộ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 đã có những định hướng hết sức quan trọng cho ĐHQG-HCM. Đó là phát triển

ĐHQG-HCM thuộc nhóm các đại học hàng đầu châu Á. Đồng thời, Chương trình hành động của Chính phủ đã giao cho ĐHQG-HCM xây dựng đề án phát triển ĐHQG-HCM trở thành đại học trong nhóm hàng đầu châu Á.

Giám đốc ĐHQG-HCM lưu ý, tháng 5 vừa qua, Văn phòng Trung ương Đảng đã có văn bản truyền đạt ý kiến chỉ đạo của Bộ Chính trị về việc thực hiện mô hình Đảng lãnh đạo toàn diện đối với các đơn vị sự nghiệp trung ương. Văn bản này đều nhắc tên hai ĐHQG.

"Có thể thấy rằng, Bộ Chính trị, Ban Bí thư và Ban chấp hành Trung ương Đảng đã khẳng định rất rõ vai trò của hai ĐHQG. Đây là thành công thứ nhất" - PGS.TS Vũ Hải Quân đánh giá.

Ông Quân cho biết, thành công tiếp theo là cả hai ĐHQG đều tham gia hết sức tích cực, sâu sắc trong việc xây dựng các nghị quyết mới, tổng kết các nghị quyết của Đảng.

Ông nói: "Chúng ta đã tham gia xây dựng, đóng góp cho nghị quyết về công nghiệp hóa,

Toàn cảnh hội nghị.

“ Nhân hội nghị giao ban hôm nay, tôi muốn đề xuất, từ Nghị quyết 36 của Bộ Chính trị liên quan đến việc phát triển và ứng dụng công nghệ sinh học phục vụ phát triển bền vững, hai ĐHQG có thể xây dựng chương trình hành động chung của hai ĐHQG, sau đó cùng kiến nghị các cấp có thẩm quyền để chúng ta phát triển lĩnh vực này.

PGS.TS Vũ Hải Quân

hiện đại hóa. Đây là nghị quyết hết sức quan trọng, liên quan trực tiếp công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học công nghệ và đổi mới sáng tạo. Chúng ta đã tham gia tổng kết các nghị quyết như nghị quyết về phát triển đội ngũ trí thức trong bối cảnh mới, nghị quyết về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục. Chúng ta đều tổ chức các hội thảo cấp quốc gia dưới sự chủ trì của lãnh đạo Trung ương Đảng".

Giám đốc ĐHQG-HCM lưu ý thêm, một thành công khác của hai đơn vị liên quan Luật Thi đua, khen thưởng. Lần đầu thực thể của ĐHQG được xuất hiện trong một dự án luật và

đã được Quốc hội thông qua. Theo đó, giám đốc ĐHQG có thẩm quyền trình các cơ quan hữu trách ký các văn bản ra quyết định về khen thưởng. Đây là một thành công.

"Tất cả hoạt động này đã khẳng định vị thế của ĐHQG trong việc đóng góp cho sự phát triển chung của đất nước" - PGS.TS Vũ Hải Quân nhấn mạnh.

Sẽ xây dựng chương trình hành động chung

Đề cập các thách thức đối với hai ĐHQG, ông Quân mong muốn cả hai đơn vị sẽ cùng chia sẻ và tìm ra các giải pháp phù hợp.

Theo Giám đốc ĐHQG-HCM, thách thức đầu tiên liên quan Nghị định về ĐHQG và Luật Thi đua, khen thưởng.

"Mặc dù Luật Thi đua, khen thưởng mới sẽ có hiệu lực vào ngày 1/1/2024 nhưng nghị định về luật này chưa theo sát những mong muốn của hai ĐHQG. Đặc biệt trong việc hai ĐHQG được Hội đồng Thi đua - Khen thưởng Trung ương công nhận các danh hiệu thi đua, khen thưởng của ĐHQG để tích lũy cho các danh hiệu khen thưởng cao hơn" - ông Quân nói.

PGS.TS Vũ Hải Quân cho rằng, thách thức tiếp theo của hai đơn vị là hoạt động gắn kết, hợp tác. Các chương trình phối hợp chung chưa tương xứng với tiềm năng và mong muốn của lãnh đạo hai ĐHQG.

Ông cho biết: "Nhân hội nghị giao ban hôm nay, tôi muốn đề xuất, từ Nghị quyết 36 của Bộ

“ Đặc biệt, lãnh đạo hai ĐHQG đang phối hợp để ban hành khung chức danh thuộc diện Ban Thường vụ ĐHQG quản lý liên quan việc triển khai kết luận 35 của Bộ Chính trị về các vị trí chức danh trong ĐHQG. Những vấn đề này chúng tôi đang phối hợp triển khai khá tốt.

GS.TS Lê Quân

Chính trị liên quan đến việc phát triển và ứng dụng công nghệ sinh học phục vụ phát triển bền vững, hai ĐHQG có thể xây dựng chương trình hành động chung của hai ĐHQG, sau đó cùng kiến nghị các cấp có thẩm quyền để chúng ta phát triển lĩnh vực này”.

Theo GS Lê Quân - Giám đốc ĐHQG Hà Nội, trong năm vừa qua, hai ĐHQG đã phối hợp chặt chẽ với nhau trong công tác quản trị nội bộ.

Ngoài các vấn đề liên quan Nghị định về ĐHQG và Luật Thi đua, khen thưởng, GS Lê Quân cho biết ông và PGS.TS Vũ Hải Quân đang trao đổi với các cơ quan trung ương về quy trình bổ nhiệm hai phó giám đốc của hai ĐHQG.

“Đặc biệt, lãnh đạo hai ĐHQG đang phối hợp để ban hành khung chức danh thuộc diện Ban Thường vụ ĐHQG quản lý liên quan việc triển khai kết luận 35 của Bộ Chính trị về các vị trí chức danh trong ĐHQG. Những vấn đề này chúng tôi đang phối hợp triển khai khá tốt” -

Giám đốc ĐHQG Hà Nội nhấn mạnh.

GS Lê Quân cho biết thêm, hai ĐHQG sẽ ban hành khung quy chế phối hợp giữa hội đồng trường thành viên, đảng ủy và ban giám hiệu của các trường thành viên trong hai ĐHQG. Đây là khung quy chế thể hiện sự công khai, minh bạch, mang tính chất hoạt động điển hình, rộng khắp trong cả hai ĐHQG.

Trình bày các hoạt động hợp tác dự kiến của hai ĐHQG, PGS.TS Nguyễn Đình Tứ - Chánh Văn phòng ĐHQG-HCM, cho biết trong năm học 2023-2024, hai ĐHQG sẽ tập trung thực hiện một số hoạt động tiêu biểu như tiếp tục góp ý hoàn thiện dự thảo Nghị định về ĐHQG và dự thảo Quy chế tổ chức và hoạt động của ĐHQG và các cơ sở giáo dục đại học thành viên để trình Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ quyết định; cùng xây dựng khung chức danh, chức vụ lãnh đạo và tương đương thuộc diện Ban Thường vụ Đảng ủy ĐHQG quản lý.

Hai ĐHQG sẽ xây dựng cổng thông tin hoạt động hợp tác giữa hai đơn vị, trong đó chú trọng công tác triển khai hệ thống công nhận và chuyển đổi tín chỉ, hệ thống quy đổi điểm thi ĐGNL của hai ĐHQG.

Hội nghị còn lắng nghe các báo cáo chuyên đề về Quá trình xây dựng Nghị định và Quy chế tổ chức, hoạt động của ĐHQG và các cơ sở giáo dục đại học thành viên; Quy chế phối hợp giữa cấp ủy, Hội đồng trường và Ban giám hiệu trường đại học thành viên của ĐHQG; Triển khai đào tạo trực tuyến các môn chung ở ĐHQG; và Xây dựng chương trình hành động của hai ĐHQG thực hiện Nghị quyết số 36-NQ/TW, ngày 30/1/2023 của Bộ Chính trị về việc phát triển và ứng dụng công nghệ sinh học phục vụ phát triển bền vững đất nước trong tình hình mới ■

Sẽ cấp bằng chung cho cử nhân tài năng chuyên ngành Toán

Kết thúc Hội nghị, lãnh đạo của hai ĐHQG-HCM thống nhất trong năm học 2023-2024, hai ĐHQG tập trung hợp tác thực hiện các nhiệm vụ về công tác tổ chức, đào tạo, KH&CN và thi đua, khen thưởng.

Theo đó, Ban Đào tạo của hai ĐHQG sẽ nghiên cứu việc cấp bằng chung đối với chương trình cử nhân tài năng chuyên ngành Toán; tổ chức chương trình trao đổi sinh viên; xây dựng chương trình lãnh đạo trẻ của hai ĐHQG.

Ban KH&CN của hai ĐHQG cùng tham gia lên kế hoạch đăng ký làm việc giữa hai ĐHQG với các cấp có thẩm quyền để trình bày về chương trình hành động và đề xuất một nhiệm vụ để hai ĐHQG cùng thực hiện.

Hai ĐHQG sẽ đăng ký làm việc với Bộ Nội Vụ và Ban Thi đua - Khen thưởng Trung ương về công tác thi đua khen thưởng.

ĐHQG-HCM SẼ THỰC HIỆN NHIỀU CHÍNH SÁCH ƯU ĐÃI PHÁT TRIỂN NHÀ KHOA HỌC TÀI NĂNG

Phiên An thực hiện

Phát biểu tại tọa đàm “Kế hoạch thu hút nhà khoa học trẻ về công tác tại ĐHQG-HCM” được tổ chức vào trung tuần tháng 4, PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM - đã khẳng định một trong bốn nhiệm vụ trọng tâm của ĐHQG-HCM đến năm 2030 là thu hút, đào tạo và bồi dưỡng nhân tài. Vì một đại học muốn phát triển trước nhất phải là nơi hội tụ và lan tỏa của các tài năng. Để làm được điều này, ĐHQG-HCM sẽ bắt đầu từ việc nhỏ nhất là xây dựng Đề án thu hút, giữ chân và phát triển các nhà khoa học trẻ xuất sắc, các nhà khoa học đầu ngành.

TS Lê Thị Anh Trâm - Trưởng ban Ban Tổ chức - Cán bộ ĐHQG-HCM. Ảnh: **Phiên An**

Vậy ĐHQG-HCM có những chính sách thu hút ra sao? Lộ trình cụ thể với những ưu đãi nào dành cho các nhà khoa học tài năng? Tính khả thi của đề án này trong bối cảnh cạnh tranh mạnh mẽ giữa các cơ quan, đơn vị về thu hút nhân tài hiện nay thế nào? *Bản tin ĐHQG-HCM* đã có

cuộc trao đổi với TS Lê Thị Anh Trâm - Trưởng ban Ban Tổ chức - Cán bộ ĐHQG-HCM, về những vấn đề trên.

Cam kết phát triển nghề nghiệp trong 5 năm

*Thưa Bà, ĐHQG-HCM có những chủ trương, chính sách nào về thu hút nhà khoa học tài năng?

- Chiến lược phát triển ĐHQG-HCM giai đoạn 2021-2030, đã đặt chỉ tiêu về số lượng bài báo thuộc danh mục cơ sở dữ liệu Scopus là 35.000 (3.500 bài/năm). Điều này đồng nghĩa mỗi giảng viên, nghiên cứu viên cần có trung bình 1-2 bài báo/năm trong cơ sở dữ liệu Scopus. Tuy nhiên, ba năm qua, tỷ lệ bài báo/giảng viên, nghiên cứu viên trong toàn hệ thống chỉ đạt trung bình chưa đến 1 giảng viên, nghiên cứu viên/bài báo. Vì vậy, để đạt chỉ tiêu, năm 2023-2030, số lượng bài báo trung bình phải đạt là 4.200 bài/năm. Ở một số đơn vị, tỷ lệ bài báo/giảng viên, nghiên cứu viên còn thấp hơn so với mức trung bình của cả hệ thống ĐHQG-HCM. Các lĩnh vực có tỷ lệ công bố thấp là khoa học xã hội, kinh tế - tài chính - quản lý, năng lượng, khoa học trái đất, dược và khoa học nông nghiệp.

Điều này cho thấy đội ngũ các nhà khoa học là một trong những động lực quan trọng để thực hiện thành công chiến lược 1 trong Chiến lược phát triển ĐHQG-HCM. Ngoài việc giữ chân, phát triển đội ngũ các nhà khoa học hiện có, việc

“ ĐHQG-HCM có những lợi thế đáng kể về vị trí trên các bảng xếp hạng quốc tế, danh tiếng học thuật, chất lượng đào tạo, uy tín trong hệ thống giáo dục quốc gia và khu vực. Do đó, khi trở thành thành viên của hệ thống ĐHQG-HCM, chắc chắn các nhà khoa học sẽ có một vị thế, đẳng cấp khác. ”

thu hút và phát huy hiệu quả các nhà khoa học trẻ xuất sắc, các nhà khoa học đầu ngành trong và ngoài nước về công tác tại ĐHQG-HCM là thật sự cần thiết.

Xuất phát từ thực tiễn, Ban Thường vụ Đảng ủy ĐHQG-HCM đã nhận định thu hút nhà khoa học về công tác tại ĐHQG-HCM là nhiệm vụ quan trọng, nhằm phục vụ các chương trình, kế hoạch, dự án nghiên cứu khoa học, đặc biệt là giúp tăng số lượng bài báo trên danh mục cơ sở dữ liệu Scopus tại ĐHQG-HCM. Nhận định này đã được cụ thể hóa bằng Nghị quyết số 19-NQ/ĐU ngày 4/8/2023 của Ban Chấp hành Đảng bộ ĐHQG-HCM về việc thu hút, giữ chân và phát triển các nhà khoa học trẻ xuất sắc, các nhà khoa học đầu ngành công tác tại ĐHQG-HCM từ năm 2023 đến năm 2030.

Từ Nghị quyết của Ban Chấp hành Đảng bộ ĐHQG-HCM, Giám đốc ĐHQG-HCM đã chỉ đạo Ban Tổ chức - Cán bộ chủ trì, phối hợp cùng Ban KH&CN xây dựng “Đề án thu hút, giữ chân và phát triển các nhà khoa học trẻ xuất sắc, các nhà khoa học đầu ngành” với các điều kiện, tiêu chuẩn, chỉ tiêu, chính sách, lộ trình cụ thể về cơ hội phát triển nghề nghiệp trong thời gian 5 năm cho các nhà khoa học, nhằm lựa chọn được những nhà khoa học có đủ phẩm chất, năng lực, đáp ứng được yêu cầu của vị trí việc làm và yêu cầu chung của đề án.

Đặc biệt, chính sách này sẽ có sự cam kết cùng thực hiện giữa ba bên: ĐHQG-HCM - các đơn vị thành viên và trực thuộc - nhà khoa học được thu hút. Đề án sẽ cam kết tuyển chọn đúng đối tượng, dựa vào kết quả nghiên cứu khoa học và đề cao tính nhân văn.

ĐHQG-HCM dự kiến xây dựng các chính sách phù hợp, tạo điều kiện cho các nhà khoa học nghiên cứu và sáng tạo như sau:

Chính sách phát triển nghề nghiệp, gồm: Được đảm bảo thời gian giảng dạy theo quy định; lộ trình phát triển nghề nghiệp trong 5 năm.

Chính sách môi trường làm việc, gồm: Được đảm bảo cơ sở vật chất và môi trường làm việc văn minh, tạo điều kiện tham gia cộng đồng nghiên cứu khoa học trong và ngoài nước.

Chính sách đãi ngộ, gồm: du lịch, khám chữa bệnh và các lợi ích khác theo đặc thù của mỗi đơn vị. ĐHQG-HCM hỗ trợ nhà công vụ cho các nhà khoa học có nguyện vọng. Có chính sách khen thưởng tương thích khi công bố bài báo khoa học trên các tạp chí uy tín, đăng ký thành công sáng chế, xuất bản sách, giáo trình.

Chính sách thu nhập theo chính sách riêng của mỗi đơn vị.

* *Theo Bà, ĐHQG-HCM có những lợi thế và thách thức nào khi thực hiện chính sách này trong toàn hệ thống?*

- ĐHQG-HCM với thế mạnh được Nhà nước đầu tư, có quyền chủ động cao trong các hoạt động về đào tạo, nghiên cứu khoa học, tài chính, quan hệ quốc tế. Khi triển khai thực hiện chính sách này, ĐHQG-HCM có những lợi thế đáng kể về vị trí trên các bảng xếp hạng quốc tế, danh tiếng học thuật, chất lượng đào tạo, uy tín trong hệ thống giáo dục quốc gia và khu vực. Do đó, khi trở thành thành viên của hệ thống ĐHQG-HCM, chắc chắn các nhà khoa học sẽ có một vị thế, đẳng cấp khác.

Đồng thời, các đơn vị trong hệ thống có tính gắn kết cao và sẵn sàng tham gia đối ứng để thực hiện Đề án. Đây là điều kiện tiên quyết để đảm bảo tính khả thi của Đề án.

Một lợi thế quan trọng khác là Đề án thu hút các nhà khoa học của ĐHQG-HCM có lộ trình phát triển nghề nghiệp rõ ràng, kèm theo chính sách ưu đãi cụ thể.

Tuy nhiên, chính sách này cũng đối mặt với một số thách thức như quy trình tuyển dụng mất nhiều thời gian theo quy định của Nhà nước. Mặt khác, các thủ tục thanh quyết toán đề tài nghiên cứu khoa học hiện hành còn nhiều khó khăn, bất cập có thể ảnh hưởng đến tâm lý và động lực nghiên cứu của các nhà khoa học.

Ngoài ra, vấn đề thu hút nhà khoa học hay nguồn lực chất lượng cao được đặt ra không chỉ tại ĐHQG-HCM mà đang là vấn đề quan tâm

của Đảng, Nhà nước. Nhìn chung, các chính sách được xây dựng đang phải cạnh tranh với nguồn lực từ các cơ sở giáo dục đại học tư thục và cả nước ngoài.

Sẽ thu hút 350 nhà khoa học

* Thưa Bà, trong quá trình tuyển dụng nhà khoa học tài năng, ĐHQG-HCM đánh giá yếu tố nào là quan trọng nhất?

- Đề án ĐHQG-HCM thực hiện với tên gọi “Đề án thu hút, giữ chân và phát triển các nhà khoa học trẻ xuất sắc, các nhà khoa học đầu ngành”. Để thực hiện Đề án, ĐHQG-HCM nhìn nhận cần kết hợp chặt chẽ nhiều yếu tố.

Về chính sách tuyển dụng, ĐHQG-HCM đặc biệt quan tâm việc xây dựng lộ trình phát triển nghề nghiệp trong vòng 5 năm đối với ứng viên được thu hút; đồng thời hỗ trợ mọi phương tiện, nguồn lực giúp các nhà khoa học có được môi trường làm việc tối ưu, đủ điều kiện và động lực nghiên cứu.

Đối với các đơn vị thành viên, trực thuộc, ĐHQG-HCM xem trọng tính kết nối hệ thống

và sự cam kết đồng hành, cùng thực hiện và đối ứng kinh phí giữa các nơi trực tiếp sử dụng các nhà khoa học.

Về phía ứng viên, phải thể hiện sự mong muốn trở thành nhà khoa học trong hệ thống ĐHQG-HCM, có tâm huyết với nghề và gắn kết với hệ thống, có năng lực công bố khoa học.

* Chia sẻ với báo chí, Sở Nội vụ TP.HCM cho biết trong suốt 5 năm TP không tuyển được sinh viên xuất sắc, cán bộ khoa học trẻ nào về làm việc trong các cơ quan của mình dù đã có chính sách thu hút người tài với nhiều đãi ngộ đặc biệt. Đây dường như là một tham chiếu hữu ích cho ĐHQG-HCM, thưa Bà?

- Đây là một tham chiếu hữu ích cho ĐHQG-HCM trong việc xây dựng chính sách thu hút nhà khoa học về công tác tại ĐHQG-HCM. Tuy nhiên, chính sách thu hút của ĐHQG-HCM có nhiều điểm khác và đột phá so với chính sách của TP.HCM như sau:

Đầu tiên, ĐHQG-HCM là cơ sở giáo dục uy tín của Việt Nam, nhiều năm liên tiếp được QS Asia xếp hạng thuộc top 150 đại học hàng đầu châu Á. Từ năm 2019, ĐHQG-HCM duy trì thứ hạng thuộc top 701-750 do QS đánh giá trên 1.000 trường đại học hàng đầu thuộc 82 quốc gia. ĐHQG-HCM thu hút các nhà khoa học về công tác tại ĐHQG-HCM thông qua việc hỗ trợ các đề tài nghiên cứu khoa học, các phòng thí nghiệm giúp các nhà khoa học nâng cao năng lực nghiên cứu của bản thân, đây là điều quan trọng nhất. Từ đó, giúp các nhà khoa học nâng cao danh tiếng trong giới học thuật, mở rộng mối quan hệ, hợp tác quốc tế và tham gia mạng lưới các nhà khoa học trong và ngoài hệ thống. Đồng thời, giúp tăng thêm thu nhập từ việc tham gia các đề tài nghiên cứu khoa học và từ chế độ ưu

“ ĐHQG-HCM đặc biệt quan tâm việc xây dựng lộ trình phát triển nghề nghiệp trong vòng 5 năm đối với ứng viên được thu hút; đồng thời hỗ trợ mọi phương tiện, nguồn lực giúp các nhà khoa học có được môi trường làm việc tối ưu, đủ điều kiện và động lực nghiên cứu. ”

đãi khác của các đơn vị, của ĐHQG-HCM khi có bài báo khoa học được công bố.

Tiếp đến, điều kiện cơ sở vật chất, môi trường làm việc, các phòng thí nghiệm đã được ĐHQG-HCM và các đơn vị thành viên, trực thuộc đầu tư trong nhiều năm qua nên đáp ứng nhu cầu nghiên cứu của các nhà khoa học.

Cuối cùng, mặc dù chính sách đột phá về lương của ĐHQG-HCM không cạnh tranh được so với các đơn vị tư nhân nhưng tổng hài hòa lợi ích giữa các chính sách thì cơ bản mang tính cạnh tranh cao. Đặc biệt là vị thế, uy tín của ĐHQG-HCM nên ĐHQG-HCM có thể thu hút nhà khoa học về ĐHQG-HCM dựa vào chính sách trên.

* Mong Bà chia sẻ về lộ trình cụ thể của ĐHQG-HCM trong việc thực hiện chính sách thu hút nhà khoa học trẻ tài năng?

- Chỉ tiêu Đề án là thu hút được 350 nhà khoa học, thực hiện qua hai giai đoạn: Giai đoạn 2023-2025: thu hút 100 nhà khoa học; Giai đoạn 2025-2030: thu hút 250 nhà khoa học.

Đề án cũng có chính sách và lộ trình cho các nhà khoa học, cụ thể:

+ *Đối với các nhà khoa học trẻ:* Trong thời gian hai năm đầu về công tác tại các đơn vị trong hệ thống ĐHQG-HCM, các nhà khoa học được đảm bảo cấp một đề tài nghiên cứu khoa học loại C cấp ĐHQG-HCM (kinh phí tối đa 200 triệu

đồng). Đến năm thứ ba nhà khoa học này tiếp tục được đảm bảo cấp một đề tài loại B cấp ĐHQG-HCM (kinh phí tối đa 1 tỷ đồng).

Năm thứ tư, ĐHQG-HCM sẽ hỗ trợ đầu tư tăng cường năng lực nghiên cứu phòng thí nghiệm phục vụ nghiên cứu khoa học. Và sang năm thứ năm, nhà khoa học sẽ được ĐHQG-HCM hỗ trợ quy trình, thủ tục xét công nhận đạt tiêu chuẩn chức danh Phó Giáo sư cấp Nhà nước.

+ *Đối với các nhà khoa học đầu ngành:* Trong hai năm đầu về công tác tại các đơn vị trong hệ thống ĐHQG-HCM, ngoài việc được bố trí là trưởng nhóm/trưởng trung tâm nghiên cứu và tham gia các hoạt động hợp tác quốc tế về nghiên cứu khoa học tại ĐHQG-HCM, nhà khoa học này sẽ được đảm bảo cấp một đề tài nghiên cứu khoa học loại B cấp ĐHQG-HCM (kinh phí tối đa 1 tỷ đồng). ĐHQG-HCM sẽ hỗ trợ đầu tư tăng cường năng lực nghiên cứu phòng thí nghiệm phục vụ đề tài. Nhà khoa học sẽ được thành lập nhóm nghiên cứu và xây dựng cộng đồng nghiên cứu trong và ngoài nước, phối hợp với các nhà khoa học ở nước ngoài trong việc công bố, triển khai các dự án chung.

Đặc biệt, ĐHQG-HCM sẽ hỗ trợ cả hai nhóm nhà khoa học này đăng ký học bổng nghiên cứu sau tiến sĩ (postdoc) được vận hành bởi VinUniversity.

Trân trọng cảm ơn Bà đã tham gia trả lời phỏng vấn ■

Tiêu chí tuyển dụng nhà khoa học tài năng

Đối với nhà khoa học trẻ, cần đáp ứng một trong ba tiêu chí sau:

(1) Ít nhất có một bài báo là tác giả chính được đăng trong cơ sở dữ liệu Web of Science hoặc Scopus (trong 3 năm trở lại đây); hoặc

(2) Tối thiểu hai công bố ISI/Scopus, trong đó ít nhất hai công bố thuộc nhóm tạp chí Q2 hoặc Conference Rank A uy tín trong lĩnh vực chuyên ngành phù hợp hoặc chỉ số H-index toàn bộ tối thiểu là 5; và ít nhất báo cáo trong kỷ yếu hội thảo quốc tế có phản biện, có mã số ISBN; hoặc

(3) Đã có tối thiểu một phát minh sáng chế hoặc một giải pháp hữu ích và đã chủ trì dự án cung cấp dịch vụ khoa học công nghệ hoặc chuyển giao công nghệ.

Đối với nhà khoa học đầu ngành, cần đáp ứng đủ các tiêu chí sau:

(1) Đã chủ trì một nhiệm vụ khoa học và công nghệ cấp Quốc gia hoặc hai nhiệm vụ khoa học và công nghệ cấp Bộ, cấp Tỉnh được nghiệm thu từ mức đạt trở lên trong 5 năm gần nhất hoặc là tác giả một sách chuyên khảo hoặc hai sách, giáo trình giảng dạy đại học (trong 5 năm trở lại đây);

(2) Có chỉ số trích dẫn khoa học cá nhân H-index từ 10 trở lên (theo cơ sở dữ liệu Scopus);

(3) Là tác giả chính của ít nhất 3 công trình công bố trên các tạp chí khoa học trong cơ sở dữ liệu WoS/Scopus hoặc là tác giả của ít nhất 1 sáng chế hoặc 2 bằng bảo hộ giống cây trồng;

(4) Đã có kinh nghiệm hợp tác với các tổ chức trong nước và nước ngoài trong việc triển khai hoạt động khoa học và công nghệ, sản xuất thử nghiệm hoặc thương mại hóa thành công sản phẩm khoa học và công nghệ tại các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương và nước ngoài.

ĐHQG-HCM HỢP TÁC ĐH ĐÀ NẴNG, ĐH CÔNG NGHỆ NANYANG SINGAPORE

Lê Chung

Hạ tuần tháng 8 vừa qua, ĐHQG-HCM đã ký kết biên bản ghi nhớ hợp tác với hai đối tác quan trọng là ĐH Đà Nẵng và ĐH Công nghệ Nanyang, mở ra nhiều cơ hội mới.

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM và PGS.TS Nguyễn Ngọc Vũ - Giám đốc ĐH Đà Nẵng, trao đổi ký kết.
Ảnh: **Thiện Thông**

Phối hợp phát triển đất nước

Chiều 25/8, tại Nhà Điều hành ĐHQG-HCM, ĐH Đà Nẵng đã đến làm việc và ký kết biên bản ghi nhớ hợp tác với ĐHQG-HCM. PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, và PGS.TS Nguyễn Ngọc Vũ - Giám đốc ĐH Đà Nẵng, đã đến dự.

Phát biểu tại buổi làm việc, Giám đốc ĐHQG-HCM cho biết ĐHQG-HCM và ĐH Đà Nẵng trong những năm vừa qua đã có nhiều cơ hội đồng hành. Hiện nay, hai đại học đang chia sẻ chung một số dự án quan trọng như: Ngân hàng Thế giới (World Bank) cấp vốn giúp nâng cao chất lượng của ba cơ sở giáo dục đại học Việt Nam, gồm ĐHQG Hà Nội, ĐHQG-HCM và ĐH Đà Nẵng; Dự án Hợp tác Đổi mới Giáo dục Đại học (PHER) dành cho ba đại học của Việt

Nam, do Đại học Indiana (Hoa Kỳ) thực hiện dưới sự tài trợ của Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID).

Ký kết hợp tác giữa ĐHQG-HCM và ĐH Đà Nẵng hướng đến phát huy tiềm năng, thế mạnh của mỗi bên nhằm thực hiện nhiệm vụ chiến lược quốc gia, nhiệm vụ phát triển vùng của đất nước trong đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ trong các lĩnh vực mũi nhọn phục vụ phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế. ĐHQG-HCM và ĐH Đà Nẵng sẽ hợp tác về 2 nội dung lớn: đào tạo, đảm bảo và kiểm định chất lượng giáo dục; nghiên cứu khoa học và hợp tác quốc tế.

Về lĩnh vực đào tạo, đảm bảo và kiểm định chất lượng giáo dục, hai đại học phối hợp, hỗ trợ

PGS.TS Nguyễn Minh Tâm - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM (phải) và GS Lam Khin Yong (Lam Khâm Dương) - Phó Hiệu trưởng NTU (trái), ký kết hợp tác dưới sự chứng kiến của Thủ tướng Phạm Minh Chính và Thủ tướng Lý Hiển Long. Ảnh: ĐHQG Hà Nội

tổ chức kỳ thi đánh giá năng lực để tuyển sinh đại học chính quy của hai bên; phối hợp lọc ảo nguyện vọng đăng ký xét tuyển đại học chính quy giữa các trường nhóm phía Nam. Bên cạnh đó, mời giảng viên của hai bên thỉnh giảng, tham gia các hội đồng, tổ chức các khóa học, hội thảo, chuyên đề.

Hai đại học phối hợp đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao năng lực cán bộ, giảng viên của hai bên, chia sẻ kinh nghiệm trong xây dựng các chính sách đảm bảo chất lượng giáo dục; phát triển và thúc đẩy văn hóa chất lượng; đảm bảo chất lượng trong dạy học và kiểm tra đánh giá trực tuyến (online learning) và hỗn hợp (blended learning)... Xếp hạng đại học (đối với cơ sở giáo dục, chương trình đào tạo) cũng là một nội dung được quan tâm, hai bên sẽ hợp tác, chia sẻ kinh nghiệm, đối sánh chất lượng giáo dục và quản trị đại học.

Về lĩnh vực nghiên cứu khoa học và hợp tác quốc tế, ĐHQG-HCM và ĐH Đà Nẵng phối hợp xây dựng các đề tài nghiên cứu, dự án chung góp phần giải quyết các nhiệm vụ khoa học trọng điểm cấp quốc gia, phục vụ phát triển vùng và đất nước. Cùng với đó, tăng cường cơ hội giao lưu, học hỏi, trao đổi kinh nghiệm giữa đội ngũ chuyên gia, nhà khoa học của hai đại học.

Hai bên hợp tác phát triển các dự án kêu gọi tài trợ của tổ chức quốc tế, xây dựng và triển khai các chương trình trao đổi sinh viên quốc tế chung giữa hai đại học nhằm gia tăng tính trải nghiệm của sinh viên quốc tế và góp phần quốc tế hóa

giáo dục của hai đại học.

Đặc biệt, hai bên sẽ hợp tác nâng tầm tạp chí khoa học của hai đại học về nội dung và hình thức để từng bước đạt được các chuẩn mực của tạp chí uy tín quốc tế. Ngoài ra, hai đại học sẽ đồng tổ chức các hội nghị, hội thảo khoa học quốc gia, quốc tế.

Trao đổi và phối hợp nghiên cứu

Trưa 29/8, tại Hà Nội, ĐHQG-HCM và ĐH Công nghệ Nanyang (Singapore) đã ký kết biên bản ghi nhớ hợp tác, nhân dịp Thủ tướng Phạm Minh Chính của nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam và Thủ tướng Lý Hiển Long của nước Cộng hòa Singapore đến giao lưu với sinh viên, giảng viên ĐHQG Hà Nội trong khuôn khổ chuyến thăm chính thức Việt Nam của Thủ tướng Lý Hiển Long.

Theo đó, ĐHQG-HCM và ĐH Công nghệ Nanyang (Nanyang Technological University - NTU) sẽ hợp tác về ba nội dung chính, gồm: chương trình trao đổi nhà nghiên cứu và sinh viên; vị trí giảng viên thỉnh giảng; và phối hợp các dự án thuộc Viện Nghiên cứu Quản lý Không lưu (Air Traffic Management Research Institute - ATMRI) của NTU về ứng dụng trí tuệ nhân tạo, công nghệ tương tác người - máy...

PGS.TS Vũ Hải Quân phát biểu: "ĐHQG-HCM luôn quyết tâm mang đến một nền giáo dục xuất sắc, thúc đẩy nghiên cứu đột phá và đào tạo những sinh viên không chỉ giỏi về mặt học thuật mà còn sở hữu năng lực toàn cầu. Cơ hội hợp tác với một trong những đại học danh tiếng trên thế giới như NTU là một bước tiến quan trọng trong hành trình nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu của ĐHQG-HCM. Hợp tác này không chỉ giúp ích cho các đơn vị của ĐHQG-HCM mà còn đóng góp vào sự tiến bộ của xã hội".

GS Ho Teck Hua (Hà Đức Hoa) - Hiệu trưởng NTU, cho biết hợp tác này là "minh chứng cho mối quan hệ ngày càng phát triển giữa Singapore và Việt Nam đã và đang được củng cố trong những năm gần đây. Việc chia sẻ kiến thức, phát triển các dự án nghiên cứu chung và hợp tác chặt chẽ trong nghiên cứu học thuật sẽ mang lại lợi ích to lớn cho sinh viên, giảng viên của NTU và ĐHQG-HCM".

Lễ ký kết thỏa thuận hợp tác giữa hai đại học vinh dự được Thủ tướng Phạm Minh Chính và Thủ tướng Lý Hiển Long chứng kiến ■

ĐỊA PHƯƠNG, ĐẠI HỌC VIỆT NAM ĐỐI THOẠI VỚI DOANH NGHIỆP HÀN QUỐC

Hoài Chung

Chiều 18/7, tại Nhà Điều hành ĐHQG-HCM đã diễn ra tọa đàm "Hợp tác phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao: Đối thoại với doanh nghiệp Hàn Quốc" do ĐHQG-HCM tổ chức. PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, đã đến dự.

Toàn cảnh
tọa đàm.
Ảnh: Thiện
Thông

Tạo điều kiện trao đổi nhân tài

Tọa đàm quy tụ lãnh đạo các địa phương TP.HCM, Bình Dương, Bình Phước, Tây Ninh; lãnh đạo các tập đoàn Hàn Quốc lớn hiện đang đầu tư tại Việt Nam như CJ Group Vietnam, Mirae Asset Vietnam, Shinhan Bank, Topdev, LG Vina Cosmetics, Samsung Electronics... Sự kiện còn có sự tham dự của lãnh đạo ĐHQG-HCM, ĐHQG Hà Nội, và đại diện đến từ ĐHQG Seoul (Hàn Quốc) với vai trò là cầu nối, thúc đẩy sự hợp tác giữa các doanh nghiệp Hàn Quốc và các trường đại học tại Việt Nam.

Đây là cơ hội để các bên thảo luận về việc tăng cường hợp tác giữa "ba nhà" (nhà nước, nhà trường, doanh nghiệp) trong phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao; xác định giải pháp và các lĩnh vực hợp tác giữa nhà trường và doanh nghiệp Hàn Quốc để thu hẹp khoảng cách giữa

đào tạo và nhu cầu thị trường, giải quyết thách thức về hiện trạng thiếu hụt lực lượng lao động giỏi nghề của các tập đoàn Hàn Quốc đang đầu tư tại Việt Nam. Ngoài ra, tọa đàm còn thảo luận về cơ hội hợp tác nghiên cứu, thành lập đơn vị Nghiên cứu và Phát triển (R&D) của các doanh nghiệp Hàn Quốc tại ĐHQG-HCM.

Phát biểu tại tọa đàm, GS Ryu Hong-lim - Hiệu trưởng ĐHQG Seoul, cho biết hạ tuần tháng 6/2023, Tổng thống Hàn Quốc Yoon Suk-yeol đã có chuyến thăm Việt Nam để thảo luận phương hướng hợp tác giữa hai quốc gia về nhiều vấn đề như kinh doanh, văn hóa, cân bằng carbon và chuyển đổi số.

"Kể từ thời điểm thiết lập quan hệ ngoại giao vào năm 1992, thương mại song phương giữa hai nước đã chứng kiến bước tăng trưởng kinh ngạc lên gấp 175 lần. Hàn Quốc đã trở thành

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, nhấn mạnh sứ mệnh đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao của ĐHQG-HCM. Ảnh: Thiện Thông

Hiệu trưởng ĐHQG Seoul cho rằng các đại học và chính quyền có trách nhiệm quan trọng trong việc trao đổi nhân tài giữa Hàn Quốc và Việt Nam. Ảnh: Thiện Thông

nhà đầu tư lớn nhất của Việt Nam, và năm nay đánh dấu 31 năm quan hệ ngoại giao giữa đôi bên" - ông Ryu Hong-lim chia sẻ.

Ông cho biết thêm, Việt Nam là quốc gia có số lượng sinh viên đứng thứ 2 đang theo học tại Hàn Quốc, điều này cho thấy mối gắn bó chặt chẽ về giáo dục giữa hai quốc gia. Ngược lại, số lượng người Hàn Quốc đến Việt Nam để làm việc và đầu tư không ngừng tăng lên trong thập kỷ qua, hiện nay có khoảng 170.000 người Hàn Quốc và hơn 8.800 doanh nghiệp Hàn Quốc chuyển hướng đến Việt Nam. Theo đó, ông nhận định việc tạo điều kiện thuận lợi để trao đổi nhân tài giữa hai nước là trách nhiệm quan trọng của các đại học và chính quyền.

Hợp tác doanh nghiệp - đại học

Đại diện ĐHQG Seoul - GS Chae Su-hong

cho biết năm 2023, Việt Nam là đối tác thương mại lớn thứ 3 của Hàn Quốc chỉ sau Trung Quốc và Hoa Kỳ. Nói về tính cấp thiết trong hợp tác doanh nghiệp - đại học giữa Hàn Quốc và Việt Nam, ông nhận xét nền kinh tế Việt Nam tập trung vào các ngành sử dụng lao động giá rẻ, nhưng bối cảnh hiện nay yêu cầu chuyển dịch sang các ngành công nghệ. Theo đó, hai quốc gia cần nỗ lực vì tăng trưởng chung, thông qua các hoạt động: chia sẻ và chuyển giao công nghệ, bồi dưỡng nguồn nhân lực chất lượng cao, hợp tác doanh nghiệp - đại học và hợp tác giáo dục.

Tại tọa đàm, các doanh nghiệp Hàn Quốc đã trình bày tổng quan về nhu cầu nhân lực và nêu đề xuất giúp các trường đại học Việt Nam phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao. Lãnh đạo chính quyền các địa phương đã có cơ hội đối thoại với các doanh nghiệp và các đại học xoay quanh vấn đề hợp tác phát triển nhân lực đáp ứng nhu cầu của doanh nghiệp Hàn Quốc.

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, nhấn mạnh chiến lược phát triển của ĐHQG-HCM, trong đó có sứ mạng đào tạo, bồi dưỡng nhân tài có kiến thức toàn diện, có trách nhiệm xã hội, có năng lực lãnh đạo, có tư duy khởi nghiệp. Điều này cho thấy ĐHQG-HCM đang cố gắng từng bước làm giảm khoảng cách giữa nhu cầu thực tế và công tác đào tạo tại các cơ sở giáo dục đại học hàng đầu quốc gia.

Với hơn 6.000 viên chức quản lý và viên chức chuyên môn, hệ thống ĐHQG-HCM đủ năng lực đào tạo cho hơn 90.000 sinh viên đại học và hơn 9.000 học viên cao học, nghiên cứu sinh đa ngành, đa lĩnh vực. Các đại diện đến từ Hàn Quốc nêu một số lĩnh vực tiềm năng mà các bên có thể hợp tác đào tạo như công nghệ thông tin, y dược, nông nghiệp, tài chính - ngân hàng, ngôn ngữ.

Theo đó, để tăng cường hợp tác đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, có thể hướng đến việc xây dựng trung tâm hợp tác, chuyển giao công nghệ, trao đổi sinh viên, cử cán bộ, giảng viên Việt Nam đi học tại Hàn Quốc. Phó chủ tịch UBND TP.HCM Võ Văn Hoan nhấn mạnh, phải có sự liên kết giữa nhà nước, nhà trường và doanh nghiệp. Đặc biệt, các doanh nghiệp lớn phải có trung tâm nghiên cứu và phát triển, liên kết với nhà trường để tận dụng cơ sở vật chất, đội ngũ cán bộ giảng dạy nhằm phát huy hiệu quả hoạt động ■

ĐHQG-HCM ĐA DẠNG HÓA KIỂM ĐỊNH QUỐC TẾ

Khánh Lâm

Trong suốt 28 năm xây dựng và phát triển, ĐHQG-HCM không ngừng tham gia và mở rộng kiểm định quốc tế với nhiều bộ tiêu chuẩn và cấp độ khác nhau, từ kiểm định cấp chương trình đào tạo đến cấp cơ sở giáo dục.

Trường ĐH Bách Khoa kiểm định chất lượng đào tạo chương trình Quản lý Tài nguyên và Môi trường theo chuẩn ASIIN. Ảnh: BK

Đây được xem là chìa khóa để nâng cao chất lượng đào tạo, nâng tầm giáo dục đại học Việt Nam.

Có ngành đạt Top 51-100 thế giới

Tháng 4/2022, ngành Kỹ thuật Dầu khí, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM đạt Top 51-100 theo bảng xếp hạng QS World University Ranking by Subject. Đây là thứ hạng cao nhất không chỉ của ĐHQG-HCM mà còn đại diện cho nền giáo dục đại học Việt Nam kể từ khi tham gia bảng xếp hạng này.

Ngày 26/10/2022, ĐHQG-HCM là 1 trong 3 đơn vị đại học Việt Nam được QS công bố kết quả trên bảng xếp hạng về tính bền vững (QS Sustainability 2023) của các đại học thế giới. Theo đó, ĐHQG-HCM xếp hạng 601+ toàn cầu. Đây là bảng xếp hạng mới do QS chủ động thực hiện với các tiêu chí được phân loại theo ba nhóm: Trường học bền vững (Sustainable Institutions); Giáo dục bền vững (Sustainable Education) và Nghiên cứu bền vững (Sustainable Research).

Chỉ tính năm 2022, ĐHQG-HCM có 33 chương trình đào tạo đạt chuẩn quốc tế, gồm: 12 chương trình đạt chuẩn AUN-QA, 8 chương trình đạt chuẩn CTI, 3 chương trình đạt chuẩn AQAS, 9 chương trình đạt chuẩn ASIIN và 1 chương trình đạt chuẩn FIBAA.

Trong đó, Trường ĐH Bách Khoa là trường đạt nhiều chuẩn kiểm định nhất với 21/33 chương trình đạt chuẩn quốc tế CTI, AQAS, ASIIN. 12 chương trình đạt chuẩn AUN-QA còn lại thuộc về Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn (2 chương trình), Trường ĐH Công nghệ Thông tin (2 chương trình), Trường ĐH An Giang (8 chương trình).

Về kiểm định cấp cơ sở giáo dục, các trường thành viên ĐHQG-HCM đã được kiểm định theo các bộ tiêu chuẩn trong và ngoài nước như MOET, AUN-QA, HCERES. Sắp tới, một số trường sẽ triển khai kiểm định theo các bộ tiêu chuẩn quốc tế như Trường ĐH Quốc Tế theo ASIIN, Trường ĐH Bách Khoa theo HCERES.

Về kiểm định cấp chương trình đào tạo, hiện nay, ĐHQG-HCM đang dẫn đầu cả nước với 119 chương trình đạt chuẩn kiểm định, trong đó có 116 chương trình đạt chuẩn quốc tế, thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau như kỹ thuật, tự nhiên, kinh tế, xã hội..., với những chuẩn kiểm định đa dạng: ABET, ASIIN, FIBAA, AUN, CTI, AQAS...

Kiểm định đa dạng để có cái nhìn đa chiều

Theo TS Nguyễn Quốc Chính - Giám đốc Trung tâm Khảo thí và Đánh giá chất lượng đào tạo ĐHQG-HCM, mỗi bộ tiêu chuẩn sẽ có những định hướng và cách tiếp cận khác nhau. Nếu như bộ tiêu chuẩn AUN-QA có tính tổng quát cao, tập trung vào hệ thống bảo đảm chất lượng nhằm xây dựng nền tảng vững chắc, không đánh giá sâu cho từng chuyên ngành cụ thể thì một số bộ tiêu chuẩn có tính chuyên ngành cao như ABET, ASIIN... lại tập trung sâu

ĐHQG-HCM kiểm định các chương trình đào tạo theo bộ tiêu chuẩn AUN-QA năm 2019. Ảnh: Tư liệu

“ Việc kiểm định quốc tế không chỉ nâng cao chất lượng đào tạo mà còn giúp người học thụ hưởng nhiều lợi ích từ một hệ thống được chuẩn hóa. Với một số chuẩn kiểm định đặc thù như ABET, bằng cấp và trình độ của người học được công nhận ở phạm vi toàn cầu, giúp họ dễ dàng tiếp cận thị trường lao động quốc tế.

TS Nguyễn Quốc Chính

hơn vào các lĩnh vực cụ thể. Chẳng hạn, ABET chuyên về kỹ thuật, FIBAA chuyên về kinh tế, quản lý, còn ASIIN chuyên về khoa học tự nhiên.

"ĐHQG-HCM luôn hướng đến chuẩn mực quốc tế. Sứ mạng của ĐHQG-HCM là trở thành đại học nghiên cứu trong топ đầu châu Á. Vì vậy, tham gia kiểm định theo chuẩn mực quốc tế sẽ giúp ĐHQG-HCM đối sánh

Trường ĐH Bách Khoa kiểm định chương trình đào tạo theo chuẩn FIBAA. Ảnh: BK

với tiêu chuẩn quốc tế. Việc đa dạng các bộ tiêu chuẩn sẽ giúp thu nhận thông tin từ nhiều nguồn khác nhau. Chuyên gia ABET đến từ Hoa Kỳ, chuyên gia của AUN đến từ châu Á, chuyên gia HCERES, ASIIN thì đến từ châu Âu... Sự đa dạng này sẽ đưa ra những góp ý, tư vấn đa chiều, giúp thúc đẩy sự phát triển tốt hơn" - Giám đốc Trung tâm Khảo thí và Đánh giá chất lượng đào tạo ĐHQG-HCM nói.

Để ngày càng có những chương trình đào tạo hay các cơ sở giáo dục đạt chuẩn quốc tế, TS Nguyễn Quốc Chính cho rằng cần phải xây dựng được một hệ thống bảo đảm chất lượng bên trong vững chắc với quy trình, quy định rõ ràng, cụ thể. Việc thiết kế chương trình đào tạo, triển khai phương pháp dạy và học, kiểm tra đánh giá..., phải đạt chuẩn. Đồng thời, phải có hệ thống quản trị hiệu quả, đảm bảo có nguồn lực triển khai: về con người, cơ sở vật chất, tài chính... Các nội dung này đã được thể hiện rõ trong kế hoạch chiến lược của ĐHQG-HCM cũng như trong đề án về đào tạo, khoa học công nghệ, chương trình hợp tác quốc tế trong các giai đoạn vừa qua. Do đó, ĐHQG-HCM đã có sự chuẩn bị cơ bản để đáp ứng yêu cầu về bảo đảm chất lượng và kiểm định.

TS Nguyễn Quốc Chính cho biết thêm: "Việc kiểm định quốc tế không chỉ nâng cao chất lượng đào tạo mà còn giúp người học thụ hưởng nhiều lợi ích từ một hệ thống được chuẩn hóa. Với một số chuẩn kiểm định đặc thù như ABET, bằng cấp và trình độ của người học được công nhận ở phạm vi toàn cầu, giúp họ dễ dàng tiếp cận thị trường lao động quốc tế" ■

NHỮNG ĐÓP GÓP QUÝ GIÁ CỦA GS NGUYỄN VĂN HIỆU ĐỐI VỚI ĐHQG-HCM

ĐHQG-HCM

NGND, GS.VS Nguyễn Văn Hiệu là người thầy đáng kính của nhiều thế hệ nhà khoa học Việt Nam. Tên tuổi, uy tín của ông vượt khỏi biên giới quốc gia, được đánh giá cao ở những nước có nền khoa học phát triển. Ông cũng là người có nhiều đóng góp rất quý giá trong suốt quá trình phát triển của ĐHQG-HCM.

GS.VS Nguyễn Văn Hiệu tại Hội thảo The Chemistry of Metal-Organic Frameworks and Related Materials, TP.HCM tháng 3/2011. Ảnh: Tư liệu ĐHQG-HCM

Năm 2004, GS Nguyễn Văn Hiệu chính thức cộng tác với ĐHQG-HCM ở nhiều cương vị khác nhau: Cố vấn Giám đốc ĐHQG-HCM về khoa học và công nghệ (KH&CN), Chủ tịch danh dự Phòng Thí nghiệm Nano, thành viên Hội đồng Khoa học và Đào tạo (KH&ĐT) của ĐHQG-HCM (2009-2012), Đồng Chủ tịch Hội đồng KH&ĐT liên ngành KH&CN Vật liệu Tiên tiến của ĐHQG-HCM (2013-2017), Chủ tịch Hội đồng Viện Công nghệ Nano (2017-2020)...

Chú trọng tính thực tế của khoa học

Ngay từ buổi làm việc đầu tiên vào tháng 4/2004, GS Nguyễn Văn Hiệu cho biết: “Một trong những lý do mình nhận lời ngay khi được mời làm Cố vấn Giám đốc ĐHQG-HCM về KH&CN là vì thấy các nhà khoa học ở đây làm

nhiều việc rất thực tiễn cần cho dân, cho nước. Là một người làm khoa học cơ bản (vật lý lý thuyết) nên mình hiểu giá trị thực tiễn của khoa học kỹ thuật. Với vai trò là một đại học hàng đầu ở phía Nam, ĐHQG-HCM phải huy động mọi nguồn lực để thực hiện những dự án mang tính đột phá, có khả năng ứng dụng cao, phục vụ nhu cầu thực tế của người dân”.

Tháng 4/2011, ĐHQG-HCM được Bộ KH&CN giao nhiệm vụ xây dựng đề án quốc gia *Chương trình KH&CN phục vụ phát triển bền vững Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL)*. Được tin, GS Nguyễn Văn Hiệu rất mừng và cho biết 15 năm trước ông từng tham gia chương trình quốc gia *Khai hoang Đồng Tháp Mười và Thoát lũ Tứ giác Long Xuyên*. Nay ông sẵn sàng cùng ĐHQG-HCM xây dựng đề án này để đền ơn đáp nghĩa đồng bào và chiến sĩ miền Nam.

Ông chủ trì và tham gia nhiều cuộc họp với các nhà khoa học thuộc những chuyên ngành khác nhau, kể cả lãnh đạo địa phương và doanh nghiệp. Để từ đó hình thành những dự án quan trọng như: *Xây dựng hệ thống thông tin địa lý vùng ĐBSCL; Phục hồi và phát triển rừng ngập mặn; Xây dựng mô hình nuôi tôm thâm canh bền vững quy mô huyện; Hoàn thiện quy hoạch xây dựng hệ thống các công trình điều khiển lũ và sử dụng tài nguyên nước khu vực Tứ giác Long Xuyên và Tứ giác Hà Tiên*.

Tháng 7/2013, Chương trình trọng điểm quốc gia KH&CN phục vụ phát triển bền vững Vùng Tây Nam bộ (Vùng ĐBSCL) được Chính phủ phê duyệt. Nhiều ý tưởng, đề xuất, dự án của GS Nguyễn Văn Hiệu đã được các nhà khoa học phối hợp cùng địa phương và doanh nghiệp thực hiện.

GS.VS Nguyễn Văn Hiệu và Giám đốc ĐHQG-HCM Phan Thanh Bình tiếp GS Yaghi ngày 19/3/2011. Ảnh: Tư liệu ĐHQG-HCM

Đòi hỏi cao về tính xuất sắc

Một điểm nổi bật trong tư duy và hoạt động khoa học của GS Nguyễn Văn Hiệu được cộng đồng khoa học trong nước và quốc tế đánh giá cao là ông luôn hướng tới sự xuất sắc.

Năm 2010, khi ĐHQG-HCM trình bày dự án thành lập Trung tâm Nghiên cứu Vật liệu Cấu trúc Nano và Phân tử (Trung tâm MANAR, sau này đổi thành INOMAR) trên cơ sở hợp tác với nhóm GS Omar M. Yaghi ở Đại học California tại Los Angeles (UCLA), sau là giáo sư ở Đại học California tại Berkeley (UCB), GS Nguyễn Văn Hiệu đánh giá: “Đó là một cơ hội tuyệt vời cho ĐHQG-HCM vì UCB là một trong những đại học nghiên cứu hàng đầu của Mỹ, còn ông Yaghi là chuyên gia số 1 thế giới về lĩnh vực vật liệu khung cơ kim (Metal-Organic Framework: MOF)”.

Không chỉ ủng hộ, ông còn trực tiếp tham mưu cho ĐHQG-HCM từ chiến lược phát triển, trang thiết bị nghiên cứu đến việc lựa chọn địa điểm đặt Trung tâm, huy động các nhà khoa học tham gia nghiên cứu vật liệu MOF.

Khi nhận được tin một nghiên cứu sinh trẻ của Trung tâm INOMAR có bài báo về tổng hợp vật liệu MOF vừa được đăng trên tạp chí *Angewandte Chemie* với Impact Factor 11, GS Nguyễn Văn Hiệu đã gửi thư động viên: “Bước khởi đầu như vậy là rất tốt. Minh tin là các bạn trẻ ở INOMAR sẽ tiếp tục có nhiều công bố khoa học trên những tạp chí hàng đầu thế giới”.

Ngày 26/2/2018, Giám đốc ĐHQG-HCM phê duyệt đề án *Thí điểm xây dựng Trung tâm INOMAR thành Trung tâm xuất sắc tại ĐHQG-HCM* với các tiêu chí đánh giá dựa trên ý tưởng của GS Nguyễn Văn Hiệu. Qua 5 năm triển

khai, Trung tâm đã công bố 175 bài báo trên các tạp chí quốc tế uy tín, trong đó 80% Q1, IF trung bình mỗi bài 4.53, có 9 công bố với IF > 10, 5 công bố trong tạp chí xếp hạng thuộc Nature Index, 1 bằng sáng chế đã được Hoa Kỳ cấp chứng nhận, 2 hồ sơ sáng chế được Hoa Kỳ và Hàn Quốc thẩm định nội dung...

Đặc biệt, trong hai năm 2019 và 2022, Trung tâm INOMAR đều được Nature Index xếp hạng trong top 10 tổ chức nghiên cứu và đào tạo tại Việt Nam. Trung tâm INOMAR là một không gian mở, nơi tập hợp các nhà khoa học/doanh nghiệp trong và ngoài nước đến hợp tác phát triển và cụ thể hóa ý tưởng, triển khai nghiên cứu, chuyển giao kỹ thuật, thương mại sản phẩm, đào tạo nhân lực.

Mô hình tương xứng, tổ chức phù hợp

Theo GS Nguyễn Văn Hiệu, có được một tập thể nhà khoa học tài năng với hướng nghiên cứu xuất sắc là chưa đủ mà phải có một mô hình tương xứng, một cơ chế tổ chức phù hợp để tập thể đó có thể phát triển, nhất là trong điều kiện khó khăn của nước ta. Nhiều năm nghiên cứu kinh nghiệm nước ngoài, vào tháng 8/2012, ông đề xuất lãnh đạo ĐHQG-HCM triển khai *Đề án xây dựng các trung tâm xuất sắc (CoE) tại ĐHQG-HCM* trên cơ sở các nhóm nghiên cứu và phòng thí nghiệm của các trường đại học thành viên và đơn vị trực thuộc.

Thấu hiểu khó khăn về cơ chế tài chính trong hoạt động KH&CN, GS Nguyễn Văn Hiệu yêu cầu: “Cơ chế hoạt động của Trung tâm xuất sắc, đặc biệt là cơ chế tài chính, phải có điểm khác biệt cơ bản so với cơ chế hiện hành. Cụ thể là trong thời gian làm việc tại Trung tâm xuất sắc, ngoài khoản lương cơ bản, các nhà khoa học còn được nhận một khoản phụ cấp (có thể gấp nhiều lần tiền lương) đảm bảo nhu cầu cuộc sống và không được nhận thêm khoản thù lao khác từ dự toán của các đề tài, dự án nghiên cứu KH&CN. Như vậy, cơ chế hoạt động của Trung tâm xuất sắc đòi hỏi khoản kinh phí thường xuyên tăng gấp nhiều lần nhằm đảm bảo thu nhập cao cho các thành viên dưới dạng phụ cấp đặc biệt và các khoản kinh phí cho hoạt động quốc tế”.

Theo ông, việc đổi mới cơ chế tài chính cho hoạt động nghiên cứu cơ bản ở nước ta đã có bước đột phá đầu tiên trong thập kỷ trước thông qua cơ chế cấp kinh phí cho nhà khoa học tham gia các đề tài, dự án của Quỹ Phát

triển KH&CN Quốc gia (NAFOSTED). Việc thành lập các Trung tâm xuất sắc sẽ là bước đột phá tiếp theo. Sự khác biệt từ đột phá thứ nhất đến đột phá thứ hai có thể diễn đạt tóm tắt như sau: Từ việc trọng dụng từng cá nhân nhà khoa học xuất sắc đến việc trọng dụng các tập thể khoa học xuất sắc. Các nhà khoa học xuất sắc chỉ cần có các sản phẩm khoa học xuất sắc riêng lẻ, còn các Trung tâm xuất sắc thì phải có sản phẩm khoa học xuất sắc quy mô lớn nhằm thực hiện các nhiệm vụ khoa học công nghệ có tầm quan trọng quốc gia.

Từ ý tưởng của GS Nguyễn Văn Hiệu, ĐHQG HCM đã hình thành tư duy chiến lược về phát triển các lĩnh vực, ngành khoa học mũi nhọn, hoàn thiện mô hình và tổ chức của các trung tâm xuất sắc như: MANAR/INOMAR (Vật liệu MOF, Vật liệu Nhiệt điện), Viện John Von Neumann (Tin học, AI), INT (Công nghệ Nano), ICDREC (Thiết kế vi mạch), Viện nghiên cứu Tế bào gốc...

Đến nay mặc dù đã có những thay đổi nhất định về cơ chế tài chính cho hoạt động của các tổ chức KH&CN nhưng về cơ bản nước ta vẫn chưa thoát ra khỏi lối mòn xưa. Bộ KH&CN vẫn còn đang thí điểm các trung tâm xuất sắc. Ngẫm lại những đề xuất mà GS.VS Nguyễn Văn Hiệu đưa ra 10 năm trước, các nhà khoa học chúng ta không khỏi ngậm ngùi, trăn trở.

Liên kết tạo thành sức mạnh hệ thống

Việc lớn không ai có thể làm một mình. Phải liên kết, phối hợp với nhau trong một hệ thống với sự tham gia tích cực của từng đơn vị, cá nhân. GS Nguyễn Văn Hiệu chia sẻ: “Tất cả công trình có ý nghĩa lớn, có tác dụng lớn đối với quốc gia dân sinh thường đều là những vấn đề đòi hỏi có một đội ngũ cán bộ đồng bộ thuộc nhiều ngành cùng thực hiện. Phải có tổ chức tốt để huy động tất cả đội ngũ đó tham gia. Phải có người lãnh đạo công tâm và đoàn kết được mọi người, phát huy được thế mạnh của họ. Phải tập trung các nguồn lực để đáp ứng kịp thời các yêu cầu của công việc”.

Với vai trò Đồng Chủ tịch Hội đồng KH&ĐT liên ngành KH&CN Vật liệu Tiên tiến của ĐHQG-HCM, ông đã bỏ rất nhiều thời gian, công sức tìm hiểu các phòng thí nghiệm, nhóm nghiên cứu trong tất cả đơn vị thành viên và trực thuộc của ĐHQG-HCM. Để từ đó hình thành chương trình KH&CN trọng

điểm về vật liệu tiên tiến - một chương trình đã liên kết hiệu quả các nhóm nghiên cứu, các phòng thí nghiệm trong ĐHQG-HCM để tạo nên thế mạnh của toàn hệ thống, đồng thời đặt nền móng cho sự phối hợp và phát triển lĩnh vực vật liệu tiên tiến tại ĐHQG-HCM trong nhiều năm tiếp theo.

Khi ĐHQG-HCM triển khai chương trình MANAR, GS Nguyễn Văn Hiệu gọi ý: “Nếu ông Yaghi đang có một hệ thống khoa học MANAR toàn cầu (Global MANAR Science) tại Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc, Saudi Arabia và giờ là MANAR tại ĐHQG-HCM, thì tại sao chúng ta không tham gia hệ thống đó với một MANAR Việt Nam bao gồm các MANAR tại ĐHQG-HCM, ĐHQG Hà Nội, Viện Hàn lâm Khoa học Việt Nam và các đại học, viện nghiên cứu khác? Đúng chung trong một hệ thống toàn cầu, chúng ta mới bắt kịp những chủ đề khoa học tiên tiến nhất của thế giới. Còn ở trong nước, chúng ta phối hợp chặt chẽ với nhau mới có thể giải quyết các bài toán lớn”. Từ ý tưởng đó, các nhóm nghiên cứu về vật liệu MOF được hình thành ở các viện, trường đại học trong cả nước. Các hội nghị/hội thảo khoa học cấp quốc gia, quốc tế về MOF đã được tổ chức dưới sự chủ trì của GS Nguyễn Văn Hiệu.

Trong quá trình ĐHQG-HCM xây dựng Chương trình trọng điểm quốc gia KH&CN phục vụ phát triển bền vững ĐBSCL, bằng uy tín, sự hiểu biết và tâm huyết của mình, GS Nguyễn Văn Hiệu đã huy động được nhiều nhà khoa học, đơn vị nghiên cứu thuộc các lĩnh vực chuyên môn rất đa dạng trong cả nước cùng tham gia. Không dừng lại ở các phiên họp, ông còn lặn lội đến từng địa phương vùng ĐBSCL, gặp gỡ, trao đổi với lãnh đạo và người dân nơi đây để hiểu rõ nhu cầu thực tiễn và chuẩn bị cho việc triển khai ứng dụng sau này. Ở Việt Nam, có lẽ hiếm có người thứ hai ngoài GS Hiệu có thể làm ngọn cờ tập hợp lực lượng như vậy.

Tài năng, trí tuệ, tấm lòng và đóng góp của GS Nguyễn Văn Hiệu dành cho đất nước, ĐBSCL và ĐHQG-HCM vô cùng to lớn và quý giá. Dù làm việc ở đâu, trên cương vị nào, ông cũng luôn truyền ngọn lửa đam mê nhiệt thành cho học trò, đồng nghiệp và tạo nên sức lôi cuốn đặc biệt với những đối tác quốc tế uy tín bằng các ý tưởng và đề xuất đặc sắc, táo bạo của mình ■

CẦN THỨC ĐẨY NGHIÊN CỨU LIÊN NGÀNH, HỢP TÁC NGHIÊN CỨU QUỐC TẾ

Phan Yên

Thiếu phương pháp và hướng nghiên cứu phù hợp, nhiều rào cản trong hợp tác quốc tế về nghiên cứu... được nhiều nhà khoa học cho là nguyên nhân của việc công bố quốc tế (CBQT) còn thấp trong lĩnh vực KHXH&NV.

PGS.TS Vũ Hải Quân
phát biểu chỉ đạo tại tọa đàm.

Các ý kiến này được đưa ra tại tọa đàm "Nâng cao năng lực công bố khoa học quốc tế trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn và kinh tế - luật tại ĐHQG-HCM: Các giải pháp từ tiếp cận nghiên cứu liên ngành" do ĐHQG-HCM tổ chức tại Trường ĐH KHXH&NV (cơ sở Đinh Tiên Hoàng, Q1) vào ngày 11/8.

Tôi cho rằng việc tập huấn cần triển khai đúng từng nhóm ngành nhỏ, cụ thể trong lĩnh vực KHXH&NV chứ không đi vào những nền tảng lý thuyết chung chung về công bố quốc tế.

PGS.TS Dương Minh Quang

Chưa đạt kỳ vọng so với nguồn lực hiện có

PGS.TS Lâm Quang Vinh - Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM, cho biết trong giai đoạn 2016 - tháng 7/2023, ĐHQG-HCM đã công bố hơn 10.600 bài báo thuộc cơ sở dữ liệu Scopus. Tuy nhiên, số bài báo thuộc lĩnh vực KHXH&NV, kinh tế - luật và quản lý khoa học chỉ chiếm dưới 20% số lượng công bố của toàn ĐHQG-HCM trong cơ sở dữ liệu này. Trên bình diện cả nước, tỷ lệ CBQT thuộc lĩnh vực này của ĐHQG-HCM cũng chỉ chiếm trung bình chưa đến 10%.

Theo ông Vinh, tình trạng này một phần do các đơn vị thuộc khối ngành KHXH&NV, kinh tế - luật và quản lý khoa học chưa khai thác hết nguồn nhân lực của mình.

Cụ thể, số lượng giảng viên, nghiên cứu viên (GV, NCV) và học viên sau đại học của các đơn vị này khá đông. Chẳng hạn, Trường ĐH

PGS.TS Hoàng Công Gia Khánh - Hiệu trưởng Trường ĐH Kinh tế - Luật, TS Lê Hoàng Dũng - Phó Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV, PGS.TS Võ Văn Thắng - Hiệu trưởng Trường ĐH An Giang - đồng chủ trì tọa đàm.

KHXH&NV có 526 GV, NCV, riêng tiến sĩ là 250 người cùng trung bình khoảng 250 học viên cao học (HVCH) và trên 50 nghiên cứu sinh (NCS) được tuyển hằng năm. Tương tự, Trường ĐH Kinh tế - Luật có khoảng 300 GV, NCV, và trung bình 250 HVCH, 20 NCS được tuyển hằng năm. Trong khi đó, tỷ lệ CBQT/GV, NCV của hai đơn vị này là dưới 0,5, tức trung bình mỗi GV, NCV chưa đạt 1 CBQT.

"Điều này cho thấy số lượng CBQT của các đơn vị này chưa đạt kỳ vọng so với nguồn lực hiện có" - Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM nhận định.

PGS.TS Lâm Quang Vinh cho biết thêm, một điều đáng lưu ý khác là giai đoạn 2019 - tháng 7/2023, kinh phí trung bình cho một bài báo Scopus của Trường ĐH KHXH&NV lên đến 229 triệu đồng. Đây là mức khá cao so với trung bình của toàn ĐHQG-HCM.

Theo PGS.TS Dương Minh Quang - Khoa Giáo dục học, Trường ĐH KHXH&NV - trải nghiệm từ việc tham gia hội đồng thẩm định các đề tài nghiên cứu cơ sở, đề tài nghiệm thu của trường, ông nhận thấy rằng hướng nghiên cứu và phương pháp tiếp cận của các GV sẽ rất khó để đăng trên các tạp chí thuộc ISI/Scopus.

"Điểm chung của các nhóm nghiên cứu hay cá nhân thầy cô gặp phải là thiếu tập huấn trong việc xây dựng công cụ nghiên cứu cũng như cách

tiếp cận liên ngành. Thậm chí trong chính ngành của mình, các thầy cô vẫn chưa nắm vững phương pháp tiếp cận" - PGS.TS Dương Minh Quang đánh giá.

Ông Quang cho biết, trên thực tế ĐHQG-HCM đã tổ chức nhiều khóa tập huấn về công bố quốc tế để các GV tham gia. Nhưng điều quan trọng là các chuyên gia tập huấn lại không thuộc lĩnh vực KHXH&NV mà thuộc khối ngành kỹ thuật, công nghệ. Điều này gây ra nhiều bất cập do đặc thù lĩnh vực nghiên cứu.

"Tôi cho rằng việc tập huấn cần triển khai đúng từng nhóm ngành nhỏ, cụ thể trong lĩnh vực KHXH&NV chứ không đi vào những nền tảng lý thuyết chung chung về công bố quốc tế" - ông Quang đề xuất.

Để cải thiện số lượng CBQT trong lĩnh vực KHXH&NV, PGS.TS Dương Minh Quang kiến nghị ở cấp độ quản lý, cần có quy định cụ thể về số lượng bài báo cho mỗi vị trí công tác của GV. Điều này sẽ áp dụng cho đội ngũ có trình độ tiến sĩ trở lên.

Chẳng hạn, khi áp dụng quy định này, nhà trường cần có lộ trình thực hiện như trong 3 năm đầu các GV là tiến sĩ trở lên phải có ít nhất 1 bài. Tiếp theo là sau 2 năm phải có 1 bài. Và cuối cùng là hằng năm phải có 1 bài. Việc quy định này cần kèm theo chế tài, các chính sách hỗ trợ, khen thưởng đúng đối tượng để tạo động lực cho

“ Làm sao phấn đấu để trong năm 2024 ĐHQG-HCM tăng gấp đôi số lượng đề tài nghiên cứu về lĩnh vực KHXH&NV. ”

PGS.TS Vũ Hải Quân

GV nghiên cứu khoa học.

Chia sẻ quan điểm này, TS Nguyễn Thanh Liêm, Khoa Tài chính - Ngân hàng, Trường ĐH Kinh tế - Luật, đề xuất ĐHQG-HCM cần ưu tiên lựa chọn xét duyệt và cấp kinh phí cho đề tài nghiên cứu liên ngành. Đồng thời, các trường thành viên nên lập các nhóm nghiên cứu mạnh chung. Theo đó, mỗi trường sẽ đề cử một số nhà nghiên cứu tiêu biểu tham gia nhóm nghiên cứu mạnh này để gia tăng số lượng CBQT.

Ngoài ra, theo TS Nguyễn Thanh Liêm, việc mời các giáo sư quốc tế cùng tham gia các đề tài nghiên cứu của ĐHQG-HCM là cách thức hiệu quả, góp phần cải thiện số lượng CBQT của lĩnh vực KHXH&NV.

Tuy nhiên, ông Liêm cho biết, vấn đề thủ tục đang là rào cản cho việc hợp tác này. Vì các giáo sư quốc tế muốn tham gia hợp tác nghiên cứu đều phải có giấy xác nhận tham gia từ đơn vị chủ quản của họ. Điều này gây ra nhiều khó khăn trong việc hợp tác. Nếu có thể đơn giản hóa thủ tục sẽ tốt hơn.

Sẽ xây dựng chuỗi hoạt động học thuật chung

Theo TS Phạm Thị Bích Ngọc - Trung tâm Hỗ trợ công bố quốc tế và Phát triển dự án, Trường ĐH KHXH&NV, có 3 cách thức để thúc đẩy hoạt động CBQT trong lĩnh vực KHXH&NV.

Trước nhất là xuất bản sau hội thảo. Bà Ngọc cho rằng hội thảo là dịp tập hợp bài, chuyên gia lẫn các ý tưởng. Các bài viết sau hội thảo nếu chọn được NXB phù hợp và đồng ý chủ trì việc phản biện, chúng ta sẽ có tính chủ động cao hơn vì giải quyết được vấn đề về tính địa phương, rào cản ngôn ngữ.

Tiếp đến là hợp tác quốc tế trong nghiên cứu và giảng dạy. Đây là cơ hội để các GV trong trường có thể có bài chung. Nhưng cơ chế của ĐHQG-HCM và Trường ĐH KHXH&NV chưa hỗ trợ, thúc đẩy điều này.

"Nhu khen thưởng, chúng ta thường chia tỷ lệ khen thưởng trên tác giả. Các tác giả ngoài trường lại không được nhận. Nếu khen thưởng là 10, chia 3 người, 2 người ngoài trường không được nhận, tác giả trong trường chỉ được nhận 1/3 hoặc chưa đến 1/3 nếu như không phải tác giả chính. Nếu điều chỉnh cơ chế này sẽ có thể khuyến khích các GV phối hợp với các tác giả bên ngoài trường, các nhà khoa học quốc tế để có nhiều bài báo hơn" - TS Phạm Thị Bích Ngọc kiến nghị.

Đề xuất thứ 3 của TS Phạm Thị Bích Ngọc là phát triển *Tạp chí Phát triển KH&CN ĐHQG-HCM* được xếp vào danh mục Scopus. Điều này sẽ giúp tiến trình CBQT của ĐHQG-HCM được đẩy nhanh hơn.

Phát biểu chỉ đạo tại tọa đàm, PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho biết mong muốn của ĐHQG-HCM đối với lĩnh vực KHXH&NV, cũng như kinh tế - luật được thể hiện trong tầm nhìn và sứ mạng của ĐHQG-HCM.

Đó là đào tạo nhân tài có kiến thức toàn diện, tức nhấn mạnh tính liên ngành; có trách nhiệm xã hội, ở đây vai trò của KHXH&NV rất lớn; có tư duy khởi nghiệp và có năng lực lãnh đạo. Nghiên cứu khoa học là làm giàu thêm kho tàng tri thức nhân loại và nền văn hóa Việt Nam.

Giám đốc ĐHQG-HCM nhấn mạnh: "Khi nói về trường phái nhân học, lịch sử, văn hóa

TS Phạm Thị Bích Ngọc nêu 3 đề xuất cải thiện hoạt động công bố quốc tế ở lĩnh vực KHXH&NV.

Việt Nam thì phải nói về ĐHQG-HCM, nói đến Trường ĐH KHXH&NV. Để làm được điều này, chúng ta phải có nhóm nghiên cứu mạnh, có công bố, xuất bản quốc tế. Giả sử 1-2 năm, chúng ta có báo cáo nghiên cứu về một số vấn đề chọn lọc trong văn hóa, con người Việt Nam công bố cho quốc tế. Những tác động đó thể hiện được trường phái của chúng ta, thể hiện đúng sứ mạng của chúng ta. Những định hướng này sẽ giúp chúng ta xây dựng được các trường phái nghiên cứu".

Giám đốc ĐHQG-HCM đã đưa ra hai giải pháp ban đầu để cải thiện hoạt động nghiên cứu và CBQT trong lĩnh vực KHXH&NV.

“ Phát triển Tạp chí Phát triển KH&CN ĐHQG-HCM được xếp vào danh mục Scopus. Điều này sẽ giúp tiến trình CBQT của ĐHQG-HCM được đẩy nhanh hơn.

TS Phạm Thị Bích Ngọc

Trước nhất, ĐHQG-HCM cần xây dựng được một chuỗi các hoạt động chung về học thuật trong hệ thống ĐHQG. Ông nói: "Chúng ta có thể làm luân phiên tại các trường thành viên với các chủ đề như trình bày kết quả nghiên cứu, định hướng nghiên cứu của các thầy cô. ĐHQG-HCM sẽ xây dựng đề án tài trợ cho hoạt động này. Một tháng, chúng ta có thể làm 1-2 chủ đề theo hướng liên ngành với đầu mối tổ chức là các phòng dự án khoa học của các trường thành viên. Từ đó mới lan tỏa niềm đam mê, ý thức nghiên cứu trong toàn hệ thống".

Tiếp đến, Giám đốc ĐHQG-HCM cho biết ông mong muốn các nhà nghiên cứu thông qua Ban KH&CN cho Ban Giám đốc một số đề xuất nghiên cứu mang tính chất liên ngành và có khả năng công bố quốc tế. "Trong đề xuất đó, các thầy cô cần thể hiện rõ mong muốn hợp tác với các nhà nghiên cứu khác trong lĩnh vực nào. Dựa trên các đề xuất này, ĐHQG-HCM sẽ tổ chức tọa đàm để Hội đồng Khoa học - Đào tạo giúp Ban Giám đốc rà soát các đề xuất này và trao đổi từng đề xuất cụ thể. Làm sao phấn đấu để trong năm 2024 ĐHQG-HCM tăng gấp đôi số lượng đề tài nghiên cứu về lĩnh vực KHXH&NV" - PGS.TS Vũ Hải Quân giải thích ■

Hỗ trợ trực tiếp trên từng bài báo

Theo TS Phạm Thị Bích Ngọc, năm 2021, Trường ĐH KHXH&NV đã thành lập Trung tâm Hỗ trợ công bố quốc tế và Phát triển Dự án. Dựa theo mô hình hỗ trợ trực tiếp của ĐH Sydney, Trung tâm tập trung hỗ trợ trực tiếp các giảng viên đã có ý tưởng hoặc bài báo ở giai đoạn sơ khởi bằng cách nâng cao chất lượng bài báo, tăng khả năng công bố quốc tế thành công. Đồng thời, Trung tâm còn ký kết hợp tác với các NXB quốc tế uy tín như Taylor Francis... Đến nay, Trung tâm đã xuất bản được 28 bài báo thuộc danh mục Scopus.

TS Phạm Thị Bích Ngọc cho biết, sự hỗ trợ của Trung tâm đối với các giảng viên được thể hiện ở nhiều mức độ.

Đầu tiên, hỗ trợ nâng cấp chất lượng bài. Đây là việc khó nhất khi thực hiện công bố quốc tế. Để làm điều này, Trung tâm đã mời các giáo sư uy tín của quốc tế cũng như Việt Nam hướng dẫn cụ thể trên từng bài viết. Các giáo sư này sẽ đóng vai những nhà phản biện, hướng dẫn tác giả bổ sung những điểm thiếu sót, chỗ chưa đạt để nâng chất lượng của bài viết, giúp cơ hội công bố tốt hơn.

Thứ hai, hỗ trợ về mặt tiếng Anh. Trở ngại về ngôn ngữ có thể là nguyên nhân khiến bài báo bị từ chối ngay vòng đầu tiên nếu tiếng Anh của tác giả không đủ sức phản ánh chất lượng của bài viết. Trung tâm đã liên kết với các nhà nghiên cứu trong nước, đặc biệt là các nhà nghiên cứu của các quốc gia sử dụng tiếng Anh là bản ngữ. Những nhà nghiên cứu này đều được mời theo đúng chuyên ngành của bài báo để làm hiệu đính và biên tập cho bài. Quá trình này một lần nữa giúp nâng cao chất lượng bài báo.

Thứ ba, hỗ trợ nộp bài lên hệ thống các tạp chí quốc tế cũng như trong quá trình trao đổi với NXB, các chuyên gia phản biện.

TS Phạm Thị Bích Ngọc chia sẻ: "Có thể số lượng công bố quốc tế do Trung tâm hỗ trợ thành công còn rất khiêm tốn so với các trường thành viên ĐHQG-HCM có thâm niên về công bố quốc tế. Nhưng đây là nỗ lực rất lớn của nhà trường trong việc hỗ trợ giảng viên nghiên cứu, công bố quốc tế, đẩy mạnh số lượng và chất lượng công bố".

Phiên An

Nâng cao năng lực công bố quốc tế: BƯỚC TIỀN VỀ HỘI NHẬP CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC THẾ GIỚI

Phiên An - Thu Thảo

ĐHQG-HCM đặt mục tiêu phát triển đến năm 2030 sẽ là cơ sở giáo dục thuộc top 100 các đại học hàng đầu châu Á. Để đạt mục tiêu này, năng lực công bố quốc tế là một tiêu chí quan trọng giúp ĐHQG-HCM vươn tầm khu vực thành công.

PGS.TS Lâm Quang Vinh - Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM. Ảnh: Phiên An

Bản tin ĐHQG-HCM đã có cuộc trao đổi với PGS.TS Lâm Quang Vinh - Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM, về những chủ trương, chính sách và giải pháp nâng cao năng lực công bố quốc tế của ĐHQG-HCM, góp phần hoàn thành mục tiêu phát triển trên.

Đạt hơn 35 ngàn bài báo vào năm 2030

* Thưa ông, ĐHQG-HCM đã đề ra những mục tiêu và chiến lược nào đối với hoạt động công bố quốc tế trong toàn hệ thống?

- Trong Chiến lược phát triển giai đoạn 2021-2030, về phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo, ĐHQG-HCM đã đặt ra chỉ tiêu đến năm 2030 công bố hơn 35.000 bài báo khoa học trong danh mục Scopus. Chỉ tiêu này góp

phần thực hiện mục tiêu phát triển của ĐHQG-HCM là đứng vào top 100 các đại học hàng đầu châu Á vào năm 2030 và top 50 các đại học hàng đầu châu Á năm 2045.

Đồng thời, trong Đề án Phát triển ĐHQG-HCM thuộc nhóm cơ sở giáo dục đại học hàng đầu châu Á đang trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt, vấn đề tăng số lượng công bố quốc tế được ĐHQG-HCM đặt ra thông qua việc thu hút, đào tạo, bồi dưỡng nhân tài. Theo đó, nhấn mạnh việc phát triển đội ngũ nhà khoa học có năng lực nghiên cứu, giảng dạy và công bố khoa học bằng các hoạt động như xây dựng và thực thi chính sách tuyển dụng nhà khoa học; tuyển chọn giảng viên có năng lực công bố khoa học đạt 100 giảng viên vào năm 2025 và 350 giảng viên vào năm 2030.

Hiện nay, ĐHQG-HCM đẩy mạnh việc tham gia thực hiện các nhiệm vụ nghiên cứu cơ bản thuộc Quỹ NAFOSTED, đầu tư cho nhóm nghiên cứu mạnh/trung tâm xuất sắc, gắn kết nghiên cứu khoa học với đào tạo thông qua các chương trình nghiên cứu quốc gia. Việc nâng cao chất lượng công bố quốc tế còn được thúc đẩy qua đề án nâng cao năng lực công bố Scopus, các hoạt động ký kết hợp tác nghiên cứu với các viện, trường danh tiếng như ĐHQG Seoul (Hàn Quốc), ĐH Deakin (Úc), ĐH Indiana (Mỹ) và các dự án quốc tế như PHER, KOICA, tiểu dự án vay vốn ODA, VNDP...

* Hiện nay, ĐHQG-HCM đã đạt những thành tựu nào về công bố quốc tế, thưa ông?

- Năm 2022, ĐHQG-HCM đã đăng 2.345 bài báo trên các tạp chí uy tín thuộc cơ sở dữ liệu Scopus, tăng 26% so với năm 2021 và vươn lên dẫn đầu cả nước về số lượng công bố quốc tế. Tỷ

lệ công bố bài báo quốc tế/tiến sĩ cũng tăng dần và đạt mức 1,59 năm 2022. Điều này có nghĩa tại ĐHQG-HCM, mỗi cán bộ nghiên cứu và giảng dạy đạt trình độ tiến sĩ đều có công bố bài báo quốc tế. Theo thống kê của cơ sở dữ liệu Scopus trong giai đoạn 2012-2021, số lượng công bố trên các tạp chí được xếp hạng Q1 và Q2 của ĐHQG-HCM đạt tỷ lệ khoảng 67% và có xu hướng tăng dần theo từng năm.

Đặc biệt, trong lĩnh vực nghiên cứu cơ bản, các nhà khoa học của ĐHQG-HCM đã hợp tác với các đơn vị trong và ngoài nước công bố công trình nghiên cứu trên các tạp chí khoa học hàng đầu thế giới như Science, Nature, The Lancet Neurology. Ngoài ra, nhiều bài báo của ĐHQG-HCM được đăng tải trên các tạp chí uy tín với chỉ số ảnh hưởng IF rất cao (>15) như: *Applied Catalysis B: Environmental*, *Journal of Medical Virology*, *Advanced Functional Materials*, *Nano Energy*,...

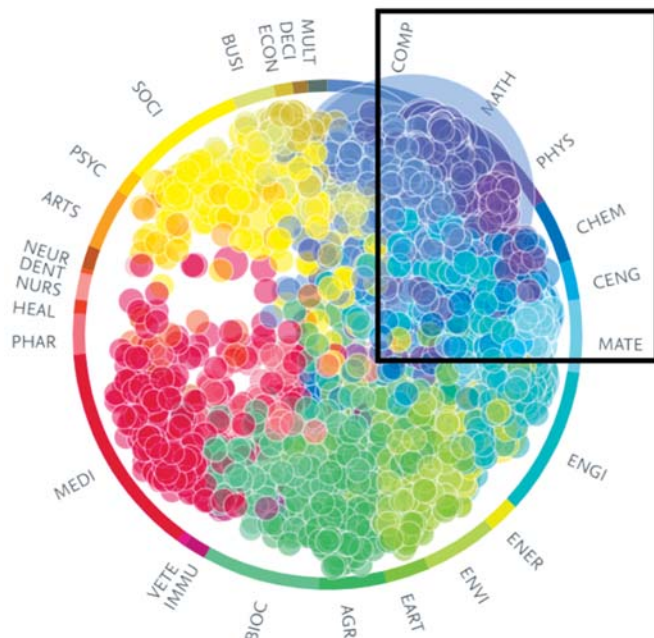
Bên cạnh đó, theo thống kê trên cơ sở dữ liệu Scopus giai đoạn 2017-2022, ĐHQG-HCM đã hình thành rõ một số lĩnh vực nghiên cứu liên ngành có thế mạnh. Đó là Toán - Công nghệ Thông tin và Khoa học tự nhiên - Khoa học vật liệu (khung màu đen); Khoa học sức khỏe - Y sinh (màu đỏ); Kỹ thuật công nghệ (màu xanh lá cây) và Khoa học xã hội kinh tế (màu vàng).

Số liệu công bố quốc tế trên đã đóng góp đáng kể vào tiêu chí danh tiếng học thuật, tiêu chí xuất bản, trích dẫn, giúp cải thiện vị trí ĐHQG-HCM trong các bảng xếp hạng quốc tế. Chẳng hạn, kết quả xếp hạng mới nhất của QS Asia năm 2023 cho thấy ĐHQG-HCM đạt vị trí 167 và thuộc top 22% đại học xuất sắc nhất châu Á. Trong lần công bố này, QS đã thực hiện bảng xếp hạng các đại học Đông Nam Á với kết quả ĐHQG-HCM là đơn vị giữ vị trí 37 trong số các cơ sở giáo dục đại học xuất sắc nhất khu vực. Đồng thời QS nhấn mạnh ĐHQG-HCM tiếp tục là đơn vị dẫn đầu Việt Nam ở tiêu chí danh tiếng với đồng cấp học thuật, danh tiếng với nhà tuyển dụng và thuộc top các trường đại học có danh tiếng tốt nhất châu Á.

Tăng cường hợp tác quốc tế và nghiên cứu liên ngành

* Với những thành tựu như trên, theo ông, ĐHQG-HCM sẽ có những thuận lợi và khó khăn gì trong việc thực hiện các chiến lược, mục tiêu về công bố quốc tế?

- Về mặt thuận lợi, chủ trương của Đảng về

Các định hướng nghiên cứu liên ngành có thế mạnh của ĐHQG-HCM theo thống kê từ cơ sở dữ liệu Scopus giai đoạn 2017-2022. Nguồn: Scopus

vai trò của GD&ĐT, KH&CN, ĐMST đối với sự phát triển nhanh, bền vững của đất nước, trong đó đặc biệt là vùng Đông Nam bộ với hạt nhân là TP.HCM, đặt ra yêu cầu kiến tạo không gian phát triển mới, động lực phát triển mới cho vùng. Theo đó, ĐHQG-HCM được giao chủ trì đề án Phát triển ĐHQG-HCM thuộc nhóm cơ sở giáo dục đại học hàng đầu châu Á. Song song đó, hệ thống văn bản pháp luật Việt Nam đang từng bước sửa đổi, bổ sung và hoàn thiện, thúc đẩy tự chủ đại học, hỗ trợ phát triển KH&CN, ĐMST; trong đó, ĐHQG được giao thực hiện nhiệm vụ chiến lược quốc gia, nhiệm vụ phát triển vùng của đất nước.

Chính phủ đã ban hành nhiều chương trình hành động phát triển vùng và TP.HCM, chiến lược phát triển KH&CN và một số lĩnh vực then chốt (trí tuệ nhân tạo, năng lượng tái tạo, nông nghiệp và nông thôn, chuyển đổi số). ĐHQG-HCM sẽ tận dụng nguồn lực đầu tư, chủ động tham gia thực hiện có hiệu quả các chiến lược: Xây dựng các chương trình đào tạo, nghiên cứu tiên tiến trong các lĩnh vực: AI, thiết kế vi mạch, công nghệ sinh học, năng lượng tái tạo, biến đổi khí hậu... Những thuận lợi về mặt chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước dành cho ĐHQG-HCM về KH&CN sẽ tạo nguồn lực thúc đẩy sự gia tăng hoạt động công bố quốc tế của ĐHQG-HCM.

Tiếp đến là số kinh phí sự nghiệp khoa học từ Chính phủ cấp cho ĐHQG-HCM đều tăng hàng năm. Điều này đã giúp số lượng công bố

quốc tế tăng lên đáng kể.

Riêng ĐHQG-HCM đã thực hiện giải pháp về khen thưởng công bố quốc tế. ĐHQG-HCM sử dụng nguồn kinh phí sự nghiệp khoa học theo nghị định 99 để khen thưởng, định mức không quá 30 lần lương cơ bản, tức khoảng 5-15 triệu tùy vào chất lượng bài báo. Và nguồn thứ hai đến từ doanh nghiệp hỗ trợ nghiên cứu khoa học. Một điều đáng lưu ý khác là ĐHQG-HCM còn có khen thưởng ở hội nghị thường niên cho các nhóm nghiên cứu và hỗ trợ thường xuyên cũng như ưu tiên đầu tư trang thiết bị cho các nhóm nghiên cứu mạnh. Tất cả điều này đều nhằm kích thích các giảng viên trong toàn hệ thống tham gia nghiên cứu nhiều hơn.

Về khó khăn, có thể kể đến là tỷ lệ bài báo công bố của giảng viên, tỷ lệ bài báo đồng tác giả quốc tế còn khá thấp. Nhiều giảng viên vẫn chưa ý thức về trách nhiệm nghiên cứu khoa học và công bố quốc tế của mình.

Mặt khác, kinh phí cấp cho hoạt động nghiên cứu của giảng viên vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế. Chẳng hạn, hiện nay ĐHQG-HCM chỉ cấp được trung bình 130-200 triệu/năm cho nhiệm vụ khoa học cấp ĐHQG (đề tài cấp ĐHQG A, B, C) trong khi số cán bộ nghiên cứu là trên 3.500 người. Về trang thiết bị nghiên cứu ở một số lĩnh vực vẫn chưa được đầu tư đồng bộ, đúng mức.

* Thưa ông, tại sao một số đơn vị trong hệ thống ĐHQG-HCM có số lượng công bố quốc tế chênh lệch rất lớn so với các đơn vị còn lại? Điều này phải chăng là do đặc thù lĩnh vực chuyên môn của mỗi đơn vị?

- Tôi cho rằng một phần là do đặc thù lĩnh vực nghiên cứu. Trên cả nước, số lượng công bố quốc tế giữa lĩnh vực khoa học tự nhiên, công nghệ, kỹ thuật và KH&CN đều có sự chênh lệch lớn. Các nghiên cứu trong lĩnh vực KH&CN thường phụ thuộc vào ngôn ngữ và văn bản để diễn giải và trình bày kết quả. Điều này có thể tạo ra rào cản ngôn ngữ và văn hóa, khiến cho việc công bố quốc tế trở nên phức tạp hơn. Trong khi đó, nghiên cứu trong lĩnh vực khoa học tự nhiên thường sử dụng ngôn ngữ toán học, các biểu đồ và hình ảnh để trình bày kết quả, điều này có thể dễ dàng dịch sang nhiều ngôn ngữ khác nhau.

Mặt khác, lĩnh vực khoa học tự nhiên, công nghệ, kỹ thuật thường có nguồn tài chính dồi dào hơn, từ doanh nghiệp, tổ chức nghiên cứu. Do đó, họ có khả năng tiến hành nghiên cứu quy mô lớn hơn và công bố kết quả nghiên cứu dễ dàng hơn trên các tạp chí quốc tế. Trong khi đó, lĩnh vực KH&CN thường phải đối mặt với hạn chế về nguồn lực tài chính.

Về nguồn lực con người, các trường thuộc khối ngành kỹ thuật, tự nhiên có lực lượng tiến sĩ tu nghiệp nước ngoài về đồng đều hơn so với các trường bên lĩnh vực KH&CN. Đây là đội ngũ tiêu biểu, dẫn dắt hoạt động công bố quốc tế khá tốt. Ngoài ra, các trường thuộc lĩnh vực KH&CN không có bề dày truyền thống về công bố quốc tế như các trường khối ngành tự nhiên, kỹ thuật. Từ đó dẫn đến ít nhất hai hệ quả là tư duy, phương pháp nghiên cứu đáp ứng chuẩn mực quốc tế chưa được chú trọng trong quá trình đào tạo đại học và sau đại học. Và việc đặt chỉ tiêu về công bố quốc tế cho giảng viên đạt trình độ tiến sĩ trở lên cũng chưa được nhận thức đúng mức.

* Theo ông, ĐHQG-HCM cần có những giải pháp nào để tăng cường hoạt động công bố quốc tế của mình?

- ĐHQG-HCM cần tiếp tục tập trung triển khai các giải pháp trọng tâm như hoàn thiện cơ chế, chính sách, nâng cao năng lực quản lý đối với hoạt động KH&CN, ĐMST; đẩy mạnh và hoàn thiện cơ chế phân cấp, phân quyền trong quản lý các nhiệm vụ KH&CN, ĐMST gắn KPIs trong sản phẩm đầu ra; đảm bảo tinh gọn, hiệu quả, góp phần tháo gỡ nhiều điểm nghẽn, nút thắt trong việc triển khai các nhiệm vụ KH&CN, ĐMST.

Đồng thời, ĐHQG-HCM cần tăng cường hợp tác và thực hiện các dự án quốc tế để góp phần nâng cao năng lực, trình độ KH&CN và công bố quốc tế của đội ngũ nhà khoa học; triển khai hiệu quả các dự án quốc tế như dự án vay vốn ODA từ Ngân hàng Thế giới, Xây dựng mạng lưới hợp tác quốc tế thông qua hoạt động 7 VIAN từ dự án PHER (Partnership for Higher Education Reform) của USAID (Hoa Kỳ),...

Tiếp đến là xây dựng kế hoạch và tổ chức triển khai các chương trình KH&CN, ĐMST từ các bộ, ngành trung ương và nhiệm vụ KH&CN thường niên của ĐHQG-HCM; phát triển có chiều sâu nguồn lực KH&CN, ĐMST thông qua thực hiện các chương trình nghiên cứu trọng điểm gắn với nhóm nghiên cứu mạnh, nhóm nghiên cứu liên ngành, nhất là lĩnh vực KH&CN, phát triển trung tâm xuất sắc; chủ động đăng ký các độc quyền sáng chế quốc tế; triển khai thực hiện các chương trình KH&CN quốc gia gắn kết chặt chẽ với đào tạo sau đại học, công bố quốc tế.

Cuối cùng là xây dựng hệ thống thông tin quản trị management information system (MIS) về KH&CN, ĐMST; tiếp tục triển khai đề án Thường công bố quốc tế tại ĐHQG-HCM giai đoạn 2022-2025 theo Nghị định 99 và Nghị định 109 của Chính phủ.

Trân trọng cảm ơn Ông đã trả lời phỏng vấn ■

LTS: Tại tọa đàm "Nâng cao năng lực công bố khoa học quốc tế trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn và kinh tế - luật tại ĐHQG-HCM: Các giải pháp từ tiếp cận nghiên cứu liên ngành" do ĐHQG-HCM tổ chức tại Trường ĐH KHXH&NV vào ngày 11/8, PGS.TS Phan Thanh Bình - nguyên Giám đốc ĐHQG-HCM, đã có bài tham luận phân tích về tình hình công bố quốc tế trong lĩnh vực KHXH&NV của Việt Nam và ĐHQG-HCM. Từ đó, PGS.TS Phan Thanh Bình đã đề xuất những giải pháp thiết thực, thấu đáo nhằm cải thiện hoạt động công bố quốc tế ở lĩnh vực này. Bản tin ĐHQG-HCM xin trân trọng giới thiệu và trích đăng nội dung bài tham luận đặc sắc này.

NGHIÊN CỨU LIÊN NGÀNH TRONG LĨNH VỰC KHXH&NV LÀ KHUYNH HƯỚNG CHUNG CỦA QUỐC TẾ*

PGS.TS Phan Thanh Bình

Tọa đàm về công bố quốc tế trên lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn (KHXH&NV) của ĐHQG-HCM là một sinh hoạt cần thiết và nên làm định kỳ để có nhìn nhận đúng về công bố khoa học ở lĩnh vực này. Năm 2019, ĐHQG-HCM đã có một hội thảo tương tự.

PGS.TS Phan Thanh Bình lưu ý rằng vai trò của các cấp quản lý có tác động quan trọng trong hoạt động công bố quốc tế.
Ảnh: Phan Yên

Công bố quốc tế của ĐHQG-HCM đồng dạng với cả nước

Theo một thống kê từ năm 2000-2018 trên

Web of Science, với 31.966 công bố khoa học quốc tế có tác giả người Việt Nam, 3 lĩnh vực có nhiều công bố là: khoa học tự nhiên (49%), khoa học y dược (20,8%), khoa học kỹ thuật và công nghệ (19,5%). Lĩnh vực khoa học nông nghiệp, KHXH&NV chiếm khoảng 10%, trong đó khoa học nhân văn đóng góp số công bố ít nhất.

Tuy nhiên, theo thống kê từ năm 2016-2020, trên Web Scimago, công bố quốc tế của các ngành KHXH&NV đã có sự tăng trưởng vượt bậc về số lượng. Đặc biệt, trong chuyên ngành kinh tế và kinh doanh.

Ở ngành kinh tế, nếu năm 2016, các nhà nghiên cứu kinh tế của Việt Nam chỉ công bố được 107 bài, đứng thứ 57 thế giới; đến năm 2018 lên tới 246 bài, xếp thứ 52 thế giới. Hai năm sau, ngành này có sự tăng trưởng ngoạn mục, với 1.024 bài, đứng thứ 20 thế giới.

Ở chuyên ngành kinh doanh cũng có sự tăng trưởng ấn tượng không kém qua các năm 2016, 2018, 2020: từ 140 đến 410 và 1.316 bài, đứng lần lượt các thứ hạng 63, 49 và 25 thế

“ Nhận định KHXXH&NV Việt Nam là lĩnh vực 'đặc thù', 'khó công bố' hay 'không phù hợp với quốc tế' cũng cần được đánh giá một cách chính xác. ”

giới. Hai chuyên ngành kinh tế và kinh doanh thậm chí đã vượt qua một số chuyên ngành thuộc khoa học tự nhiên, vốn được xem là có mức độ hội nhập quốc tế cao hơn, như chuyên ngành toán (đứng thứ 30 thế giới).

Một chuyên ngành khác cũng có sự tăng trưởng nhanh về công bố trên Scopus là chuyên ngành giáo dục. Năm 2016, các nhà nghiên cứu giáo dục của nước ta công bố được 117 bài, nhưng đến năm 2020 là 328 bài (đứng thứ 52 thế giới). Ngoài ra, các chuyên ngành được xem là có "tính đặc thù", tưởng chừng như rất khó công bố quốc tế cũng có sự thay đổi đáng kể như: nhân học, văn học, triết học, thư viện và khoa học thông tin, đô thị học. Nếu năm 2016 các ngành này chỉ công bố được dưới 10 bài thì đến các năm 2018, 2020, số bài tăng dần lên tới "hai chữ số". Điển hình như chuyên ngành thư viện và khoa học thông tin, đến năm 2020 đã công bố được 77 bài.

Các thống kê này cho thấy, tuy KHXXH&NV đòi hỏi sự cẩn trọng, cân nhắc, thẩm thấu và phản ánh từ thực tế xã hội, nên số lượng công bố có thấp hơn các lĩnh vực khác nhưng khi có

quy định và "nhận thức" đúng, thì công bố về lĩnh vực KHXXH&NV ở Việt Nam đã có sự tăng trưởng rất đáng ghi nhận. Từ đó, nhận định KHXXH&NV Việt Nam là lĩnh vực "đặc thù", "khó công bố" hay "không phù hợp với quốc tế" cũng cần được đánh giá một cách chính xác.

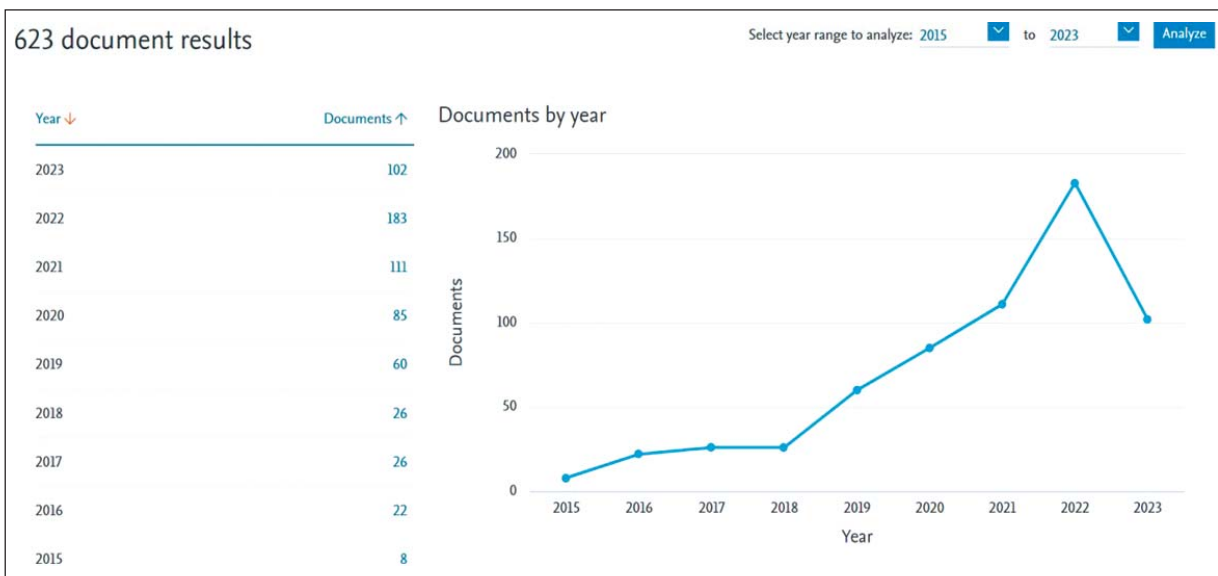
Điểm rất đáng lưu ý là các công bố quốc tế về lĩnh vực KHXXH&NV chung của cả nước và của ĐHQG-HCM có nhiều nét đồng dạng.

Cụ thể, (1) đồ thị ghi nhận số lượng công bố quốc tế theo các năm ở ĐHQG-HCM đồng dạng với xu hướng chung cả nước: đều có sự tăng trưởng vượt bậc sau năm 2016. Và (2) tỷ lệ công bố lĩnh vực KHXXH&NV < 10% tổng công bố quốc tế. Trong thống kê của nhóm nghiên cứu quỹ NCKH, Bộ KH&CN, năm 2000-2018, công bố quốc tế về lĩnh vực KHXXH&NV và nông nghiệp chiếm khoảng 10% tổng công bố của Việt Nam, trong đó công bố KHXXH&NV là ít nhất. Cùng nội dung thống kê này, trong 4 năm (1999-2022), số công bố KHXXH&NV (Trường ĐH KHXXH&NV và Trường ĐH Kinh tế - Luật) chiếm khoảng 7% tổng công bố ở ĐHQG-HCM.

Tuy nhiên, khi phân tích trung bình số bài báo công bố quốc tế/tiến sĩ trong các trường thành viên của ĐHQG-HCM năm 2019-2022, cho thấy trường có số công bố trung bình/tiến sĩ cao nhất là Trường ĐH Quốc Tế. Riêng năm 2022, năm có số công bố quốc tế cao nhất đến nay, trường có số công bố trung bình/tiến sĩ cao nhất là Trường ĐH Công nghệ Thông tin. Thống kê số công bố quốc tế cả 4 năm, cũng như

Số bài báo quốc tế năm 2016-2020. Nguồn: Bộ GD&ĐT

Công bố quốc tế lĩnh vực KHXH&NV trong cơ sở dữ liệu Scopus của ĐHQG-HCM giai đoạn 2015 - tháng 6/2023. Nguồn: Scopus

của năm 2022, có 3 trường số lượng công bố trung bình/tiến sĩ thấp hơn trung bình toàn ĐHQG-HCM, trong đó có 2 trường thuộc lĩnh vực KHXH&NV.

Tác động của chính sách, quản lý khoa học

Các kết quả trên cho thấy, số lượng công bố quốc tế không chỉ phụ thuộc vào lĩnh vực nghiên cứu mà còn chịu tác động của cả chính sách, quản lý khoa học của từng đơn vị.

Do đó, để tăng số công bố quốc tế trong lĩnh vực KHXH&NV tại ĐHQG-HCM, có thể nghiên cứu các yếu tố sau:

Về phía các nhà khoa học: Cần có chuyển biến rõ trong nhận thức của giảng viên, nhà khoa học

và cấp quản lý về tầm quan trọng của hoạt động nghiên cứu khoa học và công bố kết quả nói chung, công bố khoa học quốc tế nói riêng. Chúng ta cần khẳng định người thầy đại học, đặc biệt trong lĩnh vực KHXH&NV, ngoài nhiệm vụ giảng dạy thì việc nghiên cứu và công bố là một yêu cầu tất yếu, góp phần tạo nên giá trị của bài giảng, hiệu quả truyền đạt và chất lượng đào tạo của người thầy, rộng ra là của nhà trường.

Để đáp ứng yêu cầu nghiên cứu và công bố, đòi hỏi các nhà khoa học trau dồi ngoại ngữ và có nhu cầu, sinh hoạt, trao đổi chuyên môn với các chuyên gia trong nước, quốc tế một cách thường xuyên. Ngoại ngữ và giao tiếp chuyên môn, có vẻ như là một nhân tố thứ yếu, tuy nhiên lại có tác động trực tiếp đến chất lượng, khả năng công bố quốc tế của nhà khoa học.

Về chuyên môn: Vấn đề đặc thù và quan điểm riêng ở Việt Nam từng được đặt ra như một lời giải thích cho sự khó khăn trong việc hội nhập và công bố quốc tế. Tuy nhiên, như đã chứng minh ở trên, chính sự đặc thù và con đường đi của Việt Nam lại là một nội dung rất được các nhà khoa học quốc tế quan tâm, nghiên cứu, trao đổi. Vấn đề là các nhà KHXH&NV Việt Nam phải có những cơ sở lý luận, những phương pháp nghiên cứu hiện đại, phù hợp để có thể nghiên cứu và đưa những vấn đề đặc thù của Việt Nam ra thế giới.

Việc tiếp cận nghiên cứu liên ngành trong lĩnh vực KHXH&NV sẽ là một hướng mới nhằm nhận diện, lý giải các vấn đề xã hội và nhân

“ Trường đại học phải trở thành thánh đường của khoa học - nơi mà đam mê chuyên môn được ưu tiên, được khuyến khích và tạo điều kiện để phát triển một cách tốt nhất. Cùng với đó là quyền tự chủ, tư duy độc lập phải được tôn trọng, bảo vệ một cách công bằng, khách quan. ”

“ ĐHQG-HCM cần có một chiến lược về công bố kết quả nghiên cứu trong lĩnh vực KHXH&NV: Từ việc đầu tư xây dựng một tạp chí chuẩn mực, đúng tầm đến việc giới thiệu các tạp chí quốc tế đẳng cấp; từ việc kiến tạo văn hóa công bố khoa học trong đội ngũ giảng viên, nhà nghiên cứu đến việc giảng dạy sau đại học về phương pháp nghiên cứu, chuẩn mực nghiên cứu theo thông lệ quốc tế. ”

văn Việt Nam ở những góc độ khác nhau. Chắc chắn cách tiếp cận này sẽ cho ta cái nhìn toàn diện và phù hợp với khuynh hướng chung của quốc tế. Và cách tiếp cận này đòi hỏi một phương thức tổ chức, quản lý phù hợp, cũng như sự đổi mới trong tư duy, phương pháp nghiên cứu và phối hợp liên ngành.

Về quản lý: Khảo sát công bố quốc tế trên phạm vi cả nước và tại ĐHQG-HCM đã cho thấy vai trò của các cấp quản lý có tác động rất lớn đến việc công bố khoa học nói chung và công bố khoa học quốc tế nói riêng.

Trong lĩnh vực KHXH&NV, việc đầu tiên là xây dựng môi trường khoa học, hệ sinh thái tập trung cho chuyên môn tại các đơn vị, trường đại học. Trường đại học phải trở thành thánh đường của khoa học - nơi mà đam mê chuyên môn được ưu tiên, được khuyến khích và tạo điều kiện để

phát triển một cách tốt nhất. Cùng với đó là quyền tự chủ, tư duy độc lập phải được tôn trọng, bảo vệ một cách công bằng, khách quan.

Thứ đến là các chính sách của đơn vị nhằm tạo điều kiện cho nghiên cứu và khuyến khích công bố, quảng bá các kết quả nghiên cứu, từ định hướng nghiên cứu chung về nội dung cho đến các cơ chế, quy định, hỗ trợ, khen thưởng cụ thể. Đặc biệt, nếu nhìn nhận phương thức tiếp cận liên ngành là một giải pháp quan trọng trong nghiên cứu, công bố trong lĩnh vực KHXH&NV thì nhất thiết phải quan tâm đến việc tổ chức, đầu tư và phát triển từ quản lý khoa học đến phương thức tư duy, nghiên cứu, công bố liên ngành.

Đẩy mạnh hợp tác và hội nhập quốc tế trong nghiên cứu và quản lý khoa học, tăng cường các nhiệm vụ nghiên cứu chung giữa nhà trường và các đơn vị liên kết. Xây dựng các nhóm nghiên cứu mạnh, các trường phái trong nghiên cứu và công bố, đảm bảo sự hội nhập quốc tế mạnh mẽ và bình đẳng.

ĐHQG-HCM cần có một chiến lược về công bố kết quả nghiên cứu trong lĩnh vực KHXH&NV: Từ việc đầu tư xây dựng một tạp chí chuẩn mực, đúng tầm đến việc giới thiệu các tạp chí quốc tế đẳng cấp; từ việc kiến tạo văn hóa công bố khoa học trong đội ngũ giảng viên, nhà nghiên cứu đến việc giảng dạy sau đại học về phương pháp nghiên cứu, chuẩn mực nghiên cứu theo thông lệ quốc tế.

Chúng ta không phải mới bắt đầu mà chúng ta đang tiếp tục. Chúng ta không phải làm những gì chưa có mà chúng ta muốn làm tốt hơn, mạnh mẽ hơn những cái đã có một cách vững vàng và chất lượng ■

.....

^(*) Tít và trung đề do Ban Biên tập *Bản tin ĐHQG-HCM* đặt.

NẮM BẮT TƯỞNG LAI CỦA GIÁO DỤC TRONG KỶ NGUYÊN TRÍ TUỆ NHÂN TẠO

Lê Hoài

Ngày 19/7, tại Nhà Điều hành ĐHQG-HCM, ĐHQG Seoul (Hàn Quốc) và ĐHQG-HCM đã phối hợp tổ chức Diễn đàn các trường đại học châu Á lần thứ 12 (AUF 12) với chủ đề "Cơ hội và thách thức của trí tuệ nhân tạo đối với giáo dục đại học khu vực châu Á".

Toàn cảnh diễn đàn. Ảnh: Thiện Thông

D iễn đàn quy tụ lãnh đạo của hơn 20 cơ sở giáo dục đại học đến từ 13 quốc gia châu Á: Việt Nam, Hàn Quốc, Trung Quốc, Mông Cổ, Thái Lan, Lào, Campuchia, Myanmar, Indonesia, Malaysia, Philippines, Nepal, Kazakhstan. Các đại diện Việt Nam gồm ĐHQG-HCM, ĐHQG Hà Nội, Trường ĐH Ngoại Thương.

Khai thác sức mạnh của AI trong giáo dục

Tại diễn đàn, các đại biểu trao đổi về những cơ hội và thách thức của trí tuệ nhân tạo (AI) đối với giáo dục, đặc biệt trong giáo dục đại học khu vực châu Á; Chia sẻ giải pháp, kinh nghiệm mà các trường đại học đang và sẽ thực hiện nhằm ứng phó với các thách thức và tận dụng các cơ hội AI mang lại để tăng cường hiệu quả quản trị đại học, nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu. Ngoài ra, đây còn là dịp để kết nối, phát triển quan hệ đối tác giữa các trường đại học thành viên AUF.

Phát biểu khai mạc, PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho biết Diễn đàn các trường đại học châu Á luôn là một nền tảng then

chốt để thúc đẩy hợp tác, chia sẻ tri thức và trao đổi học thuật giữa các cơ sở giáo dục đại học khu vực châu Á. Chủ đề "Cơ hội và thách thức của trí tuệ nhân tạo đối với giáo dục đại học khu vực châu Á" (tên tiếng Anh: *Embracing the Future of AI and its Uncertainty: a Regional Focus*) nhằm khám phá những tiềm năng của AI và tác động của nó lên xã hội, cụ thể là đối với giáo dục đại học.

"Các công nghệ đột phá gần đây cùng với sự gia tăng tích hợp AI trong các lĩnh vực đòi hỏi nỗ

PGS.TS Vũ Hải Quân - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho rằng cần có nỗ lực tập thể nhằm định vị những thách thức và nắm bắt các cơ hội do AI mang lại. Ảnh: Lê Hoài

lực của tập thể chúng ta nhằm định vị những thách thức và nắm bắt các cơ hội ở phía trước. Thông qua các thảo luận sâu và khai mở các sáng kiến hợp tác, mục tiêu của chúng ta không chỉ làm giàu vốn hiểu biết về AI trong lĩnh vực giáo dục mà còn nhằm phát triển các chiến lược để khai thác sức mạnh của nó" - Giám đốc ĐHQG-HCM chia sẻ.

GS Ryu Hong-lim - Hiệu trưởng ĐHQG Seoul, cho biết chủ đề của diễn đàn năm nay đặt trong bối cảnh kỷ nguyên hậu đại dịch. Theo ông, việc đào sâu tiềm năng cũng như hiểu rõ "tính bất định" (uncertainty) của AI là hết sức cần thiết cho sự phát triển chung của khu vực châu Á.

GS Ryu Hong-lim - Hiệu trưởng ĐHQG Seoul, nhấn mạnh việc đào sâu "tính bất định" của AI là hết sức cần thiết cho sự phát triển chung của châu Á.
Ảnh: Lê Hoài

Các công nghệ đột phá gần đây cùng với sự gia tăng tích hợp AI trong các lĩnh vực đòi hỏi nỗ lực của tập thể chúng ta nhằm định vị những thách thức và nắm bắt các cơ hội ở phía trước.

PGS.TS Vũ Hải Quân

Diễn đàn lắng nghe 2 phát biểu đề dẫn của GS Dương Nguyên Vũ (ĐH Công nghệ Nanyang, Singapore) về "giáo dục cá nhân hóa" dựa trên AI, và của GS Kim Gun-hee (ĐHQG Seoul, Hàn Quốc) về tương lai của AI tại châu Á. Đại diện của 3 đại học thành viên AUF gồm GS Vương Chấn Lâm (Phó Hiệu trưởng ĐH Nam Kinh, Trung Quốc), GS Chakkaphan Sutthirat (Phó Hiệu trưởng ĐH Chulalongkorn, Thái Lan), PGS.TS Trần Minh Triết (Phó Hiệu trưởng Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM) đã thuyết trình về các vấn đề mà AI đang đặt ra.

Giải pháp nào cho đại học châu Á?

Trao đổi tại diễn đàn, Phó Giám đốc ĐHQG Hà Nội Phạm Bảo Sơn cho rằng sự trình làng của ChatGPT vừa qua là một cột mốc lớn. Trước làn sóng của cuộc cách mạng AI hiện tại, chương trình đào tạo về lĩnh vực công nghệ thông tin cần được cập nhật liên tục theo những nghiên cứu mới và song hành với thực tế cuộc sống.

GS Dương Nguyên Vũ - Giám đốc Viện Nghiên cứu Quản lý Không lưu, ĐH Công nghệ Nanyang, Giám đốc sáng lập Viện John von Neumann ĐHQG-HCM (2010-2017), cho

biết gần đây nhiều giảng viên tại Singapore đã lồng ghép ứng dụng AI vào bài giảng, bài tập cho sinh viên. Trong đợt thỉnh giảng tại ĐHQG-HCM đầu năm 2023, GS Vũ cũng cho sinh viên dùng ChatGPT làm "trợ lý học tập" cùng với những yêu cầu về thảo luận với ChatGPT và tìm kiếm ý tưởng mới.

Kết thúc học phần, GS Dương Nguyên Vũ ghi nhận bước tiến bộ đáng kể của sinh viên so với các khóa trước. Đơn cử, trong bài thi cuối kỳ, các sinh viên trình bày rất nhiều ý tưởng mới mẻ cho lĩnh vực công nghệ thông tin, có nhiều góc nhìn thực tiễn. Dẫu vậy, GS Vũ lưu ý rằng cần làm rõ vai trò và kỳ vọng về AI (ChatGPT nói riêng) trong học tập. Đây không phải là thứ sinh viên phụ thuộc để có kiến thức, thay vào đó nó nên là công cụ để hỗ trợ phát triển kỹ năng giúp ích cho sau này.

Đại diện ĐH Chulalongkorn (Thái Lan), GS Chakkaphan Sutthirat cho rằng người thầy cần đặt ra những yêu cầu đầu vào chất lượng để định hướng sinh viên tận dụng AI hiệu quả, tránh việc chỉ đơn thuần kêu gọi người học hãy sử dụng ChatGPT. Người dạy cần có những nội dung ứng dụng và mục tiêu cụ thể, cộng với các bài tập mang tính dẫn dắt, chẳng hạn phản biện với ChatGPT và kiểm chứng thông tin, luận điểm của nó.

Phương thức đánh giá sinh viên cũng cần thay đổi. Theo GS Kim Gun-hee - chuyên ngành Máy học, ĐHQG Seoul, giờ đây không thể đánh giá qua những bài luận, vì ChatGPT có thể làm thay sinh viên. Một số giải pháp như đánh giá thuyết trình, thảo luận, nhằm phát huy tư duy của sinh viên.

Buổi chiều cùng ngày, các đại biểu đã thảo luận bàn tròn về hợp tác liên đại học để đáp ứng kỷ nguyên AI, do PGS.TS Nguyễn Phương Thảo - Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Bệnh Truyền nhiễm, Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM, chủ trì.

Diễn đàn các trường đại học châu Á (AUF) là sáng kiến do ĐHQG Seoul khởi xướng. Từ năm 2011, diễn đàn được tổ chức thường niên, tạo cơ hội để lãnh đạo các trường đại học khu vực châu Á cùng chia sẻ quan điểm về phát triển bền vững giáo dục toàn cầu, đồng thời thúc đẩy hợp tác giáo dục đại học trong khu vực. Đến nay, AUF đã diễn ra 12 mùa, thảo luận về các vấn đề cấp bách và những xu hướng mới trong giáo dục đại học trên thế giới và tại khu vực châu Á ■

ĐHQG-HCM THÀNH LẬP TRANG THÔNG TIN VỀ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

Phiên An thực hiện

Trung tuần tháng 8 vừa qua, Trang thông tin về Khoa học và Công nghệ (KH&CN) của ĐHQG-HCM đã chính thức hoạt động. Đây là trang web nhằm góp phần phổ biến thông tin về hoạt động khoa học công nghệ đổi mới sáng tạo, chuyển giao công nghệ của ĐHQG-HCM.

PGS.TS Nguyễn Văn Hiếu - Phó Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM.
Ảnh: NVCC

Để hiểu rõ hơn về các tính năng, nội dung thông tin và cách thức hoạt động của trang thông tin này, *Bản tin ĐHQG-HCM* đã có cuộc trao đổi với PGS.TS Nguyễn Văn Hiếu (Phó Trưởng ban Ban KH&CN ĐHQG-HCM).

* Thưa ông, việc thành lập Trang thông tin KH&CN của ĐHQG-HCM nhằm hướng đến những mục tiêu nào?

- Trang thông tin KH&CN của ĐHQG-HCM thuộc Website ĐHQG-HCM được thiết kế và xây dựng theo chỉ đạo của Ban Giám đốc ĐHQG-HCM góp phần thực hiện kế hoạch chiến lược của ĐHQG-HCM giai đoạn 2021-2025. Trang thông tin này hướng đến các mục tiêu cụ thể như cung cấp thông tin về các hoạt động KH&CN của ĐHQG-HCM cho công chúng trong nước và tương lai là quốc tế.

Trang thông tin này sẽ hỗ trợ các nhà khoa học của ĐHQG-HCM trong việc tìm kiếm, đăng ký và chia sẻ kinh nghiệm thực hiện các đề tài, dự án, nhiệm vụ KH&CN các cấp. Đồng thời giới thiệu các nhà khoa học trong hệ thống ĐHQG-HCM với các doanh nghiệp.

* ĐHQG-HCM đã có Tạp chí Phát triển KH&CN. Vậy Trang thông tin về KH&CN có điểm gì khác biệt so với tạp chí này, thưa ông?

- Tạp chí *Phát triển KH&CN* của ĐHQG-HCM là nơi đăng các bài báo khoa học (dạng giấy và điện tử). Đó là công trình khoa học chứa đựng kết quả nghiên cứu mới, phù hợp với chuyên môn, nhiệm vụ nghiên cứu của các nhà khoa học hay nhóm nghiên cứu, đơn vị nghiên cứu. Các bài cáo khoa học này là sản phẩm của những công trình nghiên cứu, kết quả đào tạo, hợp tác khoa học,... được các nhà khoa học có chuyên môn phù hợp phản biện, góp ý và ban biên tập tạp chí đồng ý cho đăng khi hội đủ các điều kiện quy định của tạp chí.

Các bài báo này còn đóng vai trò minh chứng cho kết quả đào tạo, sản phẩm để nghiệm thu các đề tài/dự án/nhiệm vụ KH&CN, xét công nhận các chức danh khoa học của hội đồng các cấp hay các khen thưởng trong đào tạo, nghiên cứu. Trong khi đó, Trang thông tin về KH&CN là một dạng diễn đàn khoa học để thông tin, chia sẻ, giới thiệu, trao đổi về hoạt động KH&CN với mục đích như đã nêu trên. Do đó, các bài đăng trên Trang thông tin KH&CN hướng tới nhóm độc giả rộng hơn, mang tính phổ thông hơn.

* Ông có thể giới thiệu về cấu trúc của Trang thông tin KH&CN?

- Qua phê duyệt của Ban Giám đốc ĐHQG-HCM và góp ý của các nhà khoa học, đơn vị chức

“ Trang thông tin này sẽ hỗ trợ các nhà khoa học của ĐHQG-HCM trong việc tìm kiếm, đăng ký và chia sẻ kinh nghiệm thực hiện các đề tài, dự án, nhiệm vụ KH&CN các cấp. ”

năng và Ban Biên tập Website ĐHQG-HCM, Trang thông tin KH&CN hiện nay có địa chỉ <https://research.vnuhcm.edu.vn/>. Trang được cấu trúc gồm 6 mục: Nhiệm vụ KH&CN, Sự kiện truyền thông, Tiềm lực KH&CN, Đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp, Đối ngoại KH&CN và Lịch báo cáo đề tài/dự án. Trong đó, mục Nhiệm vụ KH&CN cung cấp thông tin về các nhiệm vụ KH&CN cấp Quốc gia, cấp Bộ, cấp ĐHQG-HCM, cấp tỉnh thành và các đề tài, dự án quốc tế. Các thông tin trong mục này gồm hướng dẫn, văn bản quản lý, các đề tài đang thực hiện và đề tài đã nghiệm thu.

Mục Sự kiện truyền thông mang đến thông tin về các hội nghị - hội thảo, triển lãm KH&CN, giải thưởng KH&CN, tin tức và sự kiện KH&CN tại ĐHQG-HCM. Mục Tiềm lực KH&CN gồm các thông tin về công bố khoa học, tài sản trí tuệ, mạng lưới nghiên cứu, sản phẩm chuyển giao KH&CN của ĐHQG-HCM

Mục Đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp nhằm phổ biến thông tin về đổi mới sáng tạo và thông tin khởi nghiệp cho công chúng. Mục Đối ngoại KH&CN chứa các thông tin về các quỹ đề tài/dự án quốc tế, cửa sổ công nghệ, thông tin KH&CN phục vụ cộng đồng. Và mục Lịch báo cáo đề tài/dự án là lịch bảo vệ và nghiệm thu các đề tài/dự án KH&CN tại các đơn vị thành viên và trực thuộc của ĐHQG-HCM. Các thông tin này giúp những ai quan tâm các đề tài/dự án này có thể đến tham dự buổi họp tương ứng, qua đó góp phần nâng cao tính minh bạch khoa học và kết nối nhà khoa học với cộng đồng.

Cấu trúc này có thể được cập nhật, bổ sung theo nhu

cầu thông tin thực tế và chỉ đạo của Ban Giám đốc ĐHQG-HCM.

* Trang thông tin KH&CN này sẽ vận hành như thế nào, thưa ông?

- Sau thời gian thử nghiệm, Trang thông tin KH&CN đã chính thức giới thiệu rộng rãi cho công chúng thông qua mục Nghiên cứu trên Website ĐHQG-HCM. Giám đốc ĐHQG-HCM đã ký Quyết định số 1140/QĐ-ĐHQG ngày 21/8/2023 về việc ban hành Quy định quản lý, sử dụng và cung cấp thông tin trên Trang thông tin điện tử KH&CN tại ĐHQG-HCM.

Theo đó, Trang thông tin KH&CN được Ban Giám đốc ĐHQG-HCM cho phân cấp đăng bài từ các trường/viện/đơn vị liên quan. Việc đăng tải bài viết, thông tin lên trang này được sử dụng từ các nguồn như bài viết do ĐHQG-HCM đặt hàng, các nhà khoa học uy tín chia sẻ kinh nghiệm nghiên cứu, đăng ký đề tài/dự án; viết bài báo khoa học và công bố trên các tạp chí khoa học uy tín...

Một nguồn nội dung khác là bài viết, thông tin của các trường/viện/đơn vị về lịch báo cáo các đề tài/dự án và các kết quả đề tài đã nghiệm thu.

Trong quá trình hoạt động của Trang, ĐHQG-HCM sẽ mở rộng các lĩnh vực đăng bài khi có nhu cầu. Đối với các tin bài liên quan hoạt động KH&CN, Ban Biên tập Website ĐHQG-HCM sẽ phối hợp Ban KH&CN biên tập, góp ý hay mời chuyên gia góp ý trước khi đăng tải trên Trang KH&CN.

Ban KH&CN rất mong nhận được nhiều bài viết đặt hàng từ các nhà khoa học, chuyên gia trong và ngoài ĐHQG-HCM để Trang thông tin KH&CN ngày càng phong phú.

Trân trọng cảm ơn Ông đã trả lời phỏng vấn ■

PHÉP THỬ TURING VÀ TƯƠNG LAI CỦA TRÍ TUỆ NHÂN TẠO

Lê Chung

111 năm sau ngày sinh của nhà toán học, nhà mật mã học người Anh Alan Turing (1912-1954) - người được mệnh danh là một trong những "cha đẻ" của khoa học máy tính và trí tuệ nhân tạo (AI), chúng ta đã chứng kiến bước nhảy vọt đầy sừng sốt của trí tuệ nhân tạo.

Chỉ vài năm trước khi trải qua những biến cố tồi tệ và theo sau đó là cái chết bên quả táo cắn dở, Alan Turing đã kịp đề xuất một phép thử cho trí tuệ của máy tính và dấy lên một câu hỏi đầy bước ngoặt: Máy tính có thể suy nghĩ không?

Kiên định với niềm yêu toán học

Mẹ của Turing mang thai tại Ấn Độ thời thuộc Anh khi cha ông - Julius Mathison Turing, là một công chức tại đây. Đôi vợ chồng muốn con mình chào đời tại Anh nên đã quay về Luân Đôn, hạ sinh cậu bé vào ngày 23/6/1912. Vì thời điểm này tình trạng y tế ở Ấn Độ vẫn còn yếu kém, cha mẹ của Turing không thể mang con mình theo những chuyến công tác tại Ấn Độ, vì vậy Turing và anh trai của mình được gửi nhờ những người bạn của cha giữ hộ.

Các dấu hiệu thiên tài đã xuất hiện trong cậu bé Turing từ những ngày rất nhỏ: có thể tự tập

đọc trong 3 tuần, bộc lộ sự hứng thú với toán học và các câu đố. Tố chất thiên bẩm này tiếp tục được chứng kiến bởi hiệu trưởng và các giáo viên khi Turing được cha mẹ gửi đi học năm 6 tuổi.

Năm 14 tuổi, cậu nhóc Turing được lên mặt báo địa phương vì một sự việc khó ngờ. Ngày khai giảng của trường nội trú Sherborne ở Dorset trùng vào lúc Anh diễn ra cuộc đình công lớn trong ngành giao thông vận tải, nhưng vì quyết tâm đến trường nên Turing đã đạp xe hơn 60 dặm (gần 100 kilomet) từ Southampton.

Turing tiếp tục thể hiện năng khiếu với môn toán và khoa học, tuy các thầy cô tại Sherborne không coi trọng các môn học này. Hiệu trưởng từng viết thư về nhà cho cha mẹ ông, nói rằng nếu Turing chỉ muốn trở thành nhà khoa học thì là đang phung phí thời gian tại trường này. Năm 15 tuổi, Turing giải được nhiều bài toán nâng cao, và năm 16 tuổi đã hiểu được các tác phẩm của Albert Einstein.

Những năm 1931-1934, Turing theo ngành Toán tại ĐH Cambridge (Anh) và tốt nghiệp với bằng danh dự cao nhất. Năm 1935, Turing được chọn làm nghiên cứu sinh tại trường đại học của mình. Năm 1936, Turing đăng một bài báo độc lập với nhà toán học người Mỹ Alonzo Church, khác phương pháp nhưng cùng kết luận xoay quanh "bài toán quyết định" (tiếng Đức: Entscheidungsproblem). Mùa thu cùng năm, Turing đến đại học Princeton (Hoa Kỳ) để lấy bằng tiến sĩ và tốt nghiệp vào năm 1938, rồi trở về Anh trước khi Chiến tranh Thế giới thứ hai nổ ra.

Máy tính và trí tuệ

Trong Thế chiến, Turing tham gia việc phá các mật mã của Đức, điều này khiến ông cũng được nhớ đến như là một nhà mật mã học. Năm 1945, chiến tranh kết thúc, Turing được tuyển

(Xem tiếp trang 42)

Chân dung Alan Turing.
Ảnh: Bridgeman Images

Ung Chu

Nhãn, lạc

Tên đầy đủ của loài trái cây nhãn là “long nhãn” mà người Việt vẫn còn sử dụng. Theo ghi chép lịch sử, vào khoảng thế kỷ II, cây long nhãn bắt đầu được trồng nhiều tại những nơi mà nay là các tỉnh Quảng Đông, Phúc Kiến ở miền Nam Trung Hoa. Cây này cho quả thơm ngon, lớp thịt trắng bao quanh hạt đen khiến người ta liên tưởng đến hình ảnh mắt rồng, cho nên có tên “long nhãn” 龍眼.

Tiếng lành đồn xa, loài cây “ăn khách” này được di thực sang nhiều quốc gia khác trong khu vực châu Á nhiệt đới có khí hậu thích hợp, bao gồm nước ta. Trong *Từ điển Việt-Bồ-La* (xuất bản năm 1651), Alexandre de Rhodes mô tả nhãn có gốc Trung

Một số từ vựng tiếng Việt tinh lược gốc Hán

Trong thực tế sử dụng ngôn ngữ, nhiều lúc người ta sẽ hướng đến sự “tiết kiệm” bằng cách tinh lược âm tiết từ vay mượn. Chẳng hạn, ta có các từ gốc Pháp như “nhôm” (aluminium), “lơ xe” (contrôleur), “tiền cò” (commission), “đậu cô ve” (haricot vert)... Không những thế, người Việt cũng tinh lược một số từ gốc Hán.

Hoa: *nhãn, blái nhãn: longans fruta da China; fructus Sinensis dictus, longan, à lufitanis*. Từ “longan” mà thế giới phương Tây sử dụng có gốc tiếng Quảng Đông khi đọc chữ “long nhãn” 龍眼.

Lạc, còn gọi là đậu phộng hay đậu phụng, là thực vật được người phương Tây phát hiện tại “Tân thế giới” (châu Mỹ). Thế kỷ XVI, người Bồ Đào Nha di thực

nó đến Ấn Độ và Macau, người Tây Ban Nha thì mang đến Philippines. Sự kiện này khiến lạc dần được phổ biến ra khắp Trung Hoa và có nhiều tên gọi khác nhau, trong đó có “lạc hoa sinh” 落花生. “Lạc hoa” 落花 nghĩa là hoa rơi, hoa rụng xuống đất, “sinh” 生 là sinh ra, người Việt tinh lược mà gọi là “lạc”.

Tên này nhằm mô tả cách thức tạo quả đặc biệt của cây lạc,

Long nhãn được ví với hình ảnh mắt rồng.

Quả lạc (đậu phộng, đậu phụng) thường bị hiểu nhầm là củ.

sau khi hoa thụ phấn thì phát triển một cấu trúc kéo hoa xuống lòng đất. Bầu noãn của hoa ở dưới đất phát triển thành quả, nhưng vì quen hiểu cái phần đào lên từ đất như vậy là củ nên nhiều người miền Bắc gọi là “củ lạc”.

Trong khi đó, người Hoa thì thường rút gọn là “hoa sinh” 花生 (tuy rằng quả thì chắc chắn sinh ra từ hoa!). Người Hoa có món 鹹脆花生 (âm Hán-Việt: hàm thúy hoa sinh) nghĩa đen là lạc mặn giòn, người Việt nghe tiếng Quảng Đông đọc gần như “hàm xôi phá xáng”. Nhạc sĩ Phạm Đình Chương (1929-1991) thì nghe hơi khác một chút mà viết nên ca khúc *Hàm xôi phá xa* nói về món lạc rang nóng giòn.

Ngao, trần

Không chỉ tên thực vật như hai loài kể trên, người Việt cũng rút gọn tên một động vật quen thuộc. Ngao, hay nghêu (người miền Nam còn phát âm “ngheu”), là

động vật thân mềm hai mảnh vỏ, thịt có thể ăn được. Người Việt gọi “ngao” bằng cách rút gọn từ gốc Hán “xa ngao” 車螯. Từ điển Hán-Việt “*Nhật dụng thường đàm*” 日用常談 giải nghĩa chữ Nôm của Phạm Đình Hồ biên soạn năm 1827 viết: 車螯 羅巧螯 “*Xa ngao*” là cái ngao.

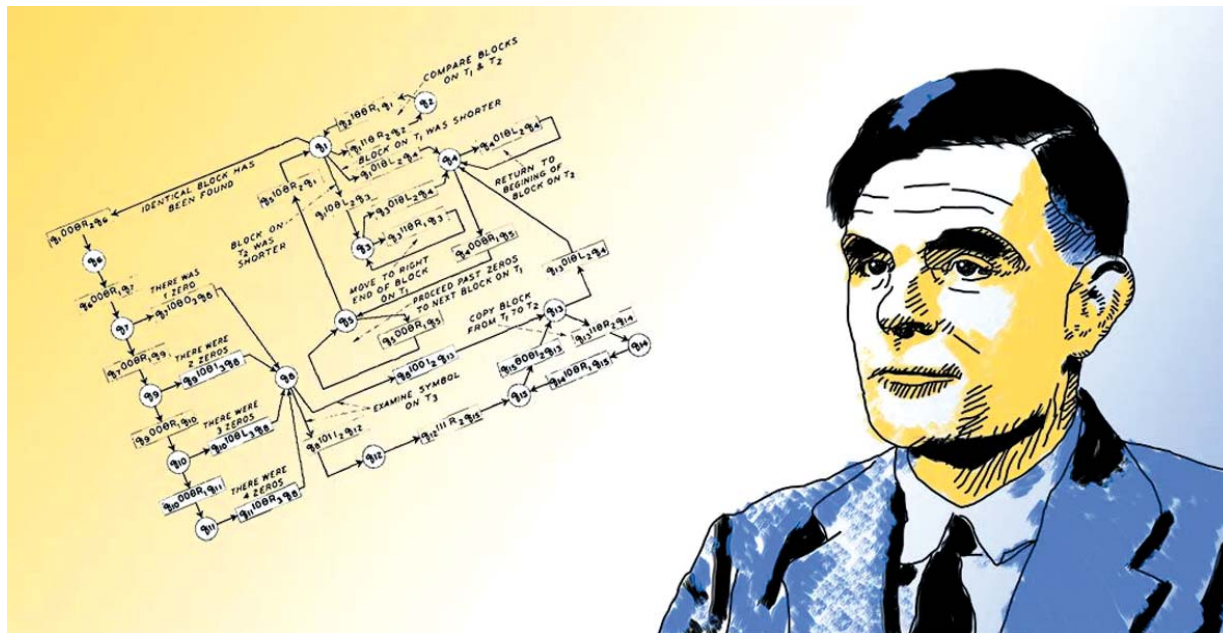
Trong Đông y, bài thuốc làm từ thịt ngao được gọi là “xa ngao nhục”. “Ngao” 螯 nghĩa là cái càng của tôm cua, người Hán liên tưởng hình ảnh vỏ ngao cũng có thể mở ra kẹp vào như càng. “Xa” 車 nghĩa gốc là xe, nhưng trong văn chương chữ Hán còn ẩn dụ để nói về xương hàm, ngoài ra còn có “phụ” 輔 nghĩa gốc là đòn đỡ bằng gỗ kèm hai bên xe ngựa được ẩn dụ để gọi xương má.

Tác phẩm lịch sử “*Tả truyện*” 左傳 có một điển cố nổi tiếng về mối quan hệ “môi hở răng lạnh” giữa nước Ngụ và nước Quắc với câu nói: 輔車相依 脣亡齒

寒 Phụ xa tương y, thân vong xỉ hàn (thường được dịch: xương má và xương hàm nương tựa lẫn nhau, môi hở răng lạnh). Phải chăng “xa ngao” 車螯 là cách người Hán ví cái vỏ đóng mở của con ngao với hàm răng?

Trước đây, người Việt gọi cái trần nhà là “thừa trần” 承塵 với nghĩa hứng bụi. *Việt-Nam tự-điển* (xuất bản năm 1931) của Hội Khai Trí Tiến Đức ghi: “*Thừa trần*” thường nói tắt là “trần”. *Lớp vôi trát hay ván ghép ở dưới mái nhà hay dưới tầng gác để hứng bụi.*

Ở đất nước của người Hán, ngày xưa khi vua chúa xuất hành, chỗ ngồi có một cái trướng che ở phía trên đầu dùng để hứng chịu bụi đất trên đường đi. Cách gọi “thừa trần” 承塵 từ đó mà nảy sinh, xuất hiện trong sách vở chữ Hán. Sau nó cũng được dùng để gọi cái trướng che phía trên đầu giường nằm, rồi lại được dùng để gọi cái trần nhà ■

Phác họa Alan Turing - người đặt nền móng cho AI. Ảnh: Advanced Science News

Cậu học sinh Alan Turing 15 tuổi tại trường Sherborne. Ảnh: BBC

Phép thử Turing...

(Tiếp theo trang 39)

vào Phòng thí nghiệm Vật lý Quốc gia (NPL) tại Luân Đôn để chế tạo một máy tính điện tử. Năm sau đó, ông đệ trình một bản thiết kế hoàn chỉnh đầu tiên về máy tính có khả năng lưu trữ lập trình. Suýt chút nữa NPL là nơi đầu tiên trên thế giới tạo ra được một máy tính như vậy, nếu như họ không trì hoãn việc triển khai, khiến Turing chán nản. Hào quang ấy rơi về tay Phòng thí nghiệm Máy tính Hội Hoàng gia Anh của ĐH Manchester, năm 1948.

Cùng năm, Turing ngồi vào ghế phó giám đốc của Phòng thí nghiệm Máy tính (không có giám đốc), tại đây ông viết phần mềm cho một trong những máy tính đầu tiên là máy Manchester Mark I. Năm 1950, ông đăng bài báo *Computing Machinery and Intelligence* (tạm dịch: Máy tính và Trí tuệ) trên tạp chí khoa học *Mind*, gọi lên vấn đề về trí tuệ của máy móc và đề xuất một thí nghiệm mà nay được mệnh danh là phép thử Turing.

"Máy tính có thể suy nghĩ không?", Alan

Turing gợi mở, nhưng cho rằng khó định nghĩa thế nào là "suy nghĩ" nên dẫn dắt đến một câu hỏi thay thế rằng, liệu có một máy tính tương tượng nào có thể vượt qua phép thử mà ông đề xuất không. Theo đó, nếu một máy tính vượt qua được phép thử Turing thì có thể xem là có thể "suy nghĩ". Phép thử dựa trên 3 đối tượng gồm một người chất vấn với một người khác và một máy tính, giao tiếp thông qua 3 thiết bị đầu cuối. Thông qua các chất vấn bằng ngôn ngữ tự nhiên, người chất vấn cần dựa trên phản hồi để xác định đâu là người và đâu là máy.

Phép thử đơn giản này trở thành động lực trong một khoảng thời gian dài sau đó, thúc đẩy người ta tạo ra AI có thể vượt qua phép thử Turing và trở nên "giống con người". Alan Turing vì vậy mà được mệnh danh là một trong những cha đẻ của khoa học máy tính và AI. Tuy nhiên, với tốc độ phát triển mạnh mẽ của lĩnh vực này, phép thử Turing đã không còn phù hợp để áp dụng, vì giờ đây việc dùng con người để đánh giá trực tiếp trình độ của máy đã trở nên kém quan trọng.

Năm 1952, Turing bị Anh kết tội vì có quan hệ đồng tính, là hành vi phạm pháp theo luật thời bấy giờ. Sự kiện này đã mang đến nhiều biến cố cho cuộc đời ông. Hai năm sau đó, ông được phát hiện qua đời vì ngộ độc xyanua, tại hiện trường có quả táo cắn dở nhưng nó chưa từng được xét nghiệm để xem có xyanua không. Lý do thật sự về cái chết của ông để lại nhiều tranh cãi lúc bấy giờ, nhưng một điều rõ ràng chính là hành trình cống hiến cho khoa học của Alan Turing đã chấm dứt mãi mãi khi ông chỉ vừa bước qua tuổi tứ tuần ■

GS NGUYỄN VĂN TRUNG - NGƯỜI ƯU TƯ VỚI VĂN HÓA DÂN TỘC

GS Huỳnh Như Phương

GS Nguyễn Văn Trung, nguyên Khoa trưởng Trường ĐH Văn khoa Sài Gòn, nay là Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, còn có bút danh: Phan Mai, Hoàng Thái Linh, sinh ngày 26/9/1930, quê ở làng Thanh Hương, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam; qua đời ngày 19/10/2022 tại Brossard, Québec, Canada.

Chân dung
GS Nguyễn Văn Trung.

Sau khi học trung học Chu Văn An ở Hà Nội, từ 1950 đến 1955 ông du học tại Pháp và Bỉ, đậu cử nhân triết học. Năm 1955-1960, ông về miền Nam dạy trung học ở Sài Gòn, rồi ĐH Huế. Năm 1961, ông trở lại Bỉ bảo vệ thành công luận án tiến sĩ tại ĐH Louvain. Về nước, ông dạy đại học ở Sài Gòn và Đà Lạt, từng làm Khoa trưởng (tương đương Hiệu trưởng ngày nay) ĐH Văn khoa Sài Gòn, sau đó làm Trưởng ban Triết học Tây phương thuộc trường này. Sau 1975, ông tiếp tục nghiên cứu văn học và triết học tại Khoa Ngữ văn Trường ĐH Tổng Hợp TP.HCM. Từ cuối năm 1993, sau khi về hưu, ông cùng gia đình định cư tại Montréal, Québec, Canada.

Nhà giáo uyên bác và dẫn thân

Ở miền Nam giai đoạn 1955-1975, Nguyễn Văn Trung không chỉ là một nhà giáo, nhà nghiên cứu trong phạm vi học đường mà còn là

một nhà báo, nhà bình luận chính trị, nhà hoạt động xã hội với quan niệm “tri hành hiệp nhất”. Ông tham gia sáng lập các tạp chí *Đại Học*, *Hành Trình*, *Đất Nước* và cộng tác với nhiều tờ báo như *Sáng Tạo*, *Bách Khoa*, *Thế Kỷ Hai Mươi*, *Văn*, *Văn Học*, *Nghiên Cứu Văn Học*, *Thái Độ*, *Đổi Diện*, *Trình Bày*, *Tin Sáng*, *Sống Đạo*, *Dân Chủ Mới*,... Ông cũng là thành viên ban chủ trương các nhà xuất bản Nam Sơn và Trình Bày.

Nguyễn Văn Trung cùng với Lý Chánh Trung, Chân Tín, Nguyễn Ngọc Lan, Trương Bá Cần, Nguyễn Huy Lịch, Thiện Cẩm, Thê Nguyên, Diễm Châu,... được xem như những trí thức Công giáo tiêu biểu dẫn thân vào những hoạt động chống Mỹ, kêu gọi hòa bình, hòa giải và hòa hợp dân tộc. Ông khuyến khích sinh viên bảo vệ và phát huy văn hóa dân tộc, đồng thời tìm hiểu triết học Marx trong khía cạnh nhân bản của nó. Ông cùng một số đồng nghiệp ký tên vào kháng thư phản đối chiến tranh, đề nghị

GS Nguyễn Văn Trung (áo trắng, đeo kính cận, ngồi giữa hàng đầu) cùng các đồng nghiệp tuyệt thực yêu cầu chính quyền trả tự do cho các sinh viên, học sinh tranh đấu (30/9/1970). Nguồn: Lý Chánh Trung (Đối diện với chiến tranh, NXB Trẻ, 2000, trang 80).

ngưng bắn và tham gia tuyệt thực trước trụ sở Viện Đại học Sài Gòn đòi chính quyền Việt Nam Cộng hòa trả tự do cho các sinh viên, học sinh tranh đấu. Ông từng được cử làm Chủ tịch Đoàn chủ tịch Ủy ban Vận động cải thiện chế độ lao tù miền Nam Việt Nam (1970) trước khi Linh mục Chân Tín đảm nhiệm trọng trách này.

Nguyễn Văn Trung có một sự nghiệp trước tác phong phú gồm nhiều thể loại. Về biên khảo triết học, ngoài những sách giáo khoa bậc trung học, ông đã biên soạn các công trình *Triết học tổng quát* (1957), *Danh từ triết học* (đồng tác giả, 1958), *Ca tụng thân xác* (1967), *Ngôn ngữ và thân xác* (1968), *Hành trình trí thức của Karl Marx* (1969), *Đưa vào triết học* (1970), *Nhận diện Marx* (1974), *Triết lý văn nghệ* (1974).

Về nghiên cứu văn học, ông cho xuất bản *Xây dựng tác phẩm tiểu thuyết* (1962), *Lược khảo văn học* (ba tập, 1963-1968), *Nhà văn - người là ai, với ai?* (1965), *Vụ án Truyện Kiều* (1972), *Chữ, văn quốc ngữ thời kỳ đầu Pháp thuộc* (1974), *Trường hợp Phạm Quỳnh* (1974), *Chủ đích Nam Phong* (1975), *Câu đố Việt Nam* (1986), *Những áng văn quốc ngữ đầu tiên: Thầy Lazaro Phien của Nguyễn Trọng Quản* (1987).

Trên lĩnh vực văn hóa - lịch sử, ông công bố các tác phẩm *Biện chứng giải thoát trong Phật giáo* (1958), *Người Công giáo trước thời đại* (đồng tác

giả, 1961), *Lương tâm Công giáo và công bằng xã hội* (đồng tác giả, 1963), *Nhận định* (6 tập viết và in trước 1975, 4 tập sau 1975), *Chủ nghĩa thực dân Pháp ở Việt Nam: thực chất và huyền thoại* (1963), *Góp phần phê phán giáo dục và đại học* (1967), *Trương Vĩnh Ký - nhà văn hóa* (1993), *Về sách báo của tác giả Công giáo thế kỷ XVIII-XIX* (1993), *Hồ sơ Lục châu học: Tìm hiểu con người ở vùng đất mới* (2015).

Là người được đào tạo trong môi trường văn minh phương Tây, Nguyễn Văn Trung có điều kiện đi sâu tìm hiểu và quảng bá các trào lưu tư tưởng triết học và mỹ học hiện đại: phân tâm học, hiện tượng luận, chủ nghĩa hiện sinh, chủ nghĩa cấu trúc, tiểu thuyết mới, phê bình mới, lý thuyết tiếp nhận. Ông giúp độc giả làm quen với quan niệm của những tác gia nổi tiếng: F. de Saussure, R. Jakobson, G. Lanson, M. Heidegger, J.-P. Sartre, P. Valéry, A. Robbe-Grillet, N. Sarraute, Ch. Mauron, G. Bachelard, L. Goldmann, R. Barthes... Vào lúc ra mắt, bộ *Lược khảo văn học* gồm ba tập “Những vấn đề tổng quát”, “Ngôn ngữ văn chương và kịch”, “Nghiên cứu và phê bình văn học” có thể xem là bộ sách lý luận văn học cập nhật những tư tưởng hiện đại một cách hệ thống nhất ở nước ta. Sau khi được tái bản, bộ sách này đoạt Giải thưởng Sách quốc gia năm 2020. Trước đó, hai cuốn *Ca*

tung thân xác, Hành trình trí thức của Karl Marx, và gần đây cuốn Chủ nghĩa thực dân Pháp ở Việt Nam: thực chất và huyền thoại cũng được in lại.

Người trí thức gắn bó với văn hóa dân tộc

Nguyễn Văn Trung không phải là nhà nghiên cứu thuần túy lý thuyết. Có thiên hướng xã hội và tinh thần dân tộc, ông luôn gắn liền những suy tưởng của mình với hoàn cảnh đất nước có chiến tranh và bị lệ thuộc. Trong ý hướng góp phần giải quyết những vấn đề đặt ra từ thực tiễn Việt Nam, ông liên hệ lý thuyết với lịch sử văn học dân tộc và bước đầu đưa ra những gợi ý cho người sáng tác, phê bình. Ông góp tiếng nói phân tích và bình luận những hiện tượng văn học phức tạp của dân tộc, từ cổ điển (*Truyện Kiều, Hồ Xuân Hương...*) đến hiện đại (*Trương Vĩnh Ký, Tự Lực Văn đoàn, văn chương Nam bộ...*). Hiếm thấy nhà nghiên cứu triết học nào có tầm nhìn sâu rộng về văn học Việt Nam như ông. Có thể xem ông là nhà trí thức từ bỏ tháp ngà để nhập cuộc với đời sống, theo tinh thần của Jean-Paul Sartre, triết gia hiện sinh mà ông chịu nhiều ảnh hưởng.

Với Nguyễn Văn Trung, Sartre không chỉ là một hiện tượng văn hóa mà còn là một chỗ dựa tinh thần, một nguồn chia sẻ và lời giải đáp cho những vấn đề của con người tại thế, trong hoàn cảnh sống cụ thể. Trong bài *Sartre trong đời tôi*, ông viết: “Chúng ta không có thời đại nào khác, ngoài thời đại hiện nay của chúng ta. Có thể có thời đại khác thanh bình hơn, đẹp hơn, nhưng đó không phải thời đại của ta, thời đại có chiến tranh nóng lạnh giữa hai khối, thời đại có mối đe dọa thường xuyên của bom nguyên tử, thời đại đế quốc chủ nghĩa, thực dân xâm lăng... Chúng ta không có quyền lựa chọn hoàn cảnh, thời đại,

nhưng chỉ có thể lựa chọn trong hoàn cảnh, thời đại của ta” (*Nhận định V*, NXB Nam Sơn, Sài Gòn, 1969, trang 249).

Ở miền Nam trước 1975, ngòi bút Nguyễn Văn Trung có ảnh hưởng nhất định đến công chúng, nhất là trí thức trẻ, sinh viên học sinh. Một phần vì ông thể hiện quan niệm xem triết học, văn học không chỉ như một đối tượng khảo sát mà quan trọng hơn, là một cách thể sống và một thái độ làm người ở đời. Phần khác vì văn phong của ông không tư biện, lý thuyết suông mà vừa khúc chiết, mạch lạc, vừa thấm đẫm hơi thở của cuộc sống và giàu yếu tố thời sự.

Hình ảnh người trí thức bần khổ, thao thức nơi Nguyễn Văn Trung từng gợi cảm hứng cho Ngô Thế Vinh xây dựng nhân vật Hoàng Thái Trung trong tiểu thuyết *Vòng đai xanh*: “Dưới con mắt của đám sinh viên trẻ, ông Trung được coi như thần tượng, một trí thức dân thân, chữ của ông Trung. Vậy mà ông cũng có những nỗi bần khổ thất vọng. Ông Trung cô đơn trong sự yêu mến của nhiều người khác. Đôi mắt sáng và buồn của ông soi qua một làn kính trắng dày, trông ông Trung trở trọi như một ảnh tượng đâm nét bơ vơ trong một không gian bạc màu” (Ngô Thế Vinh, *Vòng đai xanh*, NXB Thái Độ, Sài Gòn, 1970, trang 205).

Người tìm đường, hay tra vấn và đặt lại vấn đề thường là người cô đơn. Trong nghiên cứu những hiện tượng nhân văn, không hiếm trường hợp sự phê phán nồng nhiệt có thể dẫn đến chỗ không thấu tình đạt lý, nhất là khi chưa bao quát toàn diện và thấu đáo những tình thế của người cầm bút. Nguyễn Văn Trung từng có dịp nhìn lại những đánh giá của mình trước đây, lúc ông viết những lời lẽ nặng nề và không thỏa đáng về một số hiện tượng văn học sử như *Đông Dương Tạp Chí* và *Nam Phong Tạp Chí*.

Trong tinh thần đó, những ý kiến của ông cần được xem xét một cách khách quan như một bài học kinh nghiệm về ý thức trách nhiệm của người cầm bút không xem mình là người phát ngôn sau cùng cho chân lý mà chỉ là tiếng nói đóng góp vào cuộc đối thoại dân chủ không ngưng nghỉ trên con đường đi tìm sự thật. Trên tất cả điều đó, nhớ đến GS Nguyễn Văn Trung là nhớ đến hình ảnh một người trí thức không bao giờ thờ ơ với vận mệnh Tổ quốc, luôn trăn trở và ưu tư với văn hóa dân tộc, đồng thời không ngại đón nhận cái mới vì sự phát triển của đất nước trong một thế giới đang chuyển biến ■

“ Hiếm thấy nhà nghiên cứu triết học nào có tầm nhìn sâu rộng về văn học Việt Nam như ông. Có thể xem ông là nhà trí thức từ bỏ tháp ngà để nhập cuộc với đời sống, theo tinh thần của Jean-Paul Sartre, triết gia hiện sinh mà ông chịu nhiều ảnh hưởng. ”

Người chơi của Huizinga: MỐI THÔNG DỰ BỀ SÂU GIỮA SỰ CHƠI VÀ VĂN HÓA

Phan Phúc Trường

Tháng 5 vừa qua, lịch sử tiếp nhận lý thuyết ở Việt Nam có thêm sự kiện khi phát hành tác phẩm *Người chơi* của nhà triết học - sử học văn hóa người Hà Lan Johan Huizinga (do Phạm Minh Quân chuyển ngữ). *Người chơi* đã lựa chọn “chơi” như quan điểm để tự sự và lý giải về lịch sử văn minh nhân loại.

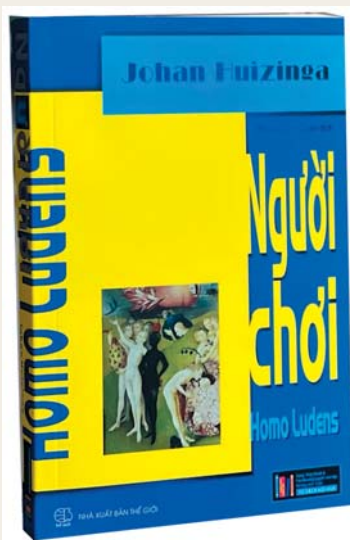
1. Với tính cách một chức năng có trước văn hóa và khai hóa văn minh, chơi được nhìn nhận là một thôi thúc cổ xưa đưa con người đi đến sự sáng tạo và hoạt động để đạt những thành tựu và làm nên những kỳ tích. Qua 400 trang sách với 12 chương, chơi được khảo sát qua các phương diện của văn hóa nhân loại: cuộc thi, luật, chiến tranh, sự biết, thi ca, thần thoại, triết học, nghệ thuật,... Ở mỗi phương diện, Huizinga cung cấp một khối lượng dẫn chứng đồ sộ từ các lĩnh vực văn chương, tư tưởng, tôn giáo, lịch sử, nhân học... trải rộng từ Đông sang Tây, từ cổ đến kim, xác lập một mối quan hệ liên thông và biện chứng giữa cái cụ thể và cái phổ biến.

Tác phẩm của Huizinga là một cơ hội mời gọi công chúng tiến bước cùng “lý thuyết trò chơi”. Lý thuyết trò chơi không hẳn là một lý thuyết có tính định hình và nhận diện phổ biến trong thế giới học thuật quốc tế, nếu so sánh với các lý thuyết như thi pháp học, phân tâm học, cấu trúc, hậu cấu trúc, nữ quyền, sinh thái, queer, hậu nhân văn,... Nó tìm kiếm bản thể của mình thông qua sự huy động và tập hợp các diễn ngôn lý thuyết có sự đề cập, thảo luận và tương liên đến vấn đề trò chơi và sự chơi. Tuy nhiên, với tính cách một điểm nhìn phương pháp, trò chơi vẫn là một hướng tiếp cận mới mẻ, thú vị để soi chiếu và nhận thức thực tiễn

văn hóa. Và Huizinga là một trong những tác giả quan trọng hàng đầu trong thư mục kết tập điển ngôn của lý thuyết trò chơi.

Chơi, theo Huizinga, xác lập một “vòng tròn ma thuật” hay một sân chơi có trật tự và nguyên tắc của riêng nó; một trạng thái lý tưởng lâm thời hay một tình huống mỹ học của sự hài hòa, cân bằng, tương phản và căng thẳng; vượt ra khỏi đời sống thực tế bình thường. Các cá nhân tham gia chơi trên sân chơi hình thành nên một cộng đồng chơi, tuân thủ một bộ luật chơi. Trong trò chơi, với tinh thần khẳng định bản thân và thi đua với đối thủ, con người tu dưỡng và phấn đấu để đạt chiến thắng, danh dự và vinh quang. Cuộc chơi cũng là một sự nhập vai, trong đó con người hóa thân và giả trang thành một mặt nạ, một vai trò hay một danh tính giả ước. Khi đó, họ không còn là con người của đời sống thực mà là một nhân cách giả lập, hay một người chơi.

Điểm độc đáo, thú vị của quan điểm lý thuyết trò chơi là đặt lại mối quan hệ giữa chơi và nghiêm túc. Có một quan niệm phổ biến thường xem chơi là đối lập của nghiêm túc, xem chơi chỉ đơn thuần thuộc về địa hạt của giải trí, tách biệt khỏi các

Dịch phẩm *Người chơi* như một sự tiếp sức cho hành trình giới thiệu các lý thuyết xã hội - nhân văn ở Việt Nam.

Nguồn: **Bình Bán Book**

hoạt động đòi hỏi sự nghiêm chỉnh và quan trọng, sự cố gắng và rèn luyện. Theo Huizinga, chơi bao hàm chứ không loại trừ nghiêm túc, hay nói đúng hơn, trong sự chơi, nhất là sự chơi nguyên mẫu thời trước, nghiêm túc và chơi trở nên hòa hợp và bất phân.

Xuyên suốt *Người chơi*, Huizinga chứng minh các hình thức văn hóa tưởng chừng rất kinh viện, nghiêm túc và không mang tính giải trí vui chơi như hội thi, nghi lễ, luật, chiến tranh, triết học, thần thoại, thơ ca, nghệ thuật, ... lại có tính chất chơi đậm nét trong diễn trình lịch sử và bản chất nội tại của chúng. Chúng là sự thử thách và thi đua trong hình thức của câu đố, cuộc đấu khẩu, trò may rủi, màn phô diễn, ... Đôi khi của cải quý giá bị đẩy vào cuộc phô trương hoang phí và thậm chí tính mạng bị đem ra làm vật cươc. Từ sự chơi, các yếu tố của nền văn minh được tạo sinh, như tinh thần chơi đẹp, chủ nghĩa anh hùng, các thiên sử thi, ca vũ nhạc, nghệ thuật tạo hình, lý tưởng hiệp sĩ, tranh luận tư tưởng, luật quốc tế hiện đại, ... Chơi là thời dịp và động lực để con người trau dồi năng lực thể chất tinh thần, thỏa mãn khát vọng thẩm mỹ và nói dài trang đời phi lý bằng muôn vàn ý nghĩa, thành tích và sinh hoạt.

2. Nói đến lý thuyết trò chơi, nhà nghiên cứu, tiến sĩ lý luận văn học Trần Ngọc Hiếu là người tiên phong và nỗ lực hệ thống hóa và dẫn truyền cách tiếp cận này vào không gian diễn ngôn lý luận - phê bình văn học ở Việt Nam. Trong luận án tiến sĩ của mình (2012), Trần Ngọc Hiếu nhận định trò chơi không chỉ là một bản diện của hoạt động sáng tạo văn nghệ mà còn là một khuynh hướng thơ Việt đương đại. Nhận thức thực tiễn lịch sử văn học từ quan điểm chơi không chỉ đặt lại vấn đề chức năng của văn chương với tính cách một vấn đề lý luận văn học, mà còn gợi ý về tính đa dạng và dân chủ của văn hóa với nhiều mô thức trò chơi khác nhau cùng tồn tại, cạnh tranh và đối thoại. Ở đây, chúng ta thử chọn ra và dừng lại ở trường hợp thơ ca - một lĩnh vực quen thuộc của người học khối ngành nghệ thuật, nhân văn - để thảo luận sâu về sự chơi.

Theo đó, thơ ca là trò chơi và khoái cảm của ngôn từ, được thực hành dọc theo các ranh giới và tuyến đường của các hệ hình trò chơi khác nhau. Từ Huizinga, chúng ta được xác nhận bản thân thơ ca là một trò chơi với con chữ và ngôn ngữ, như cách nói của Paul Valéry chạm đến bản lai diện mục của thơ ca. Thông qua sự dụng công sắp xếp câu chữ, vần nhịp, hình ảnh, ... người viết tạo ra và muốn truyền một độ căng thẳng thường là của xung đột và tình yêu đến với người tiếp nhận. Thiên tính tu từ ẩn dụ

và phóng đại của thơ ca (cũng chính là ngôn ngữ nguyên hợp ban sơ của thần thoại và triết lý) đã tạo ra một thứ ngôn ngữ hình tượng mãnh liệt và táo bạo, dao động giữa giả vờ và nghiêm túc, minh triết và ngớ ngẩn, tinh táo và điên rồ, ... cho phép quy phục lý tính và logic trước sự mê ly, thần bí và ma thuật. Thơ ca còn là một dạng trò chơi đố. Thi sĩ là người nói được ngôn ngữ nghệ thuật - một thứ ngôn ngữ bí mật, mơ hồ, khó hiểu và đòi hỏi sự giải mã. Do đó, Huizinga cho rằng, tính hội kín của các cộng đồng văn chương với ngôn ngữ thơ bí hiểm trong xã hội hiện đại vốn có nguồn gốc sâu xa từ thơ ca - sự chơi như thế. Khi nền văn minh dần xa rời yếu tố chơi, “chỉ có thi ca vẫn tồn tại như là thành trì của sự chơi sinh động và cao quý” (trang 265).

Tình thế phức điệu và tương thoại của các hệ hình chơi cho phép chúng ta nhận thấy sự hoạt động của các định chế diễn ngôn khác nhau trong bức tranh thực tiễn văn hóa. Không chỉ có sự thi đua giữa những người chơi, mà còn có sự cạnh tranh giữa những trò chơi. Mỗi một trào lưu, khuynh hướng, trường phái, ... được hình thành, tuyên ngôn và tiền vệ trong tiến trình văn học gắn với một đặc trưng nhận thức luận, thẩm mỹ luận và đạo đức luận tương ứng, mang tính cách những chất vấn và phản biện, phá vỡ và khuấy động - nói như Huizinga, bản thân tri thức đã có tính luận chiến. Các hệ hình trò chơi lại vướng mắc vào ma trận các quan hệ quyền lực giữa trung tâm và ngoại biên, giữa chính thống và phi chính thống. Một hệ hình mới có khi ra đời từ các chiến lược phá đám - dị giáo và nhận lãnh sự trừng phạt hay chấp nhận tận hiến bằng tuần tử để khẳng định căn tính hay bản ngã. Từ đây, có một vấn đề đặt ra được ẩn tàng trong *Người chơi* của Huizinga: chiều kích chính trị của văn hóa và tính can dự của cái đẹp trong sự nhiễu loạn phân hóa của các lực lượng xã hội.

Hy vọng, với những giới thiệu mang tính chấm phá như trên, chúng ta có thể chạm đến một ý niệm nào đó về công trình *Người chơi* của Huizinga. Độc giả có thể nghĩ đến việc vận dụng quan điểm lý thuyết của Huizinga để miêu tả và lý giải các hiện tượng văn hóa, như tính biểu hành của giới (gender performativity - Judith Butler) như gợi ý của tiến sĩ Trần Ngọc Hiếu hay trường hợp “rõn” thi ca - tư tưởng của Bùi Giáng; đồng thời, có thể đặt ra những câu hỏi phản biện cho cuốn sách, chẳng hạn việc quá nhấn mạnh vào yếu tố chơi có rủi ro tạo ra một diễn ngôn đơn diện và cường điệu về lịch sử văn hóa nhân loại, bỏ qua các yếu tố vật chất, quyền lực hay không? Thiết nghĩ, những suy tưởng và tranh luận có nguyên tắc như vậy cũng là một cơ hội và biểu hiện của sự chơi ■

Bên trong vỏ kén vàng: Ủ linh hồn trong luyện ngục đời sống

Nguyễn Vũ Hiệp

Đoạt giải thưởng Camera d'Or (giải Máy quay vàng) tại Liên hoan phim Cannes 2023, *Bên trong vỏ kén vàng* của đạo diễn Phạm Thiên Ân là một chuỗi dụ ngôn về hành trình tìm lại cái thiêng. Tác phẩm được truyền đạt không phải bằng giáo điều, mà bằng ngôn ngữ điện ảnh đánh thức trải nghiệm sống.

Đạo diễn Phạm Thiên Ân nhận giải Camera d'Or đúng 30 năm sau ngày đạo diễn Trần Anh Hùng nhận giải thưởng này tại một trong những LHP lớn nhất thế giới. Nguồn: thanhnien.vn

Tìm lại sự toàn vẹn của vũ trụ nội tâm

Bộ phim khởi đầu bằng cuộc sống thường nhật của Thiện, một thanh niên kiếm sống bằng nghề quay phim đám cưới tại Sài Gòn. Ghi hình những mâm cỗ ngon ngọt thết mỗ vào ban ngày, và tiêu khiển ở quán nhậu, phòng tắm hơi, phòng massage ban đêm, Thiện tiêu pha năm tháng đời mình trong cảm giác hoài nghi, cô đơn và trống rỗng. Chuỗi ngày lặp lại này chỉ kết thúc khi chị dâu Thiện bắt ngờ qua đời vì tai nạn, đặt vào tay cậu câu hỏi về ý nghĩa của cuộc sống, cùng trách nhiệm cư mang Đạo - đứa cháu nhỏ và tổ chức một đám tang.

Cùng bé Đạo đưa linh cữu chị dâu về mai táng ở vùng cao nguyên Lâm Đồng phủ sương, Thiện bước vào hành trình tìm về quá khứ của

bản thân - nơi nhà thờ ở quê nhà, người yêu cũ đã xa cách, và người anh trai từng bỏ đi không rõ lý do lần lượt hé mở con đường để cậu hòa giải với thời gian, với cuộc sống.

Như Phạm Thiên Ân tiết lộ trong một cuộc phỏng vấn, nhân vật Thiện phản ánh hành trình đánh mất và tìm lại bản thân của anh - một thanh niên "thích nhậu nhẹt, đi massage, vất vả với công việc quay và dựng video đám cưới, bị ám ảnh bởi một mối tình đã qua, đôi khi lang thang trong cõi mộng, về lại quê hương để tìm chút ký ức sót lại của quá khứ". Thiện mang trong mình bóng dáng của nhiều cư dân đô thị đang kẹt giữa hai lựa chọn đối nghịch: một bên là guồng quay tiêu thụ hứa hẹn danh vọng, nhưng lại biến con người thành những món hàng vô danh tính; bên kia là đời sống tinh thần thâm lặng, nhưng lại mở ra khoảng trống mênh mông cho những phép màu cá nhân của kỷ niệm, sáng tạo và tình yêu. Đạo bước trong một thế giới phân mảnh của những hàng hóa con người dùng một lần, những duyên nợ dĩ vãng, cùng những câu hỏi không lời giải trước một vũ trụ ban phát cả sự sống lẫn cái chết trong im lặng; Thiện tìm lại từng mảnh lòng mà mình từng neo đậu vào ngoại vật, rồi hòa giải và hàn gắn chúng bằng cái đẹp trong tương tác với con người, với thiên nhiên. Những khoảnh khắc trọn vẹn về mặt cảm xúc đã giúp anh thấy mình trong mọi người và thấy mọi người trong mình, nhờ đó tìm lại sự toàn vẹn của vũ trụ nội tâm, và tạo nghĩa cho đời sống.

Là một người gốc Công giáo, Phạm Thiên Ân đã nhúng nhiều biểu tượng Kito giáo vào nhân vật và tình tiết trong phim. Tên nhân vật

Cuộc sống của nhân vật Thiện thay đổi khi phải chăm sóc người cháu 5 tuổi tên Đạo. *Nguồn: Nhà phát hành cung cấp*

đã được thiết kế như một biển chỉ dẫn cho hành trình tinh thần: cũng như anh chàng Thiện được cậu bé Đạo dẫn vào hành trình tìm kiếm người anh trai tên Tâm, những người lương thiện tìm về nội tâm thông qua Chúa Con, thông qua cái đạo dạy họ sống trong sáng như con trẻ. Cũng như Thiện đi tìm người anh trai nắm giữ cái thẩm quyền mà mình cần chất vấn, nhưng chỉ tìm được một đứa bé sơ sinh quấn khăn vàng trong mộng; những người đi tìm Chúa Cha trong ngoại giới có thể chỉ tìm thấy linh hồn nguyên vẹn của mình trong nội tâm. "Vỏ kén vàng" - thứ bao bọc đứa trẻ Thiện tìm thấy trong mộng, và bao bọc những con tằm mà Tâm đang ươm - có lẽ là một "luyện ngục" hữu hình mang tên cuộc đời, nơi những linh hồn non nớt như sâu được chuẩn bị để hóa bướm.

Rồi người xem bắt gặp cuộc khổ nạn của Chúa Jesus trong câu chuyện của những con người xung quanh Thiện - từ đứa cháu nhỏ tên Đạo đến ông già cựu binh tên Lưu, cả hai đều mang vết thương ở mạng sườn, đứng vị trí mà Jesus bị đâm bằng giáo. Nếu bé Đạo bước qua bài học đầu đời bằng cách tập khóc thương rồi chấp nhận cái chết của người thân và con thú cưng nhỏ, từ đó giảm dần lòng níu giữ và sở hữu, thì cụ Lưu vĩnh viễn tiếp tục công việc khâm liệm người chết mà mình từng đảm nhiệm trong chiến tranh. Cuộc cống hiến thầm lặng này là cách để cụ, người lính từng tìm cách né quân địch, có thể sám hối cho bản thân và cho cuộc chiến - vì khâm liệm là hành động cuối cùng để bảo toàn nhân tính trong chiến tranh, và nhân tính này biện minh cho hành động né quân địch trước mọi lời phán xét đạo đức. Cứ như vậy, khi bị cảnh sinh ly tử biệt đưa đẩy đến câu hỏi về ý nghĩa của cuộc sống,

những con người khác nhau trong phim đã tìm về nhân tính và sự tỉnh táo theo những cách khác nhau, đôi khi mang về bề ngoài đối lập nhau. Sự đa dạng này làm nên tính sống động, phi giáo điều của bộ phim, và giúp những khán giả rất khác nhau có thể tìm thấy bản thân mình trong câu chuyện của nhân vật.

Truyền tải nguyên vẹn trải nghiệm sống

Phạm Thiên Ân đã theo đuổi sự đa dạng đó một cách chủ động. Trong một cuộc phỏng vấn, Ân nói rằng anh muốn "vẽ một bức tranh với tất cả những tông màu và nét cọ", trên tờ giấy trắng là nhân vật Thiện, "và thời gian chính là bức tranh". Dù nhân vật chính được ấn định là Thiện - một chân dung được xây dựng dựa trên ký ức cá nhân của Phạm Thiên Ân - các nhân vật phụ có đời sống độc lập và tâm hồn khác biệt sẽ dẫn Thiện và người xem đến những góc ngách khác nhau của cuộc đời, để rồi làm giàu cho tâm hồn của Thiện và người xem. Dòng thời gian trong phim không phải là một tự sự chủ quan của nhân vật chính hay một diễn văn của nhà làm phim, mà là một chuỗi những tiếp xúc giữa nhân vật này với nhân vật kia, với thiên nhiên, với mộng mị của mình, với cái chết. Mỗi tiếp xúc như một viên ngọc ít nhiều độc lập, tỏa ánh sáng của nó đến các khoảnh khắc kế tiếp, đến các nhân vật và đến người xem, khiến tất cả thay đổi.

Để hiện thực hóa dạng ngôn ngữ điện ảnh vừa nêu, Phạm Thiên Ân đã tập trung nắm bắt sức sống của nhân vật và cảnh vật vào từng khoảnh khắc trong phim, thông qua những hình ảnh và âm thanh đánh động nhiều giác quan của khán giả nhất có thể. Trong quá trình xem phim, khán giả sẽ cảm nhận được sự ẩm ướt của sương sớm trên da, cái lạnh rát trên mặt và lầy lội dưới chân trong cơn mưa rừng, cơn say chòng chành sau những cốc bia, và cái nhẹ mơn man của nắng núi trên cánh bướm. Họ thấy mình đứng trong không gian sau màn hình, bước trên hành trình của Thiện, cảm nhận thế giới bằng ngũ quan của Thiện, và sống trong những câu hỏi mà Thiện đặt ra. Vì vậy, nhiều khán giả không hề thấy phim chậm, bất chấp thời lượng 3 tiếng và nhiều cảnh quay dài - lối quay được lựa chọn để truyền tải nguyên vẹn trải nghiệm sống, sống trong thời gian, của nhân vật cho khán giả.

(Xem tiếp trang 66)

THEO ĐUỔI THẦN TƯỢNG, BAO NHIÊU LÀ ĐỦ?

Thư Kỳ

Vào cuối tháng 7 vừa qua, BLACKPINK tổ chức 2 đêm nhạc (concert) thuộc chuyến lưu diễn BORN PINK tại sân vận động Mỹ Đình, Hà Nội. Đầu tháng 8, concert kỷ niệm 10 năm TFBOYS ra mắt phủ sóng truyền thông Trung Quốc. Giá vé cho concert BLACKPINK ở Hà Nội dao động từ 1,2 triệu đồng đến 9,8 triệu đồng. Với concert TFBOYS, chỉ có 33.000 vé cho đêm diễn nhưng có đến 5 triệu người xếp hàng đợi mua, khiến giá vé có thời điểm bị đẩy lên 2 triệu tệ (khoảng 6,6 tỷ đồng).

Concert BLACKPINK ở Hà Nội từng gây tranh cãi vì giá vé cao.
Nguồn: thanhnien.vn

Chi phí phải bỏ ra để gặp thần tượng là không hề nhỏ. Có người sẽ lắc đầu: "đu" thần tượng là một thú tiêu khiển lãng phí. Vì sao phải cố gắng đến vậy?

Truyền thông biến thần tượng thành những con người hoàn hảo, không để gì bất gặp trong đời thường. "Lực hút" ấy tạo nên niềm khao khát ở người hâm mộ (fan) rằng phải có một lần gặp gỡ thần tượng mới thỏa lòng. Cảm xúc tương tự lặp lại nhiều lần, khiến fan có khuynh hướng tận dụng mọi cơ hội. Họ có thể mua đĩa nhạc giành cơ hội dự buổi ký tặng hay tham dự các buổi tổng duyệt. Trong đó, tấm vé concert được xem là điều nhất định phải có. Với hai concert này, tâm lý khan hiếm (scarcity psychology) ngay lập tức

xuất hiện. Chắc BLACKPINK khó mà trở lại Việt Nam? Liệu sẽ có concert 20 năm của TFBOYS chứ? Những điều chỉ đến một lần, những phiên bản giới hạn luôn khiến người ta tranh giành.

Văn hóa người hâm mộ vốn đã hình thành vào những năm 1960, sau khi bộ phim *Star Trek* ra mắt. Văn hóa này phát triển trong nhiều năm, đi đôi với hành vi tiêu dùng sản phẩm mang thương hiệu thần tượng. Không ngẫu nhiên lại có 73 triệu người theo dõi The Beatles - hiện tượng âm nhạc một thời - trên chương trình

TFBOYS tổ chức concert kỷ niệm 10 năm ra mắt.
Nguồn: Weibo

truyền hình The Ed Sullivan Show. Trong thế giới hiện đại, ngành công nghiệp thần tượng là mảnh đất sinh lời, đôi khi chỉ "sản xuất hàng loạt" các nhóm nhạc để hái tiền. Nhưng nếu khán giả yêu thích, họ vẫn muốn theo dõi dù thần tượng ấy có rập khuôn.

BTS là trường hợp điển hình cho việc giới trẻ học hỏi từ thần tượng.
Nguồn: Billboard Music Awards 2019

Xét đến cùng, mọi thứ đều xuất phát từ lòng mến mộ và luôn là lòng mến mộ của fan. Hãy cứ xem việc theo đuổi thần tượng là một sở thích, không kém thú chơi xe cổ hay chăm cây cảnh. Muốn sưu tập "hàng hiếm" đều phải bỏ tiền, bỏ công sức, sẵn đón như khi tìm vé concert. Quyền chi tiền lấy niềm vui thuộc về mọi cá nhân. Ánh nhìn của xã hội vẫn thường khác nghiệt hơn với cộng đồng người hâm mộ (fandom) của các thần tượng, nghệ sĩ. Có lẽ, không tổn hại ai thì niềm vui nào chẳng đáng trân trọng.

Khác với 10 hay 20 năm trước, phần đông người trẻ ngày nay có đủ các điều kiện vật chất cơ bản. Giờ là thời điểm thích hợp để chăm lo những đòi hỏi tinh thần mà theo đuổi thần tượng chỉ là một ví dụ. Người hâm mộ trẻ sẵn sàng chi trả để có trải nghiệm khó thay thế. Là thế hệ "vượt sướng", họ thường loay hoay tìm kiếm bản thân. Đôi khi tham gia hàng trăm ngàn buổi sinh hoạt, định hướng, nhận lời khuyên, người trẻ vẫn không thể tìm thấy sự đồng cảm. Tuy nhiên, theo đuổi thần tượng có thể mang lại cảm nhận khác.

Những ca từ "ứng" vào hoàn cảnh khiến fan bất ngờ và được an ủi. Người trẻ tiêu tiền không chỉ để chứng kiến sự xuất hiện của thần tượng, họ có những mong mỏi lớn hơn. Nếu nỗ lực vì thần tượng tạo nên cảm xúc, động lực tích cực để đẩy bản thân tiến về trước, họ sẵn sàng dùng tài chính đổi lấy cơ hội gặp gỡ. Mối quan hệ giữa fan và thần tượng lành mạnh nhất khi đôi bên cùng có lợi. Tôi nhận niềm vui, anh nhận thu nhập. Tôi dùng thời gian công sức giúp anh chiến thắng giải thưởng hoặc bán nhiều vé concert, anh sẽ mang đến cho tôi những màn trình diễn tốt nhất. Niềm vui khi được ủng hộ thần tượng

tưởng người hâm mộ nhìn thấy sẽ áp lực. Trên thực tế, thần tượng dấu tuyệt vời đến đâu vẫn là con người bình thường. Đôi khi, hoàn cảnh của họ quá giống người trẻ, làm nảy sinh tâm lý đồng cảm. Có một nhóm nhạc BTS từng bị dè bỉu, xem thường khi bày tỏ ước mơ đạt giải thưởng GRAMMY. Cũng chính họ đã trở thành nhóm nhạc thần tượng hàng đầu K-pop khi tuổi đời cả nhóm chưa đến 30. Học hỏi thần tượng, nhiều người sẵn sàng đương đầu khó khăn hơn. Chạm tay đến thần tượng đã không chỉ dừng lại ở nghĩa góc. Người hâm mộ và thần tượng đi trên chặng đường riêng nhưng luôn dựa vào nhau. Để rồi, đôi bên đều muốn gặp gỡ và đền đáp. Người hâm mộ là nguồn sức mạnh tinh thần, hoặc tràn trệ hơn, là nguồn thu nhập bền vững của thần tượng. Nhưng chính fan cũng hài lòng với việc chi tiêu đó, miễn rằng họ hạnh phúc.

Dẫu còn nhiều mặt trái, ngành công nghiệp thần tượng vẫn liên tục sinh lợi nhuận. Mặt khác, công chúng ngày một thông minh hơn. Phải xứng đáng lắm mới có thể "bào" được khán giả, thậm chí phải làm thế nào để khi "bị bào", họ vẫn thỏa lòng. Vắng bóng khán giả là nỗi sợ của nghệ sĩ, của thần tượng. Khi khán giả ủng hộ, nghệ sĩ cũng có cơ hội trưởng thành, cống hiến nhiều hơn. Văn hóa đại chúng không còn là câu chuyện mù quáng. Nghệ sĩ cần tự trau dồi để níu chân người hâm mộ trước rất nhiều lựa chọn.

Ngành công nghiệp thần tượng vẫn tồn tại khi fan còn sẵn lòng ủng hộ. Đến lúc nó mất đi vị thế hiện tại, concert hay đĩa nhạc đều sẽ không còn nữa. Đời sống vẫn vận động và khi đó, cuộc bàn luận lại chuyển hướng, đặt một thứ "phung phí" khác lên bàn cân ■

Có những mùa Trung thu rất khác

Phạm Vĩnh An

Từ hồi mẫu giáo đến lớp hai, tôi hầu như không biết đến Tết Trung thu. Lúc đó, Trung thu của tôi chỉ gói gọn bằng những đoạn phim ca nhạc và những chiếc lồng đèn làm mãi không được ở lớp thủ công.

Năm lớp một, bố mẹ chở tôi qua một căn nhà mới. Vì màu của tất cả các khung cửa đều sơn xanh lá đậm nên tôi thích thú gọi đó là nhà Green. Còn nhà bà nội thì cổng ở ngoài sơn màu nâu, nên tôi gọi đó là nhà Brown. Nhà Green tràn trề sức sống, còn nhà Brown kín cổng cao tường và cũ kĩ.

Học cách chuyển dân sang nhà Green để sống là thử thách đầu tiên của tôi. Và sau này tôi yêu căn nhà Green của mình. Khác với nhà Brown nằm ở mặt tiền, nhà Green nằm trong hẻm. Chính vì trong hẻm nên tôi mới biết đến khái niệm "khu phố 4", "khu cư xá". Ở trong cùng khu phố, nhà cứ san sát nhau nên hàng xóm ngày nào cũng trò chuyện rôm rả, hay mang thức ăn san sẻ cho nhau. Buổi tối cả nhà lại dẫn nhau ra khu cư xá Nguyễn Hồng. Và năm lớp ba ấy, tôi mới có cái Tết Trung thu thực sự của mình.

Năm lớp ba, trường cũ đang xây nên tôi học tạm tại một trường mới. Cũng vì lý do đó nên tôi chỉ học một buổi, được chơi nhiều hơn, thành ra có nhiều kỷ niệm đáng nhớ. Tôi nhớ trước ngày

Trung thu năm đó, có một chiếc đèn ông sao bằng giấy bóng kiếng được treo cao ở cổng trường. Tôi cũng được dạy hát một vài bài về Trung thu. Trên đường ông tôi chở về đâu đâu cũng bày bán bánh Trung thu. Buổi tối hôm ấy, tôi về nhà Green. Mẹ bảo tối nay khu phố có tổ chức Trung thu vui lắm, con hãy đi chơi. Tôi hí hửng tắm rửa sạch sẽ thay đồ chờ nhập bọn. Lần đầu tiên chiếc lồng đèn giấy thực sự hữu ích. Lồng đèn không phải do tôi chọn, mà mỗi năm tôi được cho, tôi nhớ là vậy. Đèn lồng giấy rất là mắc cùi, đủ loại nhân vật, phần đầu gấp diềm, to để thấp nển bên trong, phần mình của nhân vật chỉ là miếng bìa cứng. Mẹ tôi nhìn lồng đèn Doraemon của tôi lắc đầu, nói nó chẳng đẹp gì. Với thế hệ xưa cũ, lồng đèn đẹp nhất vẫn là lồng đèn giấy đỏ bóng kiếng. Tôi không cảm được vẻ đẹp của chiếc lồng đèn ấy, tôi thấy nó quê quê làm sao. Nhưng tôi cũng chẳng thích lồng đèn bằng pin, vì nó làm bằng nhựa, khi bật lên nghe tiếng còi ú ừ ừ và đèn chớp chớp, màu mè chán chết.

Tối hôm ấy đã rất vui, chúng tôi nói đùa nhau chơi trò chơi, ngắm nhìn lồng đèn và đứng hát. Bữa ấy, vì đang thích bài Bài ca đi học nên tôi đã hát chớc lên, khan cổ họng. Ngắm nhìn hội lồng đèn, tôi nhận ra mỗi bạn đều mang những chiếc lồng đèn khác nhau. Đứa thích phiêu lưu thì lồng đèn cánh bướm, đứa hay tò mò thì đèn có gắn động cơ quay tròn, chạy bằng pin. Trong buổi tối sáng trăng và nhiều bạn đó, tôi lơ mơ nhận ra những thứ khác mình.

Đó là ký ức cuối về Trung thu mà tôi có được khi còn bé. Trung thu không chỉ là niềm vui, là việc bất ngờ khi sự tò mò từ trang sách thành

hiện thực, mà nó còn đánh dấu việc tôi nhận thức sự khác biệt giữa nhà Brown và nhà Green, thay đổi về tuổi thơ. Tôi đã quá quen với sự bảo bọc của ông bà ở nhà Brown và việc chơi một mình. Những gì bố mẹ muốn tôi khi về nhà Green là để tôi có thêm bạn, là niềm vui thích khi chơi đùa tự do ngoài đường. Bố mẹ muốn tôi tự lập. Nhưng đâu ở nơi nào đi chẳng nữa, con người dễ bị thu hút bởi cảm giác an toàn. Trung thu một phần nào đó mang lại cảm giác an toàn, khi tôi ở trong một vòng tròn. Những người hàng xóm cũng mang lại cảm giác an toàn. Nhưng càng lớn, càng nhiều thứ thú vị khác thu hút tôi hơn, tôi quên đi chiếc lồng đèn và vòng tròn đó. Tôi quên cả Trung thu.

Tôi nghĩ rằng khi càng quá nhiều lựa chọn trong đời, người ta càng cảm thấy bất an, bởi vì chẳng biết chọn cái gì. Nhưng người ta vẫn thích nhiều lựa chọn. Và rồi điều ngược lại xảy ra, sâu thẳm bên trong họ vẫn muốn tìm kiếm sự an toàn. Tôi bỏ bê bao cái Tết Trung thu và coi chuyện người lớn chơi Trung thu là kiểu của sùng làm nghe cho đến khi học năm nhất tôi có người bạn trai đầu là người Hoa.

Lần thứ hai đến nhà bạn ấy, tôi được thưởng thức chiếc bánh Trung thu tự làm của người Hoa, nhỏ xíu khác hẳn với chiếc bánh công nghiệp. Bạn giảng giải cho tôi về cách làm bánh Trung thu và ngỏ lời đưa tôi đi phố lồng đèn ở quận 5, nhưng phải đi vào buổi tối. Nhà hai đứa khá xa, tôi hẹn cậu ở quận 1 rồi cậu chở tôi đi. Tôi không thích Tết Trung thu ở những nơi ồn ào, vì tụi trẻ con chỉ cầm đèn khơi khơi và cố len lỏi trong những đám đông ham vui, chúng có tận hưởng được cái gì đâu. Chỉ toàn tiếng nhạc ầm ĩ từ cái loa phát đi những bài hát Trung thu vô vị. Những chiếc bánh Trung thu công nghiệp được làm để biểu chuyển nhau qua lại. Nhưng tôi gặt đầu, chúng tôi đều là những người không thích sự náo nhiệt, nên tôi tin rằng chuyến đi này sẽ rất đặc biệt.

Dù là những dịp Trung thu và đường đông đúc đến đâu, không có dấu hiệu của sự ồn ào quá mức. Người Hoa bán đủ thứ, nhưng tôi chỉ nhớ đến những hàng mì hàng bột và gia vị san sát nhau. Họ lắng lắng bán. Rồi dần dần đi sâu vào là những tiệm lồng đèn kế bên hàng bột mì và hàng thuốc, rồi đến phố lồng đèn. Khi tôi đến là năm giờ chiều, đã có những đứa trẻ ở trường mẫu giáo được cô giáo cho xếp hàng trật tự. Những chiếc đèn lồng đủ màu hiện ra thật đẹp mắt. Đèn

lồng không chỉ để chơi, mà còn là thú thưởng lãm. Bên cạnh những chiếc đèn thời thơ ấu, tôi ấn tượng với những chiếc đèn kéo quân chuyển động liên hồi, những chiếc trống tay và đôi quạt. Bữa đó sau kỷ niệm ngày cưới bố mẹ một ngày, tôi mua cho bố mẹ một đôi quạt thêu nhỏ bông đỏ và trúc xanh. Rồi chúng tôi ghé vào tiệm mì không tên rất ngon ở chung cư Xóm Cải, lặng ngắm bà già ngồi làm nhân hoành thánh và nghe kể chuyện về văn hóa người Hoa, rồi sự khác biệt giữa người Tiều và người Quảng. Lúc ấy khoảng 8 giờ tối, khi người Kinh ở các khu khác còn đang mải mê chơi thì người Hoa đã bảo nhau về nhà. Ăn xong rồi lại kéo nhau ra quận 1, dừng ở phố Nguyễn Huệ nghe hát.

Sau này còn có những buổi đi chơi và thêm vài kỷ niệm đẹp, nhưng tôi vẫn nhớ như in dịp Trung thu ấy. Nó gọi tôi về thuở lớp ba, con bé đứng trong vòng tròn ở khu cư xá lặng tĩnh nọ hát. Tôi thấy lại cảm giác an toàn, trong dịp Trung thu, là nhờ cậu người yêu. Đã rất nhiều lần tôi ngồi sau chiếc xe ôm cậu thật chặt và thấy gáy cổ của cậu đẹp, nhưng chưa bao giờ đẹp bằng đêm Trung thu hôm ấy.

Tôi đã mong chờ thêm một dịp đón Trung thu với cậu, nhưng lần thứ hai chỉ là lời chúc từ nửa vòng Trái đất, vẫn ám áp nhưng không còn sự an toàn. Bởi vì lần cậu về gặp tôi, tôi dẫn cậu ấy trở về khu nhà xưa, nơi đón Tết Trung thu đầu tiên của mình, và mơ về một tương lai của hai người, chỉ tiếc là con đường tương lai của chúng tôi đã khác xa nhau quá nhiều. Càng ngày tôi càng bất an. Vào đúng ngày mà mọi thứ kết thúc, tôi ngồi trên xe buýt vô thức lạc vào con phố đó một lần nữa. Sợ hãi đến mức ngủ thiếp đi. Sau ngày hôm đó, tôi hứa với bản thân rằng sẽ không bao giờ quay lại, không có Trung thu gì hết, như vậy là quá đủ. Tôi đã đi đến cuối đường, đã nhìn thấy cái đích. Ở cái đích đó, tôi chỉ có một mình.

Hai năm sau đó, tôi đã đón Tết Trung thu cùng bọn trẻ ở chỗ làm thêm, ngay gần khu nhà của người xưa. Ngày ấy ban đầu tôi buồn, nhưng lúc sau rất vui. Tôi nghiệm ra phải chăng chuyện xe của cuộc đời bắt tôi phải bắt đầu lại ở kỷ niệm đẹp đó, như cách thách thức bạn phải bước tiếp. Bàn tay ngày ấy không còn nắm tay tôi để kể chuyện và đi khắp nơi, nhưng tôi vẫn tự bước đi tiếp, để tận hưởng những mùa Trung thu mới theo cách riêng của mình. Và rồi tôi sẽ lại thấy thêm nhiều Trung thu nữa ■

La Mai Thi Gia

Ai về Nhân Văn Thủ Đức

Sân trường Nhân Văn Thủ Đức
Chao ôi là rợp nắng vàng
Giữa trưa bày ve không ngủ
Đứa đàn, đứa hát rộn vang

Sân trường Nhân Văn Thủ Đức
Có loài hoa tím tên Chiền
Lẩn trong muôn màu Bướm Bướm
Thăm thì hoa kể chuyện yêu

Lôi vào Nhân Văn Thủ Đức
Kèn hồng soi bóng Ánh Dương
Bên hồ dáng ai tha thướt
Gieo vào lòng ai tơ vương

Ai từng vì yêu mà đến
Tương tư bóng lá sân trường
Sáng nay có cô trò nhỏ
Giữa vườn hoa cỏ đầy sương

Ta yêu sân trường xanh biếc
Rộn ràng vui bao sắc hoa
Yêu cây ngọc lan mới lớn
Gợi lòng ta nhớ Văn Khoa

Ai về Nhân Văn Thủ Đức
Mang dùm theo nỗi nhớ ta!

Thanh Vy

Mình sẽ nắm tay nhau vào những trưa thứ bảy

Mình sẽ nắm tay nhau vào những trưa thứ bảy
Tan trường rồi, thì bước giữa gió và hương
Mình sẽ vẽ lên gân xanh những thềm thì máu chảy
Có nhau rồi, đời hóa chốn hành hương.

Mình sẽ bước bên nhau vào những trưa thứ bảy
Nắng có nắng rồi, gió có gió thôi
Ta sẽ khắc lên tay người lời cầu nguyện
Buộc mình vào đường chỉ rối song đôi.

Mình sẽ lại nắm tay nhau vào những trưa thứ bảy
Dầu nắng vàng van vái cũng không buông
Bởi khi người luồn tay ta trong một trưa thứ bảy
Ta đã tắm cùng người giữa một địa đàng sương.

Ta sẽ trở giấc giữa một trưa thứ bảy
Ngơ ngác giữa tay người và sờ soạng những ngón con.

Ngón sơ sinh, cùng với ngón áo nhàu
Ngón lệ ứa và muôn trùng ngón nhớ
Ngón lá ngón, ngón thơ, và ngón nhạc.

Người đã dọn cho ta một bữa trưa đạm bạc
Ngón hiền lành đã rủ ngón nông sâu
Ngón mê chơi rủ ngón bạc đầu
Gõ phách giữa trần gian một trưa hải hồ lai láng.

Mình sẽ nắm tay nhau vào một trưa thứ bảy, nghe không
Tặng nhau hết mùi ngón, đừng bù trừ chi cả
Tặng nhau hết yếu đuối, cuồng si và vất vả
Dầu nắng vàng van vái cũng đừng buông.

Người có còn nắm tay ta đi qua trưa thứ bảy, hay chẳng?
Nếu chợt hiểu ra rằng trưa thứ bảy là một bài thơ ta và người
từng muốn viết
Và con chữ là ngón tay dẫn dụ ta và người mãi miết ■

ĐHQG-HCM: TẠO ĐIỀU KIỆN TỐT NHẤT CHO TÂN SINH VIÊN NHẬP HỌC

Khắc Hiếu - Thanh Phong

Trong năm học mới, ĐHQG-HCM và các trường, đơn vị thành viên trực thuộc có nhiều chương trình thiết thực, giúp tân sinh viên vượt qua khó khăn trên bước đường đại học.

TS Bùi Thị Hồng Hạnh - Giám đốc Quỹ Phát triển ĐHQG-HCM, trao học bổng cho các thủ khoa, á khoa tuyển sinh của Trường ĐH Bách Khoa. Ảnh: Lê Hoài

Các chương trình thường niên

Đầu năm học 2023-2024, Quỹ Phát triển ĐHQG-HCM (QPT) đã triển khai đồng thời nhiều chương trình học bổng nhằm hỗ trợ tài chính cho sinh viên, đặc biệt là tân sinh viên vừa nhập học trong tháng 9 vừa qua. Cụ thể là chương trình học bổng toàn phần, học bổng vượt khó và học bổng cho thủ khoa đầu vào. Đây là các chương trình học bổng thường niên của ĐHQG-HCM.

"Đồng hành và tạo điều kiện tốt nhất cho người học, đặc biệt cho tân sinh viên chính là tôn chỉ hoạt động của QPT và cả hệ thống ĐHQG-HCM. Chúng tôi luôn cố gắng không để khó khăn tài chính trở thành rào cản cho các bạn sinh viên trên con đường học tập và nghiên cứu" - TS Bùi Thị Hồng Hạnh - Giám đốc QPT, cho hay.

Về học bổng toàn phần, Giám đốc QPT chia sẻ đây là chương trình dành cho học sinh, sinh viên có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn như mồ côi, khuyết tật. Chương trình học bổng này được triển khai từ năm học 2019-2020, mỗi suất lên

đến 20 triệu đồng cho năm học đầu tiên và 10 triệu đồng cho các năm học kế tiếp.

QPT cũng dành 200 suất học bổng mỗi năm cho những sinh viên có tinh thần vượt khó, học tốt với tổng trị giá đến 1 tỷ đồng. Ngoài ra, còn có chương trình học bổng trao cho thủ khoa đầu vào của kỳ thi tuyển sinh đại học, dao động từ 30-40 triệu đồng/suất.

Trong năm học này, QPT tiếp tục triển khai chương trình vay vốn ưu đãi cho sinh viên với lãi suất 0%. Theo TS Hạnh, QPT sẽ bảo lãnh khoản vay và trả lãi cho sinh viên từ các nguồn tài trợ của doanh nghiệp. Đồng thời, QPT sẽ đóng vai trò cầu nối giữa sinh viên, cơ sở đào tạo và ngân hàng để hỗ trợ hoàn tất các thủ tục theo quy định.

Sau 3 năm triển khai, đã có gần 300 sinh viên được vay vốn với lãi suất 0%. "Đây là chương trình thiết thực nhằm hỗ trợ sinh viên có hoàn cảnh khó khăn, giúp các em trang trải chi phí quan trọng nhất trong quá trình học đại học - đó là học phí. Đồng thời, chương trình cũng lan tỏa đến sinh viên thông điệp rằng nhà trường, doanh nghiệp và xã hội sẽ luôn đồng hành với các em trên bước đường học tập tại trường đại học" - Giám đốc QPT cho biết.

Không để ai ở lại phía sau

Trong đợt tuyển sinh 2023, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM có hơn 5.000 tân sinh viên nhập học. Nhằm hỗ trợ tân sinh viên, Trường đã triển khai các chương trình như tiếp sức đến trường, trò chuyện cùng tân sinh viên, tặng sách và cắm nang.

Theo anh Đào Vũ Hoàng Nam - Phó Trưởng phòng Phòng Công tác chính trị - Sinh viên, trong nội dung chương trình tiếp sức đến trường,

TS Phạm Tấn Hạ - Phó Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV, trao học bổng Quỹ Khuyến học - Khuyến tài cho 3 thủ khoa tuyển sinh. Ảnh: Phiến An

“ Đây là chương trình thiết thực nhằm hỗ trợ sinh viên có hoàn cảnh khó khăn, giúp các em trang trải chi phí quan trọng nhất trong quá trình học đại học - đó là học phí. ”

Trường ĐH Bách Khoa đã khảo sát nhà trọ, căn hộ cho thuê để giới thiệu cho các bạn tân sinh viên. Trường còn mở tọa đàm trực tuyến để tư vấn, chia sẻ kinh nghiệm đăng ký nơi ở tại Ký túc xá ĐHQG-HCM cũng như tổ chức các điểm đón tân sinh viên ở bên ngoài và bên trong khuôn viên ký túc xá để kịp thời hướng dẫn các bạn làm thủ tục lưu trú.

Trường ĐH Bách Khoa phối hợp với các đơn vị tài trợ triển khai một số chương trình học bổng. Tổng trị giá lên đến 2,5 tỷ đồng. Một số học bổng tiêu biểu như: Tiếp sức đến trường,

TL-Stiftung, Quỹ Hỗ trợ phát triển công nghệ, CLB GOLF Bách Khoa TP.HCM...

Đầu tháng 9/2023, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM đã tiếp nhận gần 3.600 tân sinh viên nhập học. ThS Trần Nam - Trưởng Phòng Công tác Sinh viên, cho biết Trường đã hỗ trợ gần 100 tân sinh viên gia hạn nộp học phí và giới thiệu các chương trình học bổng cho sinh viên có hoàn cảnh khó khăn. Năm nay, Trường dự kiến dành hơn 6 tỷ đồng để trao cho tân sinh viên dưới dạng học bổng toàn phần, học phí năm học đầu tiên hoặc các hình thức hỗ trợ tài chính khác.

ThS Nam nhấn mạnh: "Tinh thần của Nhà trường là không để sinh viên vì khó khăn tài chính mà phải nghỉ học. Khi sinh viên trình bày khó khăn, các bộ phận đều tìm hướng giải quyết cùng các em".

Song song với việc hỗ trợ về chi phí học tập, Trường ĐH KHXH&NV đặc biệt chú trọng về vấn đề chăm sóc sức khỏe tinh thần cho sinh viên. "Ở thời điểm đầu năm học, chúng tôi luôn tích cực thực hiện các khảo sát, đánh giá sức khỏe tinh thần, tâm lý tân sinh viên. Điều này nhằm đảm bảo người học tại trường có thể tiếp cận chương trình chăm sóc sức khỏe tinh thần. Đây là một trong những ưu tiên hàng đầu trong công tác sinh viên" - ThS Trần Nam nói.

Tại Trường ĐH KHXH&NV, Trung tâm Nghiên cứu và Hỗ trợ Sức khỏe tinh thần là đơn vị thường xuyên tổ chức các hoạt động tham vấn tâm lý, tổ chức các chương trình tọa đàm, nghiên cứu về tâm lý, sức khỏe tinh thần dành cho sinh viên. Hiện tại, Trung tâm phối hợp Trung tâm Tư vấn tuyển sinh và Hỗ trợ người học tổ chức chương trình "Hành trang tinh thần - Bước vào thế giới nghiêng" với 5 chuyên đề để hỗ trợ tân sinh viên tiếp cận các kiến thức cơ bản về sức khỏe tinh thần cũng như hỗ trợ tham vấn, tư vấn tâm lý ■

Làm cách nào để vay vốn với lãi suất 0%?

Theo Giám đốc QPT, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn (hộ nghèo, cận nghèo) là một trong những đối tượng được tham gia chương trình vay vốn ưu đãi với lãi suất 0%.

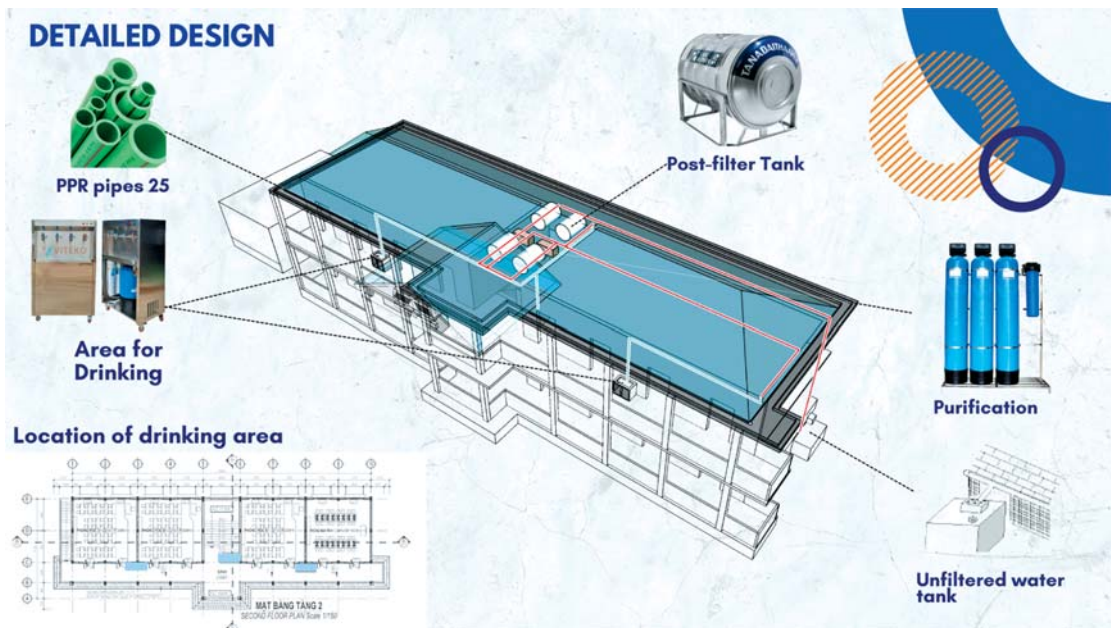
Sinh viên có nhu cầu thì nộp hồ sơ tại cơ sở đang theo học, gồm: Đơn đề nghị vay (có xác nhận của cha mẹ hoặc người bảo hộ hợp pháp), bản sao CCCD có công chứng, sơ yếu lý lịch có xác nhận của địa phương, giấy báo học phí của nhà trường, giấy xác nhận hoàn cảnh khó khăn. Đối với sinh viên năm nhất, cần có thêm bản sao công chứng giấy xác nhận nhập học của cơ sở đào tạo hoặc giấy xác nhận là sinh viên. Còn sinh viên năm hai trở đi, cơ sở đào tạo sẽ xác nhận kết quả học tập, rèn luyện của học kỳ gần nhất.

QPT sẽ nhận danh sách đề nghị từ Ban Công tác Sinh viên hoặc cơ sở đào tạo. Vì vậy, sinh viên có thể theo dõi thông tin hỗ trợ tại trường mình hoặc website của QPT để nộp hồ sơ theo quy định.

GIẢI PHÁP NƯỚC SẠCH TỪ NƯỚC MƯA

Gia Hân - Thu Giang

Trước các vấn đề cộng đồng được đặt ra tại Global EPICS Innovation Showcase 2023, nhóm sinh viên Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM đã giải quyết bài toán nước sạch tại điểm Trường TH Duy Vinh (Quảng Nam) bằng hệ thống lọc và trữ nước mưa.

Thiết kế hệ thống gồm thu nước, lọc nước và dự trữ tại Trường TH Duy Vinh.

Vượt qua 25 đội thi đến từ các trường đại học trong và ngoài nước, HCMUT-TEAM 5, gồm 7 thành viên Nguyễn Vũ Thành An, Nguyễn Thị Mai Chi, Nguyễn Minh Phong, Nguyễn Duy Tân, Tạ Vũ Hương Thảo, Diệp Phước Thịnh, Huỳnh Anh Khoa, xuất sắc đoạt giải Nhì chung cuộc.

Khả năng chống chịu thiên tai

Quảng Nam có lượng mưa trung bình cao trong năm, trong đó xã Duy Vinh, huyện Duy Xuyên là địa phương chịu ảnh hưởng từ bão lớn và lũ lụt. Với nguồn nước dồi dào nhưng nước sạch lại khan hiếm, việc thực hiện cải tạo nguồn nước và dự trữ nước là vấn đề mà HCMUT-TEAM 5 quan tâm.

Qua tìm hiểu, nhóm nhận thấy Trường TH

Duy Vinh không có nguồn nước sạch, việc sử dụng nguồn nước từ giếng khoan không đảm bảo. Sau khi xem bản vẽ công trình, nhận thấy máng xối hiện tại đang thu nước mưa theo hệ thống, nhóm quyết định xử lý và tái sử dụng nguồn nước này.

Về quy trình xử lý nước, nhóm cho biết nước mưa được hứng từ mái và đưa xuống bồn chứa nước sinh hoạt theo hệ thống ống dẫn. Tại đây cần chắn rác sẽ loại bỏ những dị vật có kích thước lớn (lá cây, sỏi đá...) để tránh gây tắc nghẽn và tổn hại hệ thống. Nước được dẫn đến 3 trạm lọc nước uống tích hợp với khu vực cấp nước. Nhóm sử dụng hệ thống màng lọc RO (Reverse Osmosis) để lọc nước tinh khiết và hệ thống diệt khuẩn bằng đèn tia UV.

Từ đây, nguồn nước đầu ra đã có thể uống trực tiếp. Trong điều kiện lý tưởng, hệ thống

HCMUT-TEAM 5 tại cuộc thi Global Epics Innovation Showcase 2023 được tổ chức trực tuyến.

nước có thể cung cấp 554 lít nước cho 6 giáo viên, 270 học sinh và 50 người dân trong một ngày. Với chi phí vận hành tối đa trong khoảng 120 triệu đồng, hệ thống có thể hoạt động lên đến 25 năm.

Trường TH Duy Vinh cũng là công trình trường học kết hợp tránh trú an toàn cho cộng đồng khi có thiên tai xảy ra. Bên cạnh việc đáp ứng nguồn nước sạch, nhóm còn tập trung xây dựng hệ thống có khả năng chống chịu trước tác động của từng loại thiên tai.

Đối phó với mưa bão lớn, nhóm thiết kế một hệ thống thoát nước để tránh tràn bể chứa. Trường hợp nước lũ tràn vào bể, bộ lọc nước cũng có khả năng lọc tạp chất ô nhiễm. Nếu đường ống bị hỏng, người dân tránh lũ tại trường học vẫn đảm bảo có đủ nước trong 4 ngày nhờ hệ thống nước dự phòng.

Nhóm cũng chú trọng duy trì và nâng cấp hệ thống nước của công trình hiện có để tiết kiệm chi phí. Trong điều kiện hạn hán, khi mực nước mưa dự trữ thấp, lượng nước vẫn đủ để đáp ứng nhu cầu sử dụng nhờ nguồn nước giếng khoan. Lúc này, nước từ giếng khoan được bơm qua hệ thống ống dẫn đến bể chứa và bắt đầu quá trình lọc như nước mưa.

Đơn giản mà hiệu quả

PGS.TS Phan Thị Mai Hà - giảng viên hướng dẫn dự án, nhận xét: "Hệ thống lọc và trữ nước tự dẫn từ tầng áp mái đến các điểm uống của nhóm giảm thiểu được chi phí thiết kế, tiết kiệm nguồn năng lượng vận hành, có đề xuất hệ thống sử dụng thay thế, hệ thống ống dẫn được thiết kế dựa theo quy mô của trường học và có dự báo tốt về nguồn dự trữ trong nhiều tình huống thiên tai".

Trưởng nhóm Diệp Phước Thịnh chia sẻ thêm bên cạnh những ý tưởng sáng tạo nhưng khó thực hiện như ứng dụng AI hoặc lọc nước lú, HCMUT-TEAM 5 đã có hướng đi đúng đắn khi xây dựng một hệ thống đơn giản và có tính khả thi cao. Hệ thống lọc và trữ nước của nhóm không sử dụng các bộ phận hay cơ chế phức tạp nên có thể dễ dàng bảo trì, sửa chữa.

Để hoàn thiện thiết kế, HCMUT-TEAM 5 cũng gặp không ít khó khăn. Vì không thể "tiền trạm" tại Trường TH Duy Vinh, nhóm không có cơ hội khảo sát trực tiếp địa điểm lắp đặt hệ thống cũng như lấy và phân tích mẫu nước. Việc thiết kế các đường dẫn phù hợp với kết cấu trường học, đặt các bộ lọc hợp lý, đến chọn vật liệu hệ thống... đều là thử thách với cả đội.

"Việc các thành viên trở thành một đội cũng là ngẫu nhiên, từ các ngành học khác nhau như Kỹ thuật Hệ thống Công nghiệp, Công nghệ Vật liệu, Cơ Điện tử và Kiến trúc. Cá tính cao và những chiều hướng tư duy khác biệt khiến nhóm cần thời gian để hòa hợp" - Hương Thảo bật mí. Bạn cũng nhìn nhận chính môi trường đa ngành đã tạo cơ hội cho những ý tưởng được cọ xát, giúp giải quyết tốt các vấn đề cộng đồng.

Trong tương lai, nhóm sẽ tiếp tục nâng cấp để hệ thống có khả năng vận hành trong thực tế. PGS.TS Phan Thị Mai Hà gợi ý nhóm cần phân tích thêm mẫu nước, khảo sát các yếu tố vật lý và môi trường xung quanh, cũng như hoàn thiện lịch trình bảo trì và biện pháp sửa chữa hệ thống ■

Cùng sinh viên giải quyết thách thức cộng đồng

Cuộc thi Dự án phục vụ cộng đồng toàn cầu - Global EPICS Innovation Showcase 2023 nằm trong khuôn khổ dự án BUILD-IT, do ĐH Bang Arizona (Hoa Kỳ) liên kết các trường đại học kỹ thuật hàng đầu Việt Nam tổ chức, dành cho sinh viên các trường đại học kỹ thuật - công nghệ.

Giải quyết 3 vấn đề về Năng lượng (Energy Security), Nước (Water Security) và Sức khỏe (Public Health) tại Trường TH Duy Vinh (Quảng Nam), nhóm sinh viên có cơ hội được đầu tư và triển khai thực tế ý tưởng. Các dự án sẽ được Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID) đầu tư và Công binh Lục quân Hoa Kỳ (USACE) quản lý.

Trong khuôn khổ cuộc thi, sản phẩm được sản xuất dưới 2 dạng: màng bọc thực phẩm sinh học và viên nang bảo quản trái cây xuất khẩu.
Ảnh: F.I.M

MÀNG BỌC THỰC PHẨM ĂN ĐƯỢC TỪ CHITOSAN VÀ LÁ ỒI

Thu Giang - Gia Hân

Nhận thấy hạn chế của các loại màng bọc thực phẩm thông thường, nhóm sinh viên Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM quyết định hiện thực hóa ý tưởng màng bọc thực phẩm sinh học an toàn với môi trường và có tiềm năng ứng dụng cao.

Sau hơn 4 tháng cạnh tranh với 53 dự án khối đại học, dự án màng bọc thực phẩm ăn được từ chitosan và lá ổi do nhóm F.I.M, gồm 5 sinh viên Lê Yên Nhi, Đinh Thiết Anh, Tôn Thất Phú, Huỳnh Xuân Mai, Phạm Thùy Ngân thực hiện, đã xuất sắc giành giải Nhất tại cuộc thi Bách Khoa Innovation lần VI - 2023.

Giảm rác thải và tăng khả năng bảo quản

Các loại màng bọc thực phẩm trên thị trường hiện nay thường được làm từ nhựa PE và PVC, có nguồn gốc từ dầu thô và khí tự nhiên. Nhu cầu sử dụng màng bọc nhựa ngày càng cao khiến cho lượng rác thải cũng tăng lên, gây ô nhiễm

môi trường trầm trọng. Hơn nữa, do đặc tính hóa học của PVC, khi chế tạo, các nhà sản xuất phải thêm vào chất tạo dẻo như DEHP hoặc DEHA để tạo độ mềm và trong suốt. Tuy nhiên, các chất này lại gây ảnh hưởng xấu đến sức khỏe người dùng.

Từ thực tế trên, bạn Lê Yên Nhi - trưởng nhóm F.I.M, cho biết nhóm theo đuổi ý tưởng này không chỉ với mục tiêu làm giảm rác thải, mà hơn hết là tạo ra loại màng bọc có các thành phần thân thiện với môi trường, an toàn, lành tính khi sử dụng, đồng thời bảo quản thực phẩm được lâu hơn, tránh được các nguy cơ lây nhiễm chéo.

Thời điểm bắt đầu dự án là cuối năm nhất, các thành viên trong ban nghiên cứu của nhóm

đã cùng làm việc với PGS.TS Huỳnh Kỳ Phương Hạ - giảng viên Khoa Kỹ thuật Hóa học, Trường ĐH Bách Khoa, để tìm ra nguyên liệu phù hợp. Dựa trên các nghiên cứu trong nước và quốc tế, nhóm quyết định tận dụng chất tạo màng sinh học có nhiều trong vỏ tôm là chitosan, kết hợp với nguồn phế phẩm nông nghiệp thường xuyên bị lãng phí là lá ổi.

Chitosan từ lâu được biết đến với những đặc tính vượt trội như kháng khuẩn, chống oxy hóa, phân hủy sinh học... Khi phối trộn với chiết xuất lá ổi, các đặc tính này sẽ được tăng lên nhờ hàm lượng polyphenol cao có trong lá. Theo Thắt Phú, trong quá trình nghiên cứu, nhóm nhận thấy chiết xuất lá ổi cũng giúp tăng cơ tính của màng bọc và một số tính chất khác. Với những lợi ích này, chiết xuất từ lá ổi trở thành vật liệu lý tưởng để sản xuất màng bọc thực phẩm sinh học.

Ngoài ra, một vấn đề thường gặp của màng chitosan là kém linh hoạt và dễ nứt gãy. Do đó, glycerol được thêm vào làm chất hóa dẻo cho màng để cải thiện tính cơ học.

Về quy trình sản xuất, Yên Nhi cho biết lá ổi tươi sau khi lấy về sẽ được mang đi sấy khô và nghiền thành bột, trải qua bước trích ly, thu được chiết xuất lá ổi. Đến công đoạn chuẩn bị dung dịch chitosan, nhóm sử dụng bột chitosan công nghiệp hòa tan vào dung dịch axit axetic cùng với glycerol. Kết hợp dung dịch chitosan và chiết xuất lá ổi theo tỷ lệ phối trộn sẽ tạo ra màng bọc hoàn thiện sẽ có màu trắng ngà.

Sẽ nâng cấp cơ tính và kháng khuẩn

Để có được kết quả mong muốn, nhóm đã phải làm vô số thí nghiệm để tìm ra công thức phối trộn màng với tỷ lệ thành phần phù hợp. Đây cũng là công đoạn tốn nhiều thời gian và chi phí nhất. Với mỗi tính chất, nhóm phải thực hiện các phép đo để đánh giá hoạt tính. Tính chất nào không tự đo được thì nhóm phải mang

mẫu đến phòng thí nghiệm chuyên nghiệp. Có phép đo "ngón" gần 1 triệu đồng!

Khi tham gia cuộc thi, nhóm cũng gặp khó khăn khi phải nghiên cứu lại các thành phần sao cho hợp lý, nhất quán để đáp ứng được các tiêu chí của một cuộc thi khởi nghiệp và nhu cầu thực tế của người tiêu dùng. Theo nhóm, màng bọc thực phẩm sinh học từ chitosan và lá ổi có tính cạnh tranh cao vì có nhiều phẩm chất tốt và giá thành hợp lý. Dự kiến giá bán ra là 80.000 đồng/cuộn.

So với các loại màng bọc thực phẩm truyền thống trên thị trường, điểm nổi bật của sản phẩm là có thể "ăn được". Tính chất này được hiểu là trong trường hợp gia đình có trẻ nhỏ vô tình nuốt phải thì màng bọc vẫn lành tính và không gây độc hại cho cơ thể.

Sản phẩm chỉ mới được thực hiện ở quy mô phòng thí nghiệm, thiếu máy móc chuyên dụng nên kích cỡ của màng bọc chưa được đa dạng. Trong tương lai, F.I.M tiếp tục cải thiện màu sắc, kích thước và một số chỉ tiêu thuộc về cơ tính của sản phẩm. Riêng với tính kháng khuẩn, nhóm dự định sẽ thí nghiệm trên nhiều loại vi khuẩn phổ biến khác trong thực phẩm, thay vì chỉ dừng lại 5 loại vi khuẩn là E. coli, P. aeruginosa, S. aureus, E. faecalis và MRSA.

Trước khi tham gia Bách Khoa Innovation, đề tài nghiên cứu *Fabrication of antimicrobial edible films from chitosan incorporated with guava leaf extract* (tạm dịch: Chế tạo màng bọc thực phẩm ăn được từ chitosan kết hợp dịch chiết lá ổi) do Yên Nhi, Thiết Anh, Thắt Phú cùng 2 sinh viên khác của Khoa Kỹ thuật Hóa học và Công nghệ Thực phẩm thực hiện, đã được đăng trên tạp chí *Progress in Organic Coatings* thuộc danh mục SCIE, Q1 với hệ số tác động (IF) 6.6.

Bài báo nghiên cứu trên cũng đã được vinh danh tại buổi khai mạc Hội nghị Khoa học và Công nghệ Sinh viên Bách Khoa Quốc tế lần thứ 12 vào tháng 8 vừa qua ■

Sản phẩm có tiềm năng thương mại hóa với quy mô đa dạng

PGS.TS Huỳnh Kỳ Phương Hạ, giảng viên Khoa Kỹ thuật Hóa học, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM, đánh giá tính kháng khuẩn cao và "ăn được" là hai đặc tính nổi bật của sản phẩm. Theo ông, để đưa sản phẩm vào thực tế, nhóm nghiên cứu cần cải tạo thiết bị tạo màng mỏng. Nhóm có thể sử dụng nguyên lý các thiết bị tạo màng bọc thực phẩm thông thường với các thông số cơ học thay đổi để phù hợp với đặc tính của vật liệu, ví dụ như độ nhớt.

Với công nghệ đơn giản, quy trình sản xuất xanh, thân thiện môi trường, PGS.TS Phương Hạ dự đoán sản phẩm có khả năng thương mại hóa rất cao, với quy mô từ nhỏ đến lớn linh động theo yêu cầu của bên sử dụng.

NHẤT ĐỊNH KHÔNG ĐƯỢC ĐỂ VIỆT NAM PHAI MỜ

Nguyễn An - Minh Quân

Đó là khảng định của Trịnh Hải Đăng - sinh viên năm IV, ngành Xã hội học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM - là một trong những bạn trẻ hiếm hoi trở thành đại biểu Việt Nam tham gia Phiên tiếp kiến Lãnh đạo các nước ASEAN dự Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 42.

Trịnh Hải Đăng tiếp kiến Thủ tướng Phạm Minh Chính tại Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 42. Ảnh: NVCC

Trên hành trình nỗ lực kết nối, thiết lập quan hệ quốc tế, Hải Đăng đã nhiều lần truyền cảm hứng đến người trẻ bởi kỹ năng ngoại ngữ nhuần nhuyễn, thái độ sống tích cực và tư duy luôn đổi mới.

Cái "chất" của giới trẻ Việt Nam

Dù đã có kinh nghiệm tham gia nhiều hội nghị quốc tế, nhưng đến với Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 42, Trịnh Hải Đăng vẫn hồi hộp, lo lắng. Cô cho biết đây là hội nghị mang đậm màu sắc chính trị có quy mô lớn nhất mà mình tham gia.

Chia sẻ về cơ duyên đến với hội nghị, Hải Đăng cho biết: "Mình may mắn lọt vào top 50 thanh niên tiêu biểu tại chương trình Đối thoại thanh niên ASEAN (ASEAN Youth Dialogue).

Nhờ đó, mình được Ủy ban quốc gia về Thanh niên Việt Nam và Ban Quốc tế Trung ương Đoàn lựa chọn làm đại diện Việt Nam tham gia phiên tiếp kiến lãnh đạo các nước ASEAN".

Trong hội nghị có các phiên họp dành cho Ban Thanh niên, nguyên thủ quốc gia và các thư ký. Bởi một số lý do khách quan mà trong phiên họp ấy, chỉ có mỗi Hải Đăng là đại diện Việt Nam tham gia. Cô nghĩ: "Mỗi lần phát biểu, mọi người đều biết mình là đại biểu đến từ Việt Nam. Mình bắt buộc phải chuẩn bị kỹ từ trang phục, tâm lý đến kiến thức, kỹ năng để thể hiện sao cho vừa đúng mực vừa có bản sắc của Việt Nam". Và cô đã thể hiện được kiến thức và khả năng nghiên cứu của mình về công nghệ, chuyển đổi số qua chủ đề "Phát triển kỹ thuật số và Mục tiêu phát triển bền vững cho khu vực".

"Tiếng nói của thanh niên Việt Nam rất ấn tượng tại các cuộc thảo luận! Mình luôn giữ tâm thế: Đi đâu thì đi nhưng nhất định không được để Việt Nam phai mờ" - Hải Đăng khảng định.

Hải Đăng vẫn còn ấn tượng chuyện mình từng nhận lời khen từ lãnh đạo Viện Tư pháp Thái Lan về kỹ năng thuyết trình. Hay lần khác, một lãnh đạo Singapore đã cảm thán với cô rằng ông rất thích cái "chất" của giới trẻ Việt Nam, bởi "họ toát ra được một khí chất mà không nước nào có được, đó là sự chân thành nhưng đầy mạnh mẽ".

Hội nghị lần này là cơ hội để cô sinh viên trẻ mở rộng tầm nhìn, tư tưởng của mình. Cô chia sẻ: "Bên cạnh việc có được những mối quan hệ thân tình từ các bạn trẻ 'tinh hoa' trong khu vực, mình còn được mở mang kiến thức về ngoại giao và nhiều lĩnh vực khác. Những mối quan tâm về đời sống của mình cũng trở nên đa diện, đa chiều hơn trước đây".

Hải Đăng rạng rỡ với quốc kỳ Việt Nam tại chương trình Đối thoại thanh niên ASEAN. Ảnh: NVCC

Thuần thực ngoại ngữ là thiết yếu

Là sinh viên Xã hội học, Trịnh Hải Đăng mang nhiều hoài bão và trăn trở đối với quốc gia, cộng đồng. Có lẽ giảng đường đại học chưa đủ không gian để thể hiện những ước vọng có phần "vĩ mô" ấy, nên cô quyết định tìm đến môi trường ngoại giao quốc tế để kết nối với những người sẵn sàng lắng nghe và chia sẻ. "Mỗi người sẽ có mối quan tâm khác nhau. Nếu ngoại giao thực sự đóng vai trò quan trọng trong cuộc sống của họ, vào một thời điểm nhất định trong đời, họ sẽ tự khắc tìm tới nó" - Hải Đăng tâm niệm.

Cô cho rằng mọi người vẫn hay nhầm lẫn "giao lưu quốc tế là phải đi nước ngoài". Thực ra, hội nhập một nền văn hóa mới, một lối sống mới cũng là giao lưu quốc tế. Căn cốt vấn đề là bản thân muốn kết nối với nhiều người, câu chuyện đi nước ngoài chỉ là yếu tố "đền sau".

Để giao lưu, hội nhập quốc tế được sâu rộng và hiệu quả, việc thuần thực ngoại ngữ là điều

kiện thiết yếu, nếu không muốn nói là điều kiện bắt buộc. Hải Đăng cho rằng: "Ngoại ngữ chính là phương tiện, công cụ then chốt để phục vụ cho hoài bão, mơ ước của mình. Nếu không có ngoại ngữ, làm sao người nước ngoài có thể hiểu được ý tưởng mà mình truyền đạt? Làm sao mình có thể tìm kiếm và kết nối các nguồn lực quốc tế? Nhưng chúng ta chỉ nên xem ngoại ngữ là công cụ, không nên xem nó là thước đo năng lực của bất kỳ ai cả. Quan trọng vẫn là những ý tưởng, kiến thức và cái 'chất' bên trong của mình".

Trò chuyện với chúng tôi, Hải Đăng nhiều lần nhấn mạnh vai trò của "thực học". Những năm học cấp 2, Hải Đăng từng "vật lộn" với tiếng Anh, cũng mắc phải tâm lý sợ tiếng Anh như nhiều bạn trẻ khác. Nhưng nhờ việc ôn luyện một cách khoa học, Hải Đăng giờ đây có một vốn tiếng Anh đủ tự tin để giao tiếp với bạn bè quốc tế, kể cả trình bày những vấn đề có tính chuyên môn, học thuật cao.

Bên cạnh việc trau dồi ngoại ngữ hằng ngày, Hải Đăng còn có mối quan tâm đặc biệt đến những vấn đề mang tính xã hội. Cô cho rằng quá trình người trẻ phát triển, lột xác mỗi ngày cũng tựa như hành trình "thoát khỏi những vỏ ốc". Song, tùy thuộc vào môi trường giáo dục mà mỗi người sẽ lựa chọn đâu là vỏ ốc cần phá bỏ, đâu là vỏ ốc cần giữ lại cho riêng mình để làm một "lá chắn" an toàn.

Sau khi tham gia Hội nghị Cấp cao ASEAN 2023, Hải Đăng mong muốn tiếp tục con đường ngoại giao quốc tế bằng cách đi và kết nối nhiều hơn với bạn bè xuyên biên giới. Cô cũng dự định mở một lớp dạy tiếng Anh dành cho học sinh, sinh viên chưa có phương pháp và kỹ năng học phù hợp. Cô hy vọng sự kiên trì và cố gắng của mình sẽ góp một phần nhỏ vào việc tạo ra những quả ngọt trong cuộc sống ■

Đại diện tiêu biểu của giới trẻ VN trên trường quốc tế

Trong học tập, nghiên cứu khoa học và hoạt động phong trào sinh viên, Trịnh Hải Đăng đã giành được nhiều giải thưởng và danh hiệu đáng quý: Giải "Sáng kiến vì cộng đồng" trong cuộc thi *Innovation For Networked Security Policy 2020*; Giải Nhất vòng bảng, giải Nhì khu vực miền Nam cuộc thi SV 2020 của VTV3; Chứng nhận thành tích xuất sắc trong công tác Hội và phong trào sinh viên năm 2022 của Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam.

Đồng thời Trịnh Hải Đăng còn là gương mặt tiêu biểu của thanh niên - sinh viên Việt Nam tại các hội nghị, chương trình dành cho giới trẻ quốc tế: Hội nghị Thượng đỉnh Thanh niên toàn cầu (Global Youth Summit) 2023 tại Seoul (Hàn Quốc); Chương trình Lãnh đạo trẻ ASEAN - Trung Quốc 2023 tại Siem Reap (Campuchia); Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 42 tại Labuan Bajo, (Indonesia); Chương trình Đối thoại thanh niên ASEAN lần II tại Jakarta (Indonesia); Hội nghị Thanh niên Chương trình Tàu Thanh niên Đông Nam Á - Nhật Bản...

SINH VIÊN GEN Z "BIỆN MINH" VỀ THẾ HỆ MÌNH

Thanh Khâm

"Khi phán xét, ta không còn thời gian để yêu thương" là thông điệp của các sinh viên thuộc "thế hệ Z" (người sinh trong giai đoạn 1997-2012, còn gọi là "gen Z") khi có cơ hội được "biện minh" về thế hệ của mình. Bởi vì việc gắn mác một thế hệ nào đó là không cần thiết.

▶ **Nguyễn Thị Châu Anh** - sinh viên năm IV, ngành Quản trị Kinh doanh, Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM

"Thế hệ gấu bông"

Nhắc đến gen Z là nhắc đến thế hệ "vượt sướng" vì đa số có điều kiện học tập tốt, có cơ hội bước ra thế giới và hội nhập. Họ được kỳ vọng sử dụng tối ưu công nghệ, tận dụng lợi thế sẵn có để tạo ra các giá trị đột phá. Bị đặt vào bối cảnh luôn thay đổi, điển hình như một số công việc có thể biến mất trong vài năm tới do trí tuệ nhân tạo tác động, gen Z thúc đẩy chính mình linh hoạt, sáng tạo nếu không muốn bị thay thế.

Nhiều người nghĩ thế hệ Z khác biệt đến mức khó chấp nhận. Nhưng theo mình, có thể do truyền thông ở các thế hệ trước chưa phát triển như bây giờ, nên đặc điểm thế hệ ít được khai thác, mở xẻ hơn gen Z. Là tâm điểm của xã hội, mình nghĩ gen Z nên giữ thái độ cởi mở với những ý kiến trái chiều, thường xuyên tự phản biện và biến nó thành động lực để tu sửa bản thân.

Ngoài ra, gen Z còn bị gắn mác là "thế hệ gấu bông" với câu hỏi: Liệu thế hệ này có đang trở nên mong manh và yếu ớt hơn? Mình cho rằng gen Z chịu áp lực từ nhiều phía nên họ sợ thất bại là điều dễ hiểu. Ai cũng muốn phô bày điều tốt đẹp nhất lên mạng xã hội, nên thế hệ Z còn tự tạo áp lực vì dễ nhìn thấy thành công mà khó thấy quá trình của người khác.

Dấu hiệu tốt là gần đây, vấn đề sức khỏe tinh thần được gen Z quan tâm nhiều hơn. Theo mình, thế hệ Z cũng cần bao dung vừa đủ với chính mình. Ai cũng có thể mắc sai lầm và được quyền thất bại, quan trọng là sau vấp ngã có thể

đứng lên và không lặp lại, không biến bao dung trở thành... dung túng!

▶ **Nguyễn Hòa Kim Thái** - sinh viên năm III, ngành Kinh tế học, Trường ĐH Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM

"Thế hệ ít đọc sách"

Mình từng nhận được nhiều câu hỏi về cách lan tỏa văn hóa đọc đến gen Z

trong vai trò là đại sứ văn hóa đọc. Mình quan niệm, văn hóa đọc không chỉ là cầm một quyển sách giấy lên đọc, mà có thể đọc sách điện tử, nghe sách nói, hay gần đây là nghe podcast. Thay vì vội vàng kết luận gen Z ít đọc sách, mình tin là việc tìm hiểu nguyên nhân để kích thích sự chủ động sẽ mang tính xây dựng hơn.

Ví dụ, thư viện trường mình ngày càng thay đổi cách tuyên truyền để tiếp cận đông đảo sinh viên thông qua mạng xã hội và phương tiện truyền thông. Suy cho cùng, khoảng cách thế hệ sẽ luôn tồn tại và thế hệ nào cũng hướng đến việc phát triển bản thân để góp phần xây dựng xã hội. Vì thế, mình mong rằng mọi người sẽ có một cái nhìn tích cực hơn, tạo môi trường lành mạnh để gen Z học hỏi, rút ra những kinh nghiệm còn thiếu sót.

Bên cạnh đó, thế hệ Z dễ mắc phải áp lực đồng trang lứa (peer pressure). Mình quan niệm cần phải có tư duy phản biện, không phải là áp lực mà là "động lực đồng trang lứa". Nghĩa là, khi ở trong một môi trường có nhiều người giỏi thì gen Z có thể học hỏi được nhiều hơn. Đừng vì thành công của người khác mà hoài nghi bản thân, hãy tập trung vào chính mình và tin tưởng không ai là cô độc, sẽ luôn có bạn bè, gia đình, xã hội đồng hành.

▶ **Lê Văn Nhân** - sinh viên năm II, ngành Sư phạm Ngữ Văn, Trường ĐH An Giang ĐHQG-HCM

"Thế hệ bất trend"

Mình nhận thấy gen Z thích ứng nhanh với sự thay đổi, dám bước ra khỏi vùng an toàn và gắn liền với hàng loạt xu hướng mới. Thế hệ Z đối mặt nhiều thách thức, trong đó có các quy tắc hành xử trên không gian mạng và việc tiếp nhận các nội dung từ Internet. Gần đây, việc gen Z "bất trend" (trend: trào lưu, xu hướng) trên mạng xã hội đứng giữa làn sóng khen - chê.

Nhiều người "tạo trend" mang tính chất "độc hại", chiêu trò để thu hút lượt tương tác khủng. Tình trạng các trend này được chia sẻ nhiều lần và bắt chước rộng rãi là mối nguy hại cho xã hội. Mặt khác, mình cho rằng không thể phủ nhận tính lan tỏa mạnh mẽ của các trend mang tính xây dựng, tích cực: bảo vệ môi trường, làm từ thiện...

Thêm một mặt tốt của việc "đu trend" lành mạnh, đó là khi gen Z thực sự muốn "khoe" bản thân tốt đẹp, họ phải thực sự nỗ lực, cải thiện, thúc đẩy bản thân đạt được điều đó. Hơn nữa, mình nghĩ ngay trong gia đình, khi bắt gặp một bài báo nghiên cứu về tính cách của gen Z, ta có thể gửi cho người thân ở các thế hệ khác cùng đọc, để hiểu hơn và dễ chấp nhận mình hơn. Ngoài ra, việc mở lòng trao đổi về chủ đề này cũng giúp gen Z tháo gỡ bức tường khoảng cách thế hệ giữa các thành viên trong nhà.

▶ **Lại Tô Hoàng Huy** - sinh viên năm II, ngành Báo chí, Trường ĐHKHXH & NV ĐHQG-HCM

Thế hệ Z cần được thấu hiểu thế giới nội tâm

Gen Z có nhiều cơ hội phát triển bản thân, nắm trong tay công nghệ là quyền năng để biến tri thức thành sức mạnh. Tuy vậy, theo mình quan sát, một số gen Z thiếu sự chủ động, dễ bị phụ thuộc vào các thiết bị điện tử, chưa có ý thức bảo vệ mình khỏi những luồng thông tin khác nhau trên Internet, thiếu kinh nghiệm và kỹ năng sống.

Qua màn hình, thế hệ Z nhìn thấy thế giới rộng lớn, thậm chí "bội thực" thông tin nên dễ cảm thấy cô độc vì không tìm được người hiểu thế giới nội tâm bé nhỏ của mình. Nhiều gen Z tin vào các hình thức bói toán như trải bài tarot, có lẽ vì nhiều áp lực trong cuộc sống, nhưng đôi khi họ chỉ muốn soi chiếu lại bản thân trước câu hỏi tự đặt ra và thông điệp gọi mở từ mỗi trải bài. Bằng cách đó, họ có thời gian suy nghĩ để đưa ra quyết định và cảm thấy tâm hồn được xoa dịu. Mình cũng muốn nhấn nhủ, tarot chỉ là một công cụ, đừng ai để nó thao túng.

Có thể nói thêm, xã hội ngày càng văn minh, nhiều cá nhân thế hệ Z tôn trọng sự đa dạng của con người, đây là một điểm nổi trội rất tích cực so với thế hệ trước. Tuy nhiên, vẫn có một bộ phận gen Z chưa đủ cởi mở để chấp nhận sự khác biệt. Mình hy vọng rằng thông điệp về tôn trọng sự khác biệt sẽ ngày càng lan tỏa, để tất cả thế hệ đều có thể cập nhật những tư duy phù hợp thời đại mới đồng thời loại bỏ các định kiến hủ lậu. ■

“Đúng là cái bọn chết vì ăn!”. Ông chủ nhà trầm nghĩ và thở dài khi ngồi trông đám đông đang gào lên "Hai! Ba! Uống! Hai! Ba! Uống!". Đám đông dốc ngược ly rượu vàng khè vào những cái lưới không kịp cảm nhận mùi vị, để rượu trôi nhanh xuống những cần cổ đen như ống cống, làm vang lên những tiếng như tiếng dội bồn cầu vọng lại từ xa. Dứt mắt khỏi khung cảnh mất vệ sinh này, chủ nhà cúi nhìn chất rượu sánh vàng trong chiếc ly thủy tinh lấp lánh. Ông đưa nó lên mũi, hít nhẹ để cảm nhận, rồi nhấp môi uống chậm, cố giữ lại chút tri giác và liêm sỉ trong bữa ăn. "Trăm phần trăm, mà y không uống hết là mà y không nể anh!" - lão anh họ cụng ly đánh

coong, ôm ông bằng bàn tay nhòn mỡ gà, và thở ra giọng khàn khàn như ống bơ gỉ. Chủ nhà đành cười méo mồm và ngửa đầu uống một hơi vô vị - lần này cũng để giữ liêm sỉ, nhưng là liêm sỉ cho bố. Bố ông đang ngồi trên bàn thờ, tựa vai vào nhành hoa cúc và tươi cười hút khói hương. Trên cái tủ sơn son ngònn ngọn đồ cúng, cụ nhìn xuống năm mâm cỗ ngònn ngọn người. Hôm nay, nhà ta có cỗ.

Uống với nhau xong, ông giữ được danh dự, anh họ ông cũng giữ được danh dự. Danh dự của một thằng đàn ông. "Đàn ông là phải uống, không thì anh em nó cười!" - anh họ gạt rụng cành đào rồi ngã kèn, cười hề hề. Thấy quần anh họ ướt sũng, ý chừng đã tè tại chỗ vì quá say, đám đông hò nhau kéo y ra thay

quần, và quát mấy người phụ nữ trong nhà ra thay tấm chiếu lấm tấm đào phai rơi trên nước đái.

"Năm sau giỗ trong nhà mình thôi, mời đông làm mẹ gì phát mệt!" - chủ nhà gắt khi dựng tấm chiếu lên bức tường ven sân nhà, để vợ xịt nước xối sạch.

"Anh nói thế mắt tình cảm quá, một năm có mấy ngày anh em trong họ được gặp nhau đâu!"

"Một năm có mấy ngày?" - ông chau mày. Chẳng cần đợi đến một năm, riêng mùa xuân đã đủ làm ông mệt chết. Mùa xuân Bắc bộ rất đặc biệt: đó là mùa rụng lá vàng trùng mùa trở lá xanh. Trên các thảm lá mục trải từ rừng mưa núi Tây đến khu phố Pháp xanh bóng xà cừ, tầng tầng lớp lớp vì khuẩn đang

Biết làm sao được

Nguyễn Hiệp

gặm râm rân những chiếc lá vàng sẽ liên tục rơi trong ba tháng. Lá vàng hòa vào mưa bụi, hóa thành chất sữa nuôi lộc xanh lớn lên. Không biết vì vi khuẩn, vì mưa, hay vì quan hệ ma thuật giữa lá và người, mà đây là mùa các cụ hai họ thi nhau "thăng" và các cháu hai họ cũng thi nhau cưới. Trong tháng Giêng này, ông phải làm hai đám giỗ, đi năm đám, và ăn bốn đám cưới hoặc nhiều hơn. Ít nhất mười một bữa ăn, cộng thêm ăn Tết.

"Biết làm sao được, các cụ làm giỗ thì mình phải theo thôi. Mà cũng tại cụ nhà mình chơi rộng, cỗ bàn nào cụ cũng mò đến ấy. Ngày xưa cụ quen thế rồi thì bây giờ mình phải làm cơm đáp lễ chứ biết làm sao?" - vợ ông đổ dành ông như thế, và dùng tay để xích con chó nhỏ.

Ông chau mày: nhìn con chó cũng ngứa mắt. Ông trốn ra đây là để chơi với nó và vợ, không phải vì thích giặt nước tiểu người say. Thế mà cả hai chẳng thông cảm với ông tí nào. Vợ ông thì lý luận, còn con chó thì nhảy chồm chồm như ngựa. Nó hơn hờ lè lưỡi, ngoáy mông, chạy vòng quanh - đúng cái động tác nó thường làm để xin ăn lúc đói. Ông phát đánh bốp vào đít nó: "Nãy ăn rồi, sao giờ còn xin?". "Thì nó nghe tiếng bát đĩa lách cách trong kia nên mừng. Hằng ngày anh gõ bát để gọi nó ăn, nó thành thói quen, giờ nghe thấy thì nó mừng thôi, biết làm sao được!" - vợ ông mắng.

"Biết làm sao được, phong tục là thế thì mình phải theo thôi...". Anh họa nô thờ dài, vịn ga nhích từng ly trong dòng đèn xe đồ rục như nung trên con phố tối. Suốt một tiếng từ lúc tan sở, anh đã đi nửa vòng thành phố, và qua ba lần tắc đường, chỉ vì một bữa ăn. "Nhà mình

có việc người ta đến rồi, giờ họ mời thì mình phải đến chứ biết làm sao?" - giọng mẹ anh như đang vắng vắng.

Mẹ không thức đêm nay để chạy deadline như con, đương nhiên mẹ không biết. Biết làm sao? Biết làm sao? Anh chỉ biết là mình không biết gì về chủ nhà. Toàn họ hàng xa đại bác bản không tới. Một phường giá áo túi cơm, nốc rượu cho khỏi nghi nhau rồi nói loanh quanh chuyện đất đai tiền tài ăn ở đê. Người chứ có phải vật đâu mà suốt ngày đê với ăn. Anh không chung được với họ một chút giao cảm nào. Anh buồn cái xứ thiếu đói chết chóc kinh niên, đến nỗi chỉ biết dùng chuyện ăn chuyện đê để gắn kết.

Nhưng khi đến nơi sau hai lần lạc đường, anh gặp một con chó nhỏ. Nó đang nhảy nhót mừng anh. Giá con người cũng yêu thương vô tư như con vật này! Anh cảm động, cúi xuống nựng nó. Anh lúng túng chào chủ nhà, rồi được lôi vào bàn tiệc. Anh gặp đám người đang đập lên những cánh hoa đào rụng cạnh mâm cỗ vắng vất mùi nước tiểu và mùi bãi nôn. Anh quặn bụng, mưa ra một nụ cười. Và anh nâng chén lên, nhận từ mỗi người một ly rượu phạt - biết làm sao được.

"Đúng là cái bọn chết vì ăn!". Ông chủ nhà thâm nghĩ và thờ dài khi ngồi trông gã thanh niên đang gào lên "Hai! Ba! Uống! Hai! Ba! Uống!" ■

Bên trong vỏ kén vàng:...

(Tiếp theo trang 49)

Để nhân vật và cảnh vật trên màn ảnh chứa đựng sức sống mà bộ phim cần, chúng phải tựa lưng vào chất liệu hiện thực. Chẳng hạn, khi quay cảnh Thiện ghé thăm nhà cụ Lưu dài 25 phút, đoàn làm phim đã mất bốn tuần để chờ đợi các yếu tố tự nhiên mà cảnh quay đòi hỏi - như mưa, gió, động vật, lũ trẻ chơi ngoài ngõ, hay những người láng giềng ghé thăm... Đây cũng là cảnh quay mang tính chất phim tài liệu, vì cụ Lưu là nhân vật có thật kể lại chuyện đời mình. Nhờ đó, bộ phim đã dẫn khán giả vào những trải nghiệm tinh thần có thật của nhân vật và nhà làm phim, từ đó tạo ra sự chuyển hóa nằm ngoài khả năng của mọi lời thuyết giảng.

Dù vậy, trên chính điểm này, bộ phim cũng có sạn. Khi đọc những lời thoại liên quan đến đức tin, một số diễn viên phụ trong phim đã thể hiện một cách khá gượng gạo hoặc cường điệu, từ đó tạo nên những điểm đứt gãy với phong cách tổng thể của bộ phim, và làm gián đoạn mạch cảm xúc của khán giả ngoài Kito giáo. Có lẽ điều này đã khơi dậy một số phản ứng bất lợi từ khán giả, rằng bộ phim chứa những lời thoại quá "gòong" khi bàn về đức tin. Tuy nhiên, nếu nhìn cấu trúc tổng thể của bộ phim, chúng ta có thể có một cách cảm nhận khác. Cuối phim, nhìn nghi lễ rửa tội mà Thiện tình cờ trải qua khi ngã lưng trong lòng suối, khán giả hoàn toàn có quyền tự hỏi ai đang đến gần hơn với điểm thức tỉnh - bà lão luôn khao khát đi tìm và thuyết giảng hay cậu trai trẻ lần đầu ngừng tìm kiếm, ngừng khao khát, ngừng định nghĩa để nằm xuống nghỉ ngơi.

Theo cách này, Bên trong vỏ kén vàng đã đạt đến sự thống nhất giữa tư tưởng và ngôn ngữ nghệ thuật, khi dùng cả hai phương diện này để truyền đạt một chuyển biến tinh thần vô ngôn, thú xuất phát từ những trải nghiệm sống đa dạng và hữu cơ được tái hiện trên màn ảnh, thay vì từ những lời thuyết giảng và khuôn phép ■